

Віктор ІДЗЬО

СЕЛО УГРИНІВ

**Тисменицького району
Івано-Франківської області
в археологічній, історичній
та мовознавчій традиції**

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»**
The Eastern-European Institute, Kafedra Ukrajinovnavstva University «L'viv Stavropigion»

Віктор Ідзьо

**Село Угринів
Тисменицького району
Івано - Франківської області
в археологічній, історичній та мовознавчій традиції**

Івано-Франківськ “СІМІК”, 2015

Друкується за рішенням Вченої Ради
Національного науково-дослідного Інституту Українознавства
Міністерства освіти і науки України, протокол №13, від 1 грудня 2008 року.

Наукова праця, видання ІІ, директора Інституту Східної Європи, завідувача Кафедрою українознавства Університету «Львівський Ставропігійон» доктора історичних наук, професора, академіка Академії Наук Вищої Школи України, першого віце - президента Міжнародної асоціації “Україна і світове україноство” Віктора Святославовича Ідзьо “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” приурочена 55 - ти літтю з дня народження, та 575 - літтю з часу першої письмової згадки села Угриніва (1440 - 2015) в якому у 1960 році народився автор.

У праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та філологічній традиції” автор сумуючи попередні дослідження з археології, історії та мовознавства, проводить реконструкцію розвитку населення з часу заснування та утвердження назви села з іменем - Угринів.

На джерельній базі, наукових працях українських та іноземних вчених, аналізується назва села Угринів з епохи Української держави IX - XIV століть, та першої письмової згадки XV століття - 1440 р., що виявлена в епоху Польсько - Литовської держави XV - XVIII століть.

Автор наголошує, що Угринів, який знаходиться в передмісті стародавнього Галича (IX - XVII ст.), а з XVII століття по XX в передмісті нового центру Галицької землі міста Станіслава з 1964 року Івано - Франківська, в час відновлення незалежності Української держави у 1991 р., в Тисменецькому районі Івано - Франківської області, потребує наукового обґрунтування своєї назви та історичного розвитку на основі історичних, археологічних та філологічних джерел.

На глибоко - науковому фактичному матеріалі, які автор проаналізував з сукупності відомих науці археологічних, історичних та філологічних джерел, наукових та краєзнавчих досліджень відомих істориків, археологів, філологів, у праці аналізуються, та відтворюються невідомі, а то й призабуті сторінки історії села Угринів, як складової галицького передмістя, який у своєму торгово - економічному, ремісничому та землеробському поступі був поєднаний з містом Галичем, як “Галицьким Гостинцем” так і водним шляхом басейну ріки Бистриця.

Окрім вивчення історичних, археологічних та філологічних джерел використано велику історично - джерелознавчу базу сконцентровану в архівах та Російській Державній Бібліотеці міста Москви, яка слугуватиме не тільки для вивчення історичного становлення та розвитку села Угринів, але й сусідніх сіл, таких як Пасічна, Клузів, Павлівка, Ямниця, Тязів, Кринос та інших.

Рецензенти:

В.Грабовецький - доктор історичних наук, професор Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника, академік Академії Наук Вищої Школи України.

В.Кабузан - доктор історичних наук, професор, провідний фахівець Інституту Російської Історії Російської Академії Наук, завідувач історичного відділу Українського державного університету міста Москви.

Я.Калакура - доктор історичних наук, професор Київського національного університету ім.Т.Шевченка, академік Академії Наук Вищої Школи України.

В.Качкан - доктор філологічних наук, професор, академік Академії Наук Вищої Школи України, завідувач кафедри українознавства Івано-Франківського медичного університету.

П.Кононенко - доктор філологічних наук, професор Університету «Львівський Ставропігійон», віце - президент академії Академії Наук Вищої Школи України, академік УАПН, академік МСАН.

Кононенко Т. - доктор філософських наук, професор Університету «Львівський Ставропігійон».

Ю.Мосенкіс - доктор філологічних наук, професор Київського національного університету ім. Т.Шевченка, академік Української академії наук національного прогресу.

Зміст

Передне слово.

П.Кононенко. Село Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції.....	5
---	----------

Вступ.....	7
-------------------	----------

Розділ I. Археологічна реконструкція розвитку села Угринів.....	8
--	----------

Розділ II. Історична реконструкція розвитку с. Угринів...	41
--	-----------

Розділ III. Філологічна реконструкція розвитку села Угринів.....	57
---	-----------

Розділ IV. Архівні документи села Угринів XIX-XX ст.....	72
---	-----------

Розділ V. Карти на яких зафіксоване село Угринів.....	79
--	-----------

Розділ VI. Стародавні герби та печатки села Угринів.....	82
---	-----------

Розділ VII. Фото - документи регіонів археологічних досліджень у 2007 - 2010 роках на території села Угринів.	83
--	-----------

Висновок.....	90
----------------------	-----------

Переднє слово

Село Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції

Перед тобою шановний шанувальнику української історії та наукового українознавства, наукова праця “Село Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції”, яка рекомендована до друку Національним науково-дослідним Інститутом Українознавства Міністерства Освіти і Науки України.

Вона відтворює українознавчий здобуток відомого українського історика та українознавця, професора УУМ, УЛС, ЛНАУ, доктора історичних наук, ректора Українського державного університету міста Москви, провідного наукового співробітника Національного науково - дослідного Інституту Українознавства Міністерства освіти і науки України, члена спеціалізованої Вченої Ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій Українського державного університету в Москві, члена спеціалізованої Вченої Ради по захисту кандидатських і докторських дисертацій Національного науково - дослідного Інституту Українознавства Міністерства Освіти і Науки України, академіка Міжнародної Академії Наук Євразії, академіка Академії Наук Вищої Школи України - Віктора Ідзя.

Наукова праця “Село Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” присвячена 575 - ти літтю з часу заснування рідного села Угриніва та 55 - ти літтю з дня народження автора.

Дослідження сумує наукову, освітню діяльність академіка Віктора Ідзя у продовж його енергійної 35 - ти літньої науково - педагогічної діяльності, яку розпочато в 1979 році в нині Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника під керівництвом доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії України, учня академіка Івана Крип'якевича, Володимира Грабовецького.

У подальшому науково - педагогічна діяльність та робота продовжувалася під керівництвом та у співпраці в Москві з доктором історичних наук, провідним науковим співробітником Інституту Археології Російської Академії Наук Борисом Тимощуком, доктором історичних наук, провідним науковим співробітником Інституту Археології Російської Академії Наук Іриною Русановою, доктором історичних наук, провідним науковим співробітником Інституту Історії Російської Академії Наук Володимиром Кабузаном, доктором історичних наук, професором, академіком Російської Академії Наук Михайлом Сімерягою та доктором історичних наук, професором, академіком Борисом Рібаковим, президентом Міжнародної Академії Наук Євразії, доктором технічних наук, професором, академіком Євгеном Ширяєвим.

У Києві з доктором філологічних наук, професором, академіком, віце - президентом Академії Наук Вищої Школи України, директором Національного науково - дослідного Інституту українознавства Міністерства Освіти та Науки України Петром Кононенком, доктором історичних наук, заслуженим професором Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академіком Академії Наук Вищої Школи України Ярославом Калакурою та іншими.

У Львові з доктором історичних наук, професором Львівського національного університету імені Івана Франка, керівником Львівського відділення Інституту археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського Національної Академії Наук України, Ярославом Дашкевичем, деканом факультету історії мистецтвознавства Львівської Національної Академії Мистецтв, доктором мистецтвознавства, професором Ростиславом Шмагалю та іншими.

За час активної науково-педагогічної роботи академіком Віктором Ідзю, було організовано і приведено до науково - освітнього життя Український державний університет в Москві, Український Інститут при Московському державному відкритому педагогічному університеті, кафедру українознавства Університету “Львівський Ставропігійон”, та наукові журнали: “Науковий Вісник Українського державного університету в Москві”, “Українознавець” - науковий журнал Національного науково – дослідного Інституту

українознавства Міністерства Освіти та Науки України, науково - освітні та громадські організації, зокрема організовано та зареєстровано Український Історичний Клуб міста Москви та його друкований орган “Науковий Вісник” та інші засоби масової інформації, зокрема “Український історичний альманах в Росії”, “Українську історичну газету в Росії”.

Слід наголосити, що в Україні академік - історик Віктор Ідзьо є членом редакційної ради фахових журналів “Українознавство” та “Наукового Вісника” Національного науково - дослідного Інституту українознавства Міністерства Освіти та Науки України, членом Наукового Товариства імені Тараса Шевченка, в українській світовій науковій спільноті “Членом президії Світової наукової Ради при Світовому Конгресі Українців”, в структурі міжнародного наукового українознавчого руху, першим - віце президентом Міжнародної асоціації “Україна і Світове українство”. За час активної науково-освітньої діяльності академіком Віктором Ідзьо організовано вивчення документів з різних проблем української історії, наукового українознавства, археографії та джерелознавства у московських архівах та бібліотеках, з джерелознавчої бази яких апробовано нову концепцію розвитку української державності IX - XIII століть. За монографічне дослідження “Українська держава в XIII столітті” історик Віктор Ідзьо отримав премію імені академіка Івана Крип'якевича. За наукову діяльність в Москві по розбудові структур української діаспори, нагороджений ювілейною медаллю Української держави “10 років незалежності України”, за наукову та організаційну роботу в Росії та Україні, від світової діаспори нагороджений орденом “Золотим Хрестом звитяги з двома мечами”, за впровадження наукової концепції - “Українська держава в XIII столітті”, орденом “Короля Данила”, за апробацію нових наукових джерел в монографії “Запорізьке козацтво, як національна еліта в Українській державі в XVII - XVIII століттях”, нагороджений орденом “За розбудову України”.

В Східній Діаспорі в Москві членами Українського Історичного Клубу, колективом Українського державного університету в м. Москві, вперше під керівництвом академіка Віктора Ідзя започатковано проведення Міжнародних наукових конференцій “Українська діаспора в Росії”, “Запорізьке козацтво в історії, культурі та національній самосвідомості”, “Українське питання в Росії середина XVII - початок XXI ст.”, “Українсько - російські відносини середина XVII - початок XXI ст.” які розпочали системну апробацію та вивчення українських джерел в Російській Федерації.

Сьогодні в 2015 році, академік Віктор Ідзьо відзначає 55 - ти ліття новою науковою працею “Село Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції”, яку присвячує вивченню рідного села Угриніва, в якому народився у 1960 році.

Вітаючи вченого та педагога Віктора Ідзя з виходом до 55 - ти літнього ювілею (1960-2015рр.) нової наукової праці, колектив Інституту Східної Європи та Кафедри Українознавства Університету «Львівський Ставропігон», вчені професори та академіки академій, керівники громадських організацій та наукових товариств, друзі та колеги, вчені бажають йому міцного здоров'я, родинного щастя, нових наукових ідей та звершень на ниві наукового українознавства, монографій, підручників, талановитих учнів та надійних друзів.

Петро Кононенко – доктор філологічних наук, професор, віце - президент АНВШ України, академік УАПН, академік МСАН, професор Кафедри українознавства Інституту Східної Європи Університету «Львівський Ставропігон».

Вступ

Наукова праця “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” приурочена 575 - літтю з часу першої письмової згадки села Угриніва (1440 - 2015)

У праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та філологічній традиції” автор проаналізує попередні дослідження з археології, історії та мовознавства, проведе реконструкцію розвитку населення з часу заснування та утвердження назви села з іменем - Угринів.

На джерельній базі, наукових працях українських та іноземних вчених, прослідкує виникнення назви села Угринів з епохи Української держави IX - XIV століть, та першої письмової згадки XV століття - 1440 р., що виявлена в епоху Польсько - Литовської держави XV - XVIII століть.

У трьох розділах праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції”, автор наголосить, що Угринів, який знаходиться в передмісті стародавнього Галича, перша дата про який зафіксована готським істориком Йорданом 246р., уже у IX - XVII ст. внаслідок економічного розвитку, передусім землеробства, ремісництва, мисливства та рибальства, функціонує, як велике та добреорганізоване село.

З XVII століття по XX Угринів розвивався в передмісті нового центру Галицької землі міста Станіслава з 1964 року Івано - Франківська, а в час відновлення незалежності Української держави у 1991 р., в Тисменецькому районі Івано - Франківської області, є велике село, яке потребує наукового обґрунтування своєї назви та розвитку на основі археологічних, історичних та філологічних джерел.

На таких засадах у праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” на глибоко - науковому фактичному матеріалі, на сукупності відомих науці археологічних, історичних та філологічних джерел, наукових та краєзнавчих досліджень відомих істориків, археологів, філологів, будуть аналізуватися, та відтворюватися невідомі, а то й призабуті сторінки історії села Угриніва, як складової галицького передмістя, який у своєму торгово - економічному, ремісничому та землеробському поступі був поєднаний з містом Галичем, як торговим шляхом “Галицьким Гостинцем”, так і водним шляхом басейну ріки Бистриця.

Окрім вивчення історичних, археологічних та філологічних джерел у праці аналізуватимуться джерела, які сконцентровані в архівах та Російській Державній Бібліотеці міста Москви, які слугуватимуть вивченню історичного становлення та розвитку села Угриніва.

Розділ I

Археологічна реконструкція розвитку села Угринів

Стародавнє галицьке село Угринів являється третім великим селом, яке розміщується по мощеному стродавньому Галицькому шляху “Гостинцю” у слід за селами Тязевом та Ямницею від стродавнього політичного та торгово - економічного та центру України - Русі, міста Галича.

В різні часи та віки, як засвідчують археологічні дослідження, на території села Угринів, яке розташоване на захід від залізничної лінії Івано - Франківськ - Галичі через яке проходить шлях східною частиною села з півдня на північ, буяло організоване життя.

На території села Угринів, яка складає єдиний компактний земельний масив, що витягнувся із заходу на схід на 6 км., із півночі на південь на 3,8 км., а з півдня села проходить автострада Івано - Франківськ - Калуш, мешканці знаходили старожитності древнього населення, яке тут проживало в стродавні часи.

Слід наголосити, що вся територія села Угриніва відноситься до Наддністрянського агрокліматичного району. В геоморфологічному відношенні Угринів знаходиться в межах південно - західної Руської платформи і терасового комплексу ріки Бистриця. Ліві притоки ріки Бистриця Солотвинська розподілили територію на численні ерозійні форми і надали рельєфові скульптурно - ерозійного вигляду з м'якими схилами. Яри і балки простягаються із заходу на схід. Загалом територія села відноситься до Карпатської чи Прикарпатської лісної зони з однієї сторони, з другої до Дністровської водної системи, чере Бистрицю та впадаючі в неї потоки, які проходять через весь Угринів і які в сиву давнину були повноводними [11, с.5 - 6].

Така територія, за свідченнями науковців є придатною для багатовікового проживання людей та ведення таких видів господарства як землеробство, мислиство, рибальство, скотарство. Історики та археологи проводили пошукові дослідження, з метою з'ясувати історичний розвиток та етнічну приналежність на його території археологічних культур.

Так в 1960 - 1990 роках на території села Угринів проводились археологічні пошукові роботи вчителем історії Н.Л.Сокуренко та вчителем географії М.В.Венгровичем. За їх вказівками учнями та жителями села Угринів в школу для формування шкільного музею приносились різноманітні старожитності від епохи скам'янілих морських ракушок, крем'яних знахідок, обломків різних віків різноманітного посуду до різноманітних військових приналежностей епохи I та II світових воєн. Всі ці чисельні знахідки які були виявлені жителями села Угриніва у продовж XIX - XX століть, передавались в сільську “Просвіту”, а в подальшому в Угринівську школу. У 20 роках XX століття на території села Угриніва проводив дослідження археолог Ю.Полянський, який виявив старожитності, які сконцентровані звіті Угринів [7, с.132].

В 50 - 70 роках на території Угриніва історики фіксують організоване життя по випадкових знахідках жителів та учнів села. Вчитель історії Н.Л.Сокуренко та вчитель географії М.В.Венгрович нагромаджують пам'ятки з епохи заkostenілих морських ракушок, фіксуючи, що на території села Угринів в найстродавніші часи було море, а по його відході, зафіксовані кам'яні відщепи, стродавні знаряддя праці з епохи Мезоліта до епохи пізніх слов'ян VIII - IX століття та епохи Київської Русі XI - XIII століття. На базі всіх виявлених старожитностей, які кожного року доповнювались новими знахідками учнів школи та односельчан, на базі кабінетів історії та географії, був утворений музей історії та географії села Угриніва.

Все це сприяло тому, що на території села Угринів у 1982 році були проведені археологічні розвідки вченим Івано - Франківського державного педагогічного інституту Ім. В.Стефаніка, археологом Б.А.Василенком. Дослідник виявив і обставив на території села Угриніва 10 археологічних пам'яток, які було внесено в “Державний реєстр пам'яток археології Івано - Франківської області”. Свої обстеження Угриніва Б.Василенко відтворив у карті – схемі, яку подаємо нище [7, с.132].

1046	1046	Поселення Угринів I	с Угринів, с/р Угринів, ур. Ютринь, 0,3 км на північ від села	Підкарпатська культура шнурової кераміки, верхньодністровська група	1920-ті роки 1982, 1986	Вияв. Полянський Ю. Обет. Василенко Б.	100x200 м	місцева
1047	1047	Поселення Угринів II	с Угринів, с/р Угринів, ур. Панські Лани, Садиба Я. М. Галько, південно-західна окраїна села	Бронзова доба (невизначена приналежність)	1982	Василенко Б.	100x100 м	місцева
1048	1048	Поселення Угринів III	с Угринів, с/р Угринів, ур. Ключі, південна окраїна села	Бронзова доба (невизначена приналежність)	1982	Василенко Б.	100x150 м	місцева
1049	1049	Поселення Угринів IV	с Угринів, с/р Угринів, ур. Коло Церкви, центральна частина села	Бронзова доба (невизначена приналежність)	1982	Василенко Б.	100x50 м	місцева
1050	1050	Поселення Угринів V	с Угринів, с/р Угринів, у центральній частині села	Бронзова доба (невизначена приналежність)	1982	Василенко Б.	100x200 м	місцева
1051	1051	Поселення Угринів VI	с. Угринів, с/р Угринів, ур. Аптека, північна окраїна села	Голіградська культура фракійського гальштату	1982	Василенко Б.	100x100м	місцева
1052	1052	Поселення Угринів VII	с Угринів, с/р Угринів, Садиба Мороз, південна окраїна села	Багатошарове: бронзова доба (невизначена приналежність); Київська Русь	1982	Василенко Б.	100x100 м	місцева
1053	1053	Поселення Угринів VIII	с. Угринів, с/р Угринів, ур Школа № 1, східна окраїна села	Багатошарове: мезоліт; к-ра Ноа; голіградська к-ра фракійського гальштату; ранне	1982	Василенко Б.	200x400 м	місцева
1054	1054	Поселення Угринів IX	с Угринів, с/р Угринів, ур. Парцеляція, Садиба С. Стронцицького, східна окраїна села	Багатошарове: бронзова доба (невизначена культура); липицька культура	1982	Василенко Б.	100x200 м	місцева
1055	1055	Поселення Угринів X	с. Угринів, с/р Угринів, ур. Залізнична Станція Угринів, на північний схід від села	Раннє залізо (VII VI ст до Різдва Христового)	1982	Василенко Б.	100x150 м	місцева

1.Карта - схема обстежень села Угриніва археологом Б.Василенком

Виявлений речовий археологічний матеріал з Угриніва дав можливість археологу Б.Василенку в 1987 році в статті “Питання про стародавнє населення населення на території історичного Івано - Франківська” так охарактеризувати поселення на території Угриніва: “На території Угриніва виявлені мезолітичні, гальштатські, липецькі, давньоруські та інші, невизначені поселення, які потребують подальшого дослідження”[3, с.76 - 78].

Наступний івано - франківський археолог І.Кочкін, аналізуючи виникнення міста Станіслава - Івано - Франківська наголошує, що в річку Бистриця - Солотвинська впадає безліч потоків і струмків і тому числі й села Угриніва. Ще польський археолог Б.Януш знайшов на березі ріки Бистриці “кам’яні сокири та крем’яні свердла”, які відносяться до 7 - 5 тисячоліття

до н.е., тобто до неолітичної доби. Знайдений у 1964 році скарб крем'яних виробів бронзової доби (II - початок I тисячоліття н.е.), багаточисельні знаряддя праці в тому числі й бронзові, говорять, що вже в цей час басейн ріки Бистриця був заселений.

Внаслідок досліджень басейну ріки Бистриці Солотвинської та аналізу археологічного матеріалу, археолог Ігор Кочкін робить такі висновки: “ В середині між неолітом та бронзовою добою, тобто в енеоліті (енео - мідь, літос - камінь) на лівому березі Бистриці Солотвинської з'являються землеробсько - скотарські племена трипільської культури. За періодизацією Т.Пассек, вони належать до останнього етапу розвитку трипільської культури. В 1980 році за Автостанцією №2, ліворуч від дороги Івано - Франківськ - Калуш, на березі потоку, автором було відкрито поселення трипільської культури в якому були знайдені знаряддя праці з кременю вироблені майстрами міднокам'яної доби[10, 23 червня].

Трипільські старожитності знайдені також і в прилягаючих до ріки Бистриця Солотвинська селах Вовчинець, ряді місць Вовчинецької гори. Племена доби трипільської культури та доби раннього заліза заселяли територію біля ріки Бистриця - Надвірнянська та територію села Підлужжя[15, с.143 - 144].

Польові дослідження археологів Б.Василенка[3, с.76 - 78] та І.Кочкіна[10, 23 червня], дали можливість академіку В.Грабовецькому зробити реконструкцію розвитку стародавнього населення на території Івано - Франківська (Станіслава) та його околиць в тому числі й села Угриніва.” ...Коли тут з'явилися родові общини й племена, які поступово освоювали цю територію і творили матеріальну і духовну культуру, це питання покищо, наголошує В.Грабовецький, з'ясувати важко через брак археологічних джерел. Однак виявлені археологічні знахідки археологами Б.Василенком, І.Кочкіним дають можливість взагалі попити слідами праісторії”[5, с.20].

На основі археологічних знахідок археологів Б.Василенка, І.Кочкіна місто Івано - Франківськ з стародавніми околицями: Загвіздя, Пасічна, Угринів розташоване в північно - західній частині Бистрицької улоговини. Ця територія має стародавні місця заселення. Виявлені тут старожитності (Лівобережжя Бистриці - Солотвинської - Прилуквинська височина) та старожитності в Вороно - Бистрицькому басейні і Бистрицькому (між двома Бистрицями), в тому числі й старожитності знайдені на території Угриніва, мають різноманітні археологічні старожитності: пізньопалеолітичні, мезолітичні, трипільські, підкарпатської культури шнуркової кераміки періоду ранньої бронзи, гальштатські, липецькі, давньоруські. Територія міжріччя обох Бистриць - це акумульована насипана рівнина з комплексом нижніх терас (заплава на 1 - 2 надзаплавні тераси), утворена акумулювальною діяльністю річок і складена шарами річкових наносів - ріняковим алювієм і суглинками. Бистрицьке міжріччя, на думку археолога Б.Василенка.” довгі віки було непридатним для заселення. Саме цим пояснюється тут відсутність археологічних об'єктів”[3, с.76 - 78].

2.Реконструкція поселень карти XV століття Руського воєводства під час першої письмової згадки про Угринів (1440р.)

3.Фрагмент карти Московського царства ріка Бистриця притока Дністра (І. Масса 1633р.)

4. Фрагмент карти другої пол. XVII століття з позначенням ріки Бистриці та м. Станіслава та Галича

5. Фрагмент карти Станіського округу із “Атласу Королівства Галичини і Лодомерії” з позначенням ріки Бистриці, с. Угриніва та м. Станіслава (Ф. І. Мера. Відень 1790р.)

Таким чином, наголошує В.Грабовецький, опираючись на археологічні дослідження О.Савки, І.Кочкіна, організоване життя на Бистриці Солотвинській, в тому числі в районі Угриніва – Клузова, як і на Бистриці взагалі, почалось давно. Тут перше поселення людини почало своє існування в пізньому палеоліті (30 - 13,5 тисячі років тому). Палеонтологічні мисливці та збирачі залишили в нижньому культурному шарі виробництво з кременю, кісток тварин та інші предмети. На прикінці кам'яної доби на Бистриці зафіксована група людей, яка була носіями високорозвиненої обробки каменю. Про це розповідають знаряддя праці: ножі, різці, ядрища з сірого непатинізованого та напівпрозорого халцедонистого каменю. В енеоліті Бистрицю в районі (Івано - Франківська), сіл Пасічна, Угриніва, заселяли трипільські племена. У першій половині I тисячоліття до нашої ери тут оселилася голіюграська культура фракійського гальштату, яка за науковими висновками вченого І. Свешнікова мала окрім ліпного посуду вже і посуд, який виготовляли на гончарному колі. Така археологічна реконструкція Івано - Франківська та околиць, сіл Княгинина, Пасічної, Угриніва, наголошує академік В.Грабовецький: ”це свідчення минулого, яке вибудовує історію в баченні ріки Бистриця з незапам'ятних часів”[4, с.24 - 28].

В наступній своїй праці “Нарис історії Княгинина” з'ясовуючи проблеми виникнення населеного пункту Княгинин[5, с.21 - 22], академік В.Грабовецький, опирається на археологічні дослідження О.Савки та І.Кочкіна, які вони провели в сусідньому, яке безпосередньо межує з Угринівом, селі Пасічна, де на поселеннях Пасічна I, II, III, виявили трипільські старожитності: двошарове поселення пізнього палеоліту та культури фракійського гальштату, а також мезоліту, черняхівської культури, енеоліту та давньоруського часу та інші старожитності різних епох[15, с.143 - 144].

Таким чином наголошує у своєму аналізі академік В.Грабовецький:” Як видно із попередніх досліджень археологів Б.Василенка, І.Кочкіна та О.Савки околиці історичного міста Івано - Франківська, колишнього Станіслава, а точніше приміські села Вовчинець, Підлужжя, Пасічна, Угринів, Угорники, Княгинин, заховують тайни слідів матеріальної культури далеких праісторичних часів. Розвідкові археологічні роботи вкдають на існування тут первісних людей, починаючи з доби пізнього палеоліту (30 - 13 тисяч років тому), часів мезолітк (11 - 7 тисяч років до н.е.), ранньої бронзи (II - е. - початок I тисячоліття до н.е.), бронзової доби, яка характеризується комарівською культурою” [7, с.132; 3, с.76 - 78; 15, с.143 - 144].

Нарешті сліди людських поселень по басейнах ріки Бистриця у вищезначених селах, з своїми потоками в період першого тисячоліття, коли епоха міді - бронзи змінилася залізним

віком, засвідчується проживанням тут племен, які перебували у стадії розкдаду первісно - общинного ладу. Це були періоди існування комарівської (15 - 12 століття до н.е.) і черняхівської культури (2 - 7 століття н.е.), Культури Карпатських курганів (2 - 6 століття до нашої ери). Таким чином, наголошує академік В.Грабовецький: ” все це засвідчує, що людина в басейні Бистриці та селах: Вовчинець, Підлужжя, Пасічна, Угринів, Угорники, Княгинин, розвивалась на протязі багатьох тисячоліть, включаючи і східно - слов'янський (II - VIII ст.) та давньоруський (IX - XIII ст.) час” [4, с.22].

Слід наголосити, що хоча покищо вищеприведені дослідники не робили системних археологічних та історичних досліджень на території села Угриніва, мешканцями села були знайдені археологічні старожитності, які дають можливість, в контексті вище приведених досліджень та наукових висновків вчених, в подальшому досліджувати розвиток археологічних культур на території села Угриніва. Зокрема угринівськими істориками та краєзнавцями, серед яких Р. Процак, який в статті: “Топоніміка населених пунктів Тисменецького району. Угринів”, дано археологічну оцінку розвитку села Угринів[12, 1 лютого].

У праці “Угринів - село моє: звичаї - свята і будні”, яку він присвятив до 555 ліття села Угринів, історик Р. Процак, одним із перших проаналізував всі відомі йому фольклорні джерела, які пов'язані релігійними, культурними та звичаєвими традиціями, які з незапам'ятних часів побутували у мешканців села Угринів. Тим самим автор заклав вивчення історії Угриніва, в тому числі й через спомини старожилів[13, с.2 - 23].

У наступни[працях “Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність” та “Нарис історії села Угринів” історик, уродженець і мешканець села Угриніва, Р. Процак вперше підійшов до вивчення та класифікації археологічних старожитностей знайдених та території села Угринів[14, с.3 - 9; с.131 - 135].

У праці “Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність”, в розділах “Археологія Угриніва” та “Як жили люди у древню епоху” він наголошує:” У 1982 та 1986 роках на території села Угринів було проведено два обстеження на предмет віднайдення археологічних знахідок, які показали, що в Угриніві було аж 11 поселень. Це є найбільше у північній частині Угриніва Тисменицького району. Для порівняння скажемо, що в інших селах їх мало, або й зовсім не має. Для прикладу, наголошує в своїх дослідженнях історик Роман Процак: у Тязеві, Ямниці по - 1, Ганнусівці, Довгому по 2, Кривотулах, Стриганцях по 2, в Одаях, Вовчинці, Клубівцях, Рошневі по 4, Єзуполі, Підлужжі по 5, Загвізді, Марківцях по 6. Більше як в Угриніві археологічних об'єктів тільки в районному центрі місті Тисмениці.

Бог добре обрарував старожитностями терен села Угринів, оскільки на його території ще з сивої давнини полюбили селитися люди.

Одже перша - зручна умова для проживання і утворення поселення, підвищене положення.

Друга - великий обшир території між рікою Бистрицею на сході та Чорним лісом на заході.

Третя - різномантна фауна та родуча земля, що живила давніх мисливців та скотарів, наголошує у своєму дослідженні Р. Процак.

З огляду на багатющий археологічний матеріал найбільш раннім поселенням, слід назвати поселення Угринів 8. Цей термін означає лиш порядковий номер його відкриття, де номери проставлені від горішнього Угриніва до Долішнього.

Знаходиться найдавніше поселення на території нинішньої середньої школи №1 в Долішньому Угриніві. Поселення гігантське за розмірами, майже 200х400 метрів. Воно багатощарове: 1 шар Мезоліту, який датується X - VIII тисячоліттям до н.е. Даше зафіксований шар культури Ноа, яка датується XV - XIII століттями до н.е. Вище культури Ноа, шар голіградської культури фракійського гальштату, що датується XII - VII століттями до н.е., ще вище культурний шар доби раннього заліза, який датується 7 - 6 століттями до н.е. Дальше шар липицької культури I - III століть н.е. Дальше культурний шар давньої Русі, який датується XII - XIII століттями та розвинутого середньовіччя XIV - XV століть”[14, с.3 - 9; с.131 - 135].

Історик Р. Процак аналізуючи це багатопланове поселення наголошує: "Все як у давній Трої одному на другому. Колись на місці цього стародавнього поселення в подальшому був панський фільварок, двір "пардіз" (рай)... фактично дане поселення є найбільш довготривалим, безперервним щодо замешкання, а значить можна вважати його правічним оседелком заселення села Угриніва. Решта поселень Угринів 1, Угринів 2, Угринів 3 датуються періодом бронзи і відносяться до Парикарпатської культури шнуркової кераміки (можливо) займають примірно однакову площу 100х90 м. (в середньому), знаходяться в горішньому Угриніві в урочищах Юртини, Панські Лани, Ключі. Поселення Угринів 4 та Угринів 5 знаходяться на Долішньому Угриніві (урочища Коло Церкви та Коло Цвинтару) датуються періодом бронзи, однак культура їхня не визначена, займають площу 100х65 м. (в середньому).

Дальше аналізуючи археологічні культури села Угриніва історик Р.Процак наголошує:" Чотири поселення відносяться до голіградської культури фракійського гальштату періоду раннього заліза. Це поселення Угринів 6 в урочищі "За аптекою", розміри 200х60 м., згадане вже поселення Угринів 8 - урочища "Старі Палати" та "Школа", розміри 100х100 м., поселення Угринів 9 - за 300 м. від залізничної зупинки, розміри 100х300 м., та поселення Івано - Франківськ 1, це колишня заплава Угриніва, ріка Бистриця відступила. Розміри поселення 500х150м. Два поселення, наголошує у своєму дослідженні Р. Процак, відносяться до доби раннього заліза періоду 7 - 6 століть до н.е. Це Угринів 8 - урочище "Старі Палади" - 200х100м., та Угринів 10 - 100м. від залізничної зупинки, розміром 100х60м.

Тут же виявлено поселення періоду липецької культури I - III століть н.е. та Давньої Русі XII - XIII століть, що знаходилося на поселенні Угринів 8, урочища "Школа" та "Проти Школи" на присадибах.

Дальше історик Р. Процак у своєму дослідженні "Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність", наголошує: "зупинимось на характеристистичності кожного археологічного об'єкту починаючи з самого раннього в поступальному хронологічному порядку. Отож за періоду мезоліту X - VI тисячоліття до н.е. на поселенні Угринів 8, що в урочищі "Панський Клин", на полі знайдено чисельні фрагменти кераміки різних епох, кремневі відщепи та пластини - з білою патиною (наливом). Це означає, що тут проживали стародавні люди, які вміли варити їжу шляхом полювання на звірів і можливо вели дрібне домашнє господарство.

В період епохи бронзи III - II тисячоліття до н. е. на території Угриніва функціонувало 6 поселень, із них 3 на Угриніві Горішньому і 3 в Угриніві Долішньому.

У поселенні Угринів 1 на Ютринах, що знаходиться на пологовому південному березі Ютринської Гори, що у південно - західній околиці села, знайдено кремневі та кам'яні просвердлені сокири, а також кремневі відщепи, які вони використовували для наконечників списів. Знайдений матеріал дає право наголошувати, що сокири і списи стародавні люди використовували для полювання на звірів в близ прилеглих лісах.

У поселенні Угринів 2, що віднайдено в господаря Галька, між вулицею Тернопільська та берегом потоку, знайдено дві кремневі сокири та два долота. Долота та знайдені відщепи, наголошує історик Роман Процак, вказують на проведення цими людьми активної господарської діяльності навколо лісової хижі.

У поселенні Угринів 3, що в урочищі "Ключі" біля впадіння одного потоку в інший, на відступі, знайдено декілька відщепів та знарядь праць з кременю, що вказують на активну господарську діяльність. Дрібні невиразні фрагменти кераміки вказують на ведення домашнього господарства...

У поселенні Угринів 4, яке відноситься до періоду бронзи, знайдені різні археологічні знахідки. Це поселення, яке вже знаходиться в Долішньому Угриніві і має розміри 100х80 м. На його території знайдено:

1) скребачка на пластині та крем'яні відщепи до неї, які вказують, що люди займалися ремеслом (виробництвом);

2) дрібні невиразні фрагменти грубої кераміки без чітких діагностичних ознак, що не дає право віднести їх до якоїсь певної культури.

Названі два поселення, наголошує дослідник Р.Процак, можна вважати близнюками, оскільки в них є багато близьких, спільних ознак, де основним є поселення "Коло Церкви",

тобото Угринів 4, оскільки там виявлено сліди житла родової сім'ї. Поселення Угринів 5 “Урочище біля Цвинтару” є його філією, літнім житлом, оскільки там не виявлено слідів вогню.

Ще одне поселення періоду пізньої бронзи Угринів 8 відноситься до культури Ноа (окремий шар). Знаходиться воно в урочищі “Старі лази”, коло дороги на Галич. Розмір цього поселення 100х80 м. Знайдені тут знаряддя та відщепи говорять, що люди велиту землеробство. Чотири поселення в Угриніві Долішньому відносяться до періоду раннього заліза, а конкретніше до так званої голіградської культури фракійського гальштату, яка датується XII - VII ст. до н. е. Це поселення Угринів 6 в урочищі “За Аптекою”, на лівому пологому березі потоку, садиба С.Білоуса (зауваженов Звіті археологічної експедиції).

Розміри цього поселення 200х60м. Тут знайдено фрагменти гальштатської кераміки. Насиченість знахідками нище середньої. На поселенні були житла в яких проживання було короткотривале, оскільки тут було знайдено мало знахідок, то якісь конкретні висновки не зроблені. У поселенні Угринів 8, що виявлено в урочищі “Старі Палаці” і “Школа” розміром 200х100м. знахідок не виявлено. У поселенні Угринів 9, що знаходиться в урочищі “Парцеляція” на 300 м. на захід від залізничної станції, на пологому березі потоку в районі садиби І.Стронцицького, розміри якого 100х300м., знайдено:

- 1)фрагменти кераміки,
- 2)кремневі відщепи,
- 3)шматки перепаленої обмазки.

Перша ознака вказує на приготування їжі, друга на знаряддя праці, третя на житло.

Поселення Івано - Франківськ 1 відноситься нині до земель села Угриніва. Знаходиться воно на південно - східній околиці Івано - Франківська між вулицями Хіміків та потоком, що протікає в с.Угриніві, на південно - східному схилі великого горба. Схил горба поступово переходить в болотисту низовину, площа поселення 500х150м. В числі знахідок на поселенні чисельні фрагменти кераміки посуду для приготування їжі, зрідка зустрічаються фрагменти кераміки, які дають підстави нагрлошувати, що виробничі процеси відбувалися в іншому місці.

Два поселення відносяться до названого періоду раннього заліза VII - VI століття до н.е. Це вже згадуване поселення Угринів 8 та друге поселення Угринів 10 розташоване в урочищі “Парцеляція” за 10 м. на схід від залізничної станції, на рівному полі, на березі потоку, його розміри 100х60м. Тут знайдено дрібні фрагменти кераміки (посуду), великий скребок(знаряддя праці). Як засвідчує історик Р.Процак, ще одне поселення розміром 100х100м. існувало в селі в I століттях н.е, воно виявлено в шарах поселення Угринів 8, і відноситься до липицької культури I - III ст. н. е.[14, с.3 - 9; с.131- 135].

Подальші дослідження виявили поселення Київської Русі XII - XIII століть. На поселенні Угринів 8, його розмір 400х200, яке займало всю площу “проти Школи”, люди, що проживали в цьому поселенні були предетчами нашого Угриніва. Вони, на думку дослідника, вже знали Ярослава Осмомисла, платили данину Данилу Галицькому, торгували у стародавній столиці Галичини місті Галичі.Два поселення відносяться до періоду розвинутого середновіччя XIII - XIV століть, тобто до часу який вже сміливо можемо віднести до літописної назви Угриніва, до XV, часу першої літописної згадки про Угринів 1440 року”[14, с.3 - 9; с.131- 135].

Приблизно таку саму археологічну картину розвитку археологічних культур на території села Угриніва в розділі “Пам'ятки археології” подають автори монографії “Історія Угринова”, що вийшла в Івано - Франківську в 2000 році в науково - методичному центрі “Українська етнопедогогіка і народознавство” за редакцією жителя Угриніва, історика, доцента Прикарпатського національного університету Володимира Костіва[9, с.14].

Слід наголосити, що археологічні старожитності виявлені та території Угриніва подані хронологічно з урахуванням точки зору розвитку археологічних культур виложених в праці Р. Процака “Угринів - село моє: історія – минуле і сучасність”[14, с.16; с.131 - 135].

Що стосується археологічних культур на території села Угриніва, то автори монографії “Істоія Угринова”, що вийшла в Івано - Франківську в 2000 році в науково - методичному центрі “Українська етнопедогогіка і народознавство”, за редакцією історика В.Костіва роблять наступні висновки:” Через брак письмових джерел використаємо матеріальні культури, які покоїлися на поверхні терену Угринівської землі й досліджувалися археологами у 1982 та в

1986 роках. Обстеження (невідомо, хто, коли в яких роках і під якими керівництвом? Де і яких наукових часописах опубліковані звіти обстежень?) виявили 11 поселень. Ці поселення багаточисельні від мезоліту (XVI тисячоліття до н.е.) потім шар культури Ноа (XV - XIII ст. до н.е.), вище нього шар голіградської культури фракійського гальштату (XII - VII ст. до н.е.), потім шари липицької культури (I - III ст. н. е.), Давньої Русі (XII - XIII ст. н.е.) та розвинутого середньовіччя (XIV - XVст.). Дослідники цієї праці роблять висновки, що остання археологічна культура сягає часу першої літописної згадки про Угринів 1440 року. Тут же подається Таблиця №1 в якій фіксуються ”Па’ятки археології, знайдені на території с. Угринів. Дослідники наголошують, що все вище подане, це “ як проект до формування території та встановлення меж Угринівської сільської ради в 1999 році”[11].

№	Назва пам’ятки	Місце знаходження	Культура, Дата	Охоронна зона м×м
1.	Поселення Угринів	Урочище Ютринь, 0.3 км на північ від села.	Підкарпатська культура, Верхньодністровська група, шнурова кераміка	100×200
2.	Поселення Угринів	Урочище Панські лани, сад Галько Я.М., південно-західна околиця села.	Бронзовий вік, (невизначена культура).	100×100
3.	Поселення Угринів	Урочище Ключі, південна околиця села.	Бронзовий вік, (невизначена культура).	100×150
4.	Поселення Угринів	Урочище коло Церкви, центральна частина села.	Бронзовий вік, (невизначена культура).	100×50
5.	Поселення Угринів	Урочище в центрі села.	Бронзовий вік, (невизначена культура).	100×200
6.	Поселення Угринів	Урочище Антена, північна околиця села.	Голіградська культура франкійського гальштату.	100×100
7.	Поселення Угринів	Садиба М.Мороза, південна частина села.	Багаточислове: бронзовий вік(невизначена культура), Древня Русь (XIV - XV ст.).	100×100
8.	Поселення Угринів	Урочище школа №1, східна околиця села.	Багаточислове: мезолітова культура, голіградська культура фракійського гальштату, Древня Русь (XII-XV ст.).	200×400
9.	Поселення Угринів	Урочище Парцеляція, садиба Стронцицького, східна околиця села.	Багаточислове: бронзовий вік(невизначена культура), Липецька культура.	100×200
10.	Поселення Угринів	Урочище залізнична станція Угринів, на північний схід від села.	Раннє залізо (VII-VIII ст. до н.е.).	100×150

6.Пам’ятки археології на території села Угринів за даними Угринівської Сільської Ради

Розміщення археологічних старожитностей у відповідну таблицю дає право класифікувати, аналізувати ці джерела, зробити першу спробу реконструкції розвитку стародавнього населення на території Угриніва та прилягаючих до нього околиць згідно з розвитком археологічних культур, які репрезентують це стародавнє населення [11; 9, с.14 - 22]. Аналіз сукупності вищеприведених публікацій дали підставу археологічному відділу Українського державного університету міста Москви (УУМ) у 2007 році відрядити в село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області, археологічно - пошукову експедицію, якою керував, археолог, кандидат історичних наук, завідувач археологічного відділу УУМ Вадим Артюх. Перші ж пошукові дослідження в квітні - травні 2007 році виявили в потоці села Угринів, за сто метрів від старої Угринівської церкви, закам'янілі рештки морських тварин, що дало право наголошувати, що у дуже давню епоху на території Угриніва було море у якому плавали різноманітні риби, та буяло різноманітне морське життя, яке потребує подальшого дослідження.

Наступні, виявлені археологом В.Артюхом археологічні старожитності на території Угриніва, в хронологічному порядку, археологічні старожитності, які у слід за епохою, коли на території Угриніва було море, які фіксують ранні форми людського організованого життя, це крем'яні знаряддя праці: скребки, відщепи, які могли слугувати за наконечники для стріл та списів, що дало право наголошувати, що стародавні люди облюбували територію села Угриніва з незапам'ятних часів. Археолог Вадим Артюх, проаналізувавши всі знайдені крем'яні знаряддя праці виявлені на полях між Нижнім і Верхнім Угринівом, датував їх наступною великою Епохою Мезоліту, тобто 7 - 11 тисячоліттям до нашої ери[1, с.194 - 195].

7.Фрагменти крем'яних старожитностей епохи Мезоліту знайденої на території Угриніва у 2007 р.

У слід за виявленою I експедицією доісторичною епохою, коли на території Угриніва було море та епохою Мезоліту у 2007 році, наступною II експедицією археологічного відділу Українського університету міста Москви на території Угриніва в 2008 році була проведена велика пошукова робота, яка виявила довготривалий період проживання людей у сталому поселенні.

Дослідження дали право археологу Вадиму Артюху наголошувати, опираючись на попередні дослідження, що на території села Угриніва найдавніша людина відома з кремневого часу, епохи Мезоліту (X - VI тисячоліття до н.е.), культури Ноа бронзового віку (XV - XIII ст. до н.е.), голіградська культура фракійського гальштату (XII - VII ст. до н. е.), липецької культури (I - III ст. н.е.), черняхівської культури (II - IV ст. н.е.), слов'ян - хорватів (VI - X ст.) та епоха Київської Русі XII - XIII ст. н. е.[2, с.151 - 152].

Експедиція археологічного відділу УУМ 2008 року доповнює прогалини археологічних культур. Так на думку археолога В.Артюха, найбільш інтенсивно організовано в господарську та громадську інфраструктуру, людське життя, на території Угриніва, за свідченнями

знайдених черняхівських старожитностей, проходило в період II - IV століттях нашої ери. Найбільш яскраво людське життя в Угриніві характеризується черняхівськими та липецькими старожитностями (II - IV століття нашої ери.) в епоху відомої з археологічних та історичних джерел держави Прикарпаття та Подністров'я "Бастарнії" – "Basternae"[8].

8. Реконструкція археологічних культур згідно історичної схеми розвитку Прикарпаття (I - V ст. н. е.)

9. Фрагменти кераміки Черняхівської культури знайденої на території Угриніва у 2008 р

10. Фрагменти кераміки Липицької культури знайденої на території Угриніва у 2008 р.

Власне в цей час на території Угриніва можна відзначати високоорганізоване життя сільськогосподарського населення, яке розвивало землеробство, скотарство, мисливство та рибальство у сталих поселеннях, що підтвержують матеріали попередніх археологічних досліджень[1; 2; 3; 7; 8; 14].

Цією ж експедицією виявлений також глибокий пласт слов'янських старожитностей які датуються (V - IX) століттями нашої ери.

11. Фрагменти гончарської кераміки слов'ян (хорватів) знайденої на території Угриніва у 2008 р.

Слід наголосити, що виявлена гончарна кераміка дає право наголошувати, що слов'янський період V - X століття нашої ери, який характеризується різноманітною великою кількістю кераміки яка зібрана з великого поля від Цвинтаря до Угринівського потоку, плавно переростає своїми археологічними старожитностями в епоху Київської Русі.

12. Фрагменти кераміки Київської Русі знайденої на території Угриніва у 2008 р.

В цьому ракурсі слід наголосити, що вперше на полі між Нижнім та Верхнім Угринівами, було знайдено два залізні предмети, які даються IX - X століттями і які дуже схожі на предмети повсяденного господарського побуту угорських переселенців, які виявлені в угорських могилах в 30 - х роках XX століття археологом Я.Пастернаком поблизу Галича. Знайдені старожитності дали можливість археологу В. Артюху стверджувати на можливості тимчасової стоянки на цьому підгалицькому полі угрів переселенців і пов'язати виникнення поселення та назви топоніму - Угринів[1, с.194 - 195; 2, с.151 - 152].

13. Фрагменти залізних предметів угорських переселенців знайденої на території Угриніва у 2008 р.

Слід наголосити, що залізні предмети побуту, кіл для припинання коней та залізний предмет від зброї коней угорських переселенців знайдених на території Угриніва у 2008 р. та 2010 роках[1, с.194 - 195; 2, с.151 - 152].

Таким чином археологом В.Артюхом проведена велика науково - пошукова робота на території села Угриніва з 2007 - 2010 роки, внаслідок якої, було згруповані пам'ятки археології, які були знайдені на території села Угринів в різні часи і класифікувати їх в поступальному розвитку.

В своєму опублікованому Звіті в Науковому Віснику Українського Історичного Клубу міста Москви за 2008 рік наголошується: "Завідуючим Археологічним відділом Українського Університету міста Москви, кандидатом історичних наук В.Артюхом, проведені археологічно - пошукові роботи поблизу стародавнього Галича в селі Угриніві по берегах потоків, лівої притоки ріки Бистриці, а також на великому полі - пасовищу між Верхній та Нижній Угринівом. Пошукові роботи проведені недалеко від цвинтаря села Угринів, де були знайдені, на полі - фрагменти ліпної слов'янського посуду (VI - VIII століття), обломок залізного предмету полусферичної форми, який належав до угорської кінської зброї угорських переселенців IX - X століть, кований залізний кіл, для припинання коней, угорських переселенців, який датується IX століттям н.е. Цей кіл був заготрений з однієї сторони і розширений з іншої.

Був також знайдений і старожитності, які віднесені до епохи Черняхівської культури (II - IV ст. н.е.) ранніх слов'ян (VI - VII ст. н.е). та два старожитності угрів: залізний кіл та залізко від зброї уздечка коня епохи переселення кочовиків угрів - мадярів (IX ст. н.е.), та епохи Київської Русі (X - XIII ст.)[1, с.194 - 195].

Знайдені залізні предмети, які належали переселенцям уграм - мадярам IX століття, наголошує археолог В.Артюх, схожі з розкопаними старожитностями угорських переселенців IX століття, які археолог Я.Пастернак розкопав під Галичем у 1937 році"[16, Vol.21.141.0].

Археолог В.Артюх у своєму звіті також наголошує: " Знайдені залізні предмети, належать угорським переселенцям - кочовикам, які в IX столітті проходили через територію України. Знайдені речі угрів є дуже поширені у них у повсякденному вжитку і в щоденному практичному приміненні. З пешого їх дослідження, можна наголосити, вони пов'язані з

прив'язування коней на місці постійного або тимчасового перебування, інша знайдена річ також відносяться до кінського спорядження, які були приладдям для управління конем під час верхової їзди. Звичайно, знайдені достовірні небагаточисельні речі угорських переселенців на полі між Угринівом Верхнім та Нижнім можуть дати підстави на твердження, що вlane на цьому полі у сиву давнину зробили довготривалу зупинку угри - кочовики під час свого переселення в Паннонію, що зрештою не суперечить джерелам та археологічним дослідженням під Галичем могил угорських переселенців виявлені археологом Я.Пастернаком[16, Vol.21.141.0].

Слід наголосити, що знайдені угорські старожитності, хоча у той час були дуже поширеними в угрів - переселенців, однак вони є дуже рідкісні і як нам знається, навряд чи у bliщій час, ми знайдемо більше аналогів. Можна тільки гіпотетично наголосити, що ці речі були у побуті в IX столітті і були втрачені уграми під час стоянки на території села Угриніва, що під Галичем. Після їх віднадення на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом, пошуковими дослідженнями у 2008 році, на жаль більше угорських старожитностей не виявлено. Тому, здається, важко повірити, що аналогічні угорські старожитності в Угриніві у bliщому майбутньому будуть швидко віднайдені[2, с.196 - 197].

В 2009 році архелогічна експедиція УУМ продовжила свої архелогічні пошукові роботи в с. Угринів. Внаслідок археологічних досліджень була знайдена кераміка Комарівської культури.

14.Фрагменти кераміки Комарівської культури знайденої на території Угриніва у 2009 р.

15. Фрагменти гончарської кераміки слов'ян (хорватів) знайденої на території Угриніва у 2009 р.

16. Фрагменти кераміки Київської Русі знайденої на території Угриніва у 2009 р.

В 2009 році архелогічна експедиція УУМ внаслідок архелогічні пошукові роботи в с. Угринів виявила кераміку комарівської культури, черняхівської культури, слов'ян та Київської Русі і особливо старожитності угорських переселенців. З метою збільшити кількість угорських стародитностей, внаслідок пошукових робіт, за квітень-травень 2009 року, на полі між

Верхнім та Нижнім Угринівом, було зроблено археологічну зачистку цього регіону до якої підключився Голова Сільської Ради с. Угринів Р.Терешкун, який вказав “ район полів с.Угриніва” де йому старожили вказували “ на ймовірне існуюче серед старих жителів і передаюче ся з покоління в покоління, легендарне сказання “Про стояння в сиву давнину угорських переселенців”, що цілково в конкретному районі дозволило шукати угорські археологічні старожитності на території Угриніва. Слід наголосити, що попередні виявлені угорські старожитності в с.Угриніві є схожі з аналогічними предметами зруї, які були розкопані в могилах угорських переселенців під Галичем Я.Пастернаком у XX столітті. Отже вже виявлені угорські старожитності археологом В.Артюхом в с.Угринів, дали підстави з археологічної точки зору, говорити про перебування стародавніх угрів - мадярів в 896 році на території місцевостей, які прилягають до села з однойменною назвою Угринів. Знайдені угорські старожитності IX століття у подальших дослідженнях дають право визначити зону на території Угриніва на якій могли перебувати угорські переселенці та степінь їх взаємовідносин з місцевим слов'янським населенням. На нашу думку, цей угорський вплив у 896 році і визначився на подальшому розвитку топоніму села з назвою Угринів. Дослідження угорської проблематики в Угриніві має уже свої раніші знахідки в регіонах під Галичем, де як і в с. Угриніві, тимчасового перебували угорські переселенці в 896 році, що дає можливість з археологічної точки зору, підтвердити гіпотезу про взаємовідносини угорських переселенців з слов'янами і виникнення угорського етноніма Угринів в 896 року в назві слов'янського поселення. За таких обставин ця проблема з археологічної точки зору, по виявлених знахідках, побутових предметах угрів переселенців на території села Угринів, досліджуватиметься і в 2010 році, наголосує у своїх висновках звіту “ахеологічно-пошукових робіт” археолог В. Артюх”[1, с.194 - 195].

В 2010 році, після отримання чергового дозволу та обговорення попередніх пошуково-археологічних робіт, які проводились у 2007 - 2009 роках, узгодивши план пошуково - археологічних робіт з головою Сільської Ради с.Угриніва Романом Терешкуном, археологічна експедиція Українського державного університету міста Москви продовжила археологічно - пошукові роботи на території села Угринів у складі завідувача археологічним відділом Українського університету міста Москви кандидата історичних наук Вадима Артюха, та ректора, відділу українознавства, доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя.

Так 8 квітня 2010 року завідувачем археологічним відділом УУМ, кандидатом історичних наук, археологом Вадимом Артюхом біля сільського цвинтаря села Угринів, вище мосту, по Потоку 02 - 03 км., висота тираси 10 - 12 м., над водою, було досліджено площу 100х50 м. на якій було виявлені крем'яні знаряддя праці, які датовано епохою раннього заліза.

17.Фрагменти крем'яних знарядь праці знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Тут же були виявлені фрагменти кераміки Фракійського гальштату (Голеградська культура) I тис. до н.е. (X - VIII ст. до н.е.).

18. Фрагменти кераміки Фракійського гальштату (Голеградська культура) I тис. до н.е. (X - VIII ст. до н.е.). знайдених на території Угриніва у 2010 р.

На цьому полі також було знайдено велику кількість кераміки епохи ранніх слов'ян VI - VIII ст. н. е., що дало підстави говорити про наявність на цьому місці слов'янського поселення.

19. Фрагменти кераміки слов'ян(хорватів) VI - IX ст. н.е. знайдених на території Угринів у 2010 р.

На цьому полі було знайдено уламок залізної криці, яка датується IX - X ст. н.е. і яка пов'язується з епохою угорських переселенців. Вона тотожна як з археологічної так і етнокультурної точки зору до тогорічними знахідками угорських переселенців IX ст., які було знайдено археологом В.Артюхом, на цьому ж місці в 2009 році під час археологічних досліджень[1, с.194 - 195].

Знайдена угорська криця, яка тісно пов'язується з попередніми нечисленними знахідками угорських переселенців IX ст., що були знайдені в 2009 році, є ще однією унікальною знахідкою 2010 року, яка засвідчує перебування угорських переселенців на території майбутнього населеного пункту Угринів. Це дає право утотожнити, з археологічної точки зору, наголошує археолог В.Артюх, назву села Угринів і пов'язати її виникнення чи

заснування з 896 роком, часом стояння угрів навколо Галич, про що засвідчують угорські джерела[1, с.194 - 195; 2, с.151 - 152].

Слід наголосити, що угорські старожитності в 2009 році, «угорська криця» 2010 року розпочали переконливу археологічну доказову базу реального стояння угорських переселенців на місці, на якому виникло в IX столітті поселення яке носить назву Угринів[2, с.151 - 152]. Слід наголосити, що такого рода угорські старожитності ще в 30-х роках XX ст. були відкриті під Галичем археологом Я.Пастернаком[16, Vol.21.141.0].

20. Фрагменти залізного предмету угорських переселенців знайденої на території Угриніва у 2010 р.

Також тут же було знайдено уламки точильних каменів, які відносяться до епохи слов'ян і які датуються VI - IX ст. н.е.

21.Фрагменти точильних каменів слов'ян(хорватів) знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Приблизно 1 км. від цвинтаря с. Угринів, вище по Потоку, де два потоки зливаються в один, височина 10 м. над рівнем Потоку, на площі 50х100 м., знайдений кременевий відщеп, та один кварцаний. Ці відщепи умовно датуються епохою раннього заліза I тис. до н.е.

22.Фрагменти крем'яного та кварцяного відщепів епохи раннього заліза I тис. до н.е. знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Тут же знайдена кераміка Фракійського гальштату(Голеградська культура).

23.Фрагменти кераміки Фракійського гальштату (Голеградська культура) I тис. до н.е. (X - VIII ст. до н.е.). знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Тут же була знайдена кераміка епохи раннього заліза I тис. до н.е.

24.Фрагменти кераміки епохи раннього заліза I тис. до н.е. знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Також тут же знайдена кераміка епохи Київської Русі XII - XIII ст.

25.Фрагменти кераміки епохи Київської Русі XII-XIII ст. знайдених на території Угриніва у 2010 р.

9 квітня 2010 року на території Угриніва, біля Церкви, були проведені наступні археологічно - пошукові роботи.

В 50 м. від Церкви в сторону Потоку на площі 30х40м. була зібрана та досліджена кераміка Черняхівської культури (I - IV ст. н. е.)[8].

26.Фрагменти кераміки Черняхівської культури II - IV ст. н.е. знайдених на території Угриніва у 2010 р.

В урочищі Криве, на місці злиття двох потоків була зібрана й досліджена кераміка епохи Бронзи(середина II тис. до н.е.)(на фото зліва),та епохи Київської Русі XIII ст.(на фото справа)

27.Фрагменти кераміки епохи бронзи(середина II тис. до н.е. - на фото зліва), та епохи Київської Русі (XII - XIII ст. - на фото справа)

На південь від урочища Криве, на лівому березі Потоку була зібрана наступна кераміка:
1. Фракійський гальштат (Голеградська культура початку I тис. до н.е.).

28. Фрагменти кераміки Фракійського гальштату (Голеградська культура) I тис. до н.е. (X-VIII ст. до н.е.). знайдених на території Угриніва у 2010 р.

2. Багаточиселні знахідки кераміки ранніх слов'ян-хорватів V - IX ст. н.е.

29.Фрагменти кераміки та точіотних каменів слов'ян(хорватів) знайдених на території Угрініва у 2010 р.

3. Фрагменти кераміки епохи Київської Русі X-XIII ст.

30. Фрагменти кераміки епохи Київської Русі XII - XIII століть знайдених на території Угриніва у 2010 р.

В Угриніві Нижньому, в 50 м. від Угринівської школи, знайдені уламки посуду епохи раннього заліза I тис. до н. е.

31. Фрагменти кераміки епохи раннього заліза (I тис. до н.е.) знайдених на території Угриніва у 2010 р.

Із виявленого археологом В.Артюхом та опрацьованого археологічного матеріалу польових досліджень в селі Угринів за 2007 - 2010 роки можна реконструювати таку археологічну картину розвитку стародавнього населення.

В сиву давнину, в доісторичну епоху, на території Угриніва було море, що засвідчують в глибині Потоку вимиті водою закам'янілі морські камені, рештки ракушок та інших доісторичних істот, що пов'язують доісторичну епоху з морським середовищем. Це фактологічно зафіксовано кам'яними знахідками ще в 1970 роках вчителем географії О. Венгровичем.

Перший етап проживання людей на території Угриніва - це епоха кам'яного віку. Крем'яні знахідки, знаряддя праці епохи Мезоліту (XI - VII тис. до н.е.) говорять про перебування на території Угриніва первісної людини.

Дальше археологія фіксує на території села Угриніва знаряддя праці та старожитності, які датуються епохою раннього заліза I тис. до н.е. (X - VIII ст. до н.е.).

Дальше на території Угриніва зафіксована кераміка Комарівської культури, яка датується (XV-XVII ст. до н.е.).

Дальше в поступальному розвитку, на території села Угриніва, сильно відзначається кераміка Фракійського гальштату, голеградська культура (I тис. до н.е. X - VIII ст. до н.е.).

Дальше високотехнологічна Черняхівська культура I - IV ст. н.е. та Липецька культура I - III ст. н.е.

Дальше на території села Угриніва виявлена велика епоха слов'ян - хорватів V - X ст.

В Угриніві виявлені також рідкісні старожитності IX століття епохи угорського переселення, та багато чисельні старожитності X - XIV ст. - епохи Галицької Русі [2, с.151 - 152].

Як наголошує у своїх висновках пошуково - археологічних робіт кандидат історичних наук, завідувач археологічним відділом УУМ, археолог В.Артюх: “Із виявленого та опрацьованого археологічного матеріалу польових досліджень в селі Угринів Тисминецького району Івано - Франківської області за 2007 - 2010 роки можна реконструювати таку археологічну картину розвитку археологічних культур та стародавнього населення. В сиву давнину, в доісторичну епоху, на території Угриніва було море, що засвідчують в глибині Потоку вимиті водою закам'янілі морські камені, рештки ракушок та інших доісторичних істот, що пов'язують доісторичну епоху з морським середовищем. Перший етап проживання людей на території Угриніва - це епоха кам'яного віку. Крем'яні знахідки, знаряддя праці епохи Мезоліту (XI - VII тис. до н.е.) говорять про перебування на території Угриніва первісної людини. Дальше археологія фіксує на території села Угриніва знаряддя праці та старожитності, які датуються епохою раннього заліза I тис. до н.е. (X - VIII ст. до н.е.). Дальше на території Угриніва зафіксована кераміка Комарівської культури, яка датується (XV - XVII ст. до н.е.). Дальше в поступальному розвитку, на території села Угриніва, сильно відзначається кераміка Фракійського гальштату (голеградська культура I тис. до н.е. X - VIII ст. до н.е.). Дальше високотехнологічна Черняхівська та Липецька культура II - IV ст. н.е. Дальше велика епоха слов'ян - хорватів V - X ст., яка переростає в велику епоху Київської Русі X-XIV ст. Виявлені також під час експедицій 2009 та 2010 років угорські старожитності IX століття, епохи угорського переселення, які датуються 986 роком, дають право пов'язати їх з епохою та часом виникнення села Угриніва та з першою датою та часом його заснування. Знайдені на території с. Угриніва багаточисельні археологічні старожитності I - XIV ст. н.е. дають право наголошувати, що в цей час на території Угриніва активно функціонували вже одно - етнічні, змінюючи одна одну в поступальному розвитку, культури: черняхівська (бастарнська) II - IV ст. н.е., яке переросла в слов'янську (хорватську) V - IX ст. та ранньоукраїнську епоху Галицької Русі IX - XIV ст. які так яскраво, проаналізував, реконструював та відтворив історичний хід подій в своїх монографіях.” Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III - XII ст.). - Львів “Камула”, 2005”, Basternae - Бастарнія згідно свідчень античних, римських джерел та карти Клавдія Птолемея (III ст. до н.е. - III ст. н.е.). - Львів “Сполом” 2010.- 172с.”, ” Carpiani - Карпи - Хорвати згідно свідчень римських та візантійських джерел (II ст. - XI ст. н.е.). - Львів. “Сполом” 2010.- 212с.” Ранньослов'янське

суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів "Сполом", 2004. - 288с.", Українська держава в IX - XIII століттях. - Львів "Сполом", 2004. - 416 с.", доктор історичних наук, академік Віктор Ідзьо" [2, с.151 - 152].

Таким чином всі вище проведені дослідження дають підставу наголошувати, що серйозні археологічні дослідження на території села Угринів тільки починаються.

Сукупність наявних, реконструйованих археологами в поступальному розвитку, археологічних старожитностей, дають право з історичної та філологічної точки зору зробити історичну та філологічну реконструкції розвитку населення Угриніва, які автор сконцентрував у другому та третьому розділах своєї праці.

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Артюх В.Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998 - 2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
- 2.Артюх В. Пошуково-археологічні дослідження в с. Угринів у 2010 році. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
- 3.Василенко Б.А. Питання про стародавнє населення на території історичного Івано - Франківська.//Тези обласної науково-практичної конференції, присвяченл 325 - ти літтю заснування міста Івано - Франківська. - Івано - Франківськ, 1987.
- 4.Грабовецький В.Історія Івано-Франківська. Івано - Франківськ "Нова Зоря", 1999.
- 5.Грабовецький В.В. Нариси історії Прикарпаття. З найдавніших часів до XV століття.- Івано - Франківськ,- 1992.- Т.- I.
- 6.В.Грабовецький. Нарис історії Княгинина.- Івано-Франківськ "Нова Зоря", 2000.
- 7.Державний реєстр пам'яток археології Івано-Франківської області. // Вісник Івано-Франківської обласної Ради та Івано-Франківської обласної державної адміністрації.- №35, III квартал 2001 р. Угринів. Обстеження Б.Василенка. - Івано-Франківськ, 2001.
- 8.Ідзьо Віктор. Basternae - Бастарнія згідно свідчень античних, римських джерел та карти Клавдія Птолемея (III ст. до н. е. - III ст. н. е.). - Львів "Сполом" 2010. - 172с.
- 9.Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменецького району Івано - Франківської області. Науково-методичний центр "Українська етнопедагогіка і народознавство Академії педагогічних наук України" і Прикарпатського університету ім.В.Стефаника. За редакцією В.Костіва.- Івано-Франківськ "Плай", 2000.
- 10.Кочкін І. Найдавніші пам'ятки Івано-Франківська та околиць.//Комсьмольський прапор.- 1982, 23 січня.
- 11.Проект формування території та вселеновлення меж Угринівської сільської ради. - Угринів, 1999.
- 12.Процак Р. "Топоніміка населених пунктів Тисменецького району. Угринів"//Вперед, 1977. - 1 лютого.
- 13.Процак Р. "Угринів - село моє: звичаї - свята і будні". - Івано - Франківськ, 2000.
- 14.Процак Р. "Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність". - Івано - Франківськ, 2000.
- Процак Р. Нарис історії села Угринів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
- 15.Савка О.Ю., Кочкін І.Т. Археологічні пам'ятки околиць Івано-Франківська. // Тези обласної науково-практичної конференції, присвяченл 325-ти літтю заснування міста Івано - Франківська. - Івано - Франківськ, 1987.
- 16.15.Pasternak J. A krylosi (Galicia) magyar sirleletek. - АН. Budapest (Вр.), 1937.

Розділ II

Історична реконструкція розвитку села Угринів

Історична реконструкція розвитку села Угринів, яке розташоване в околиці стародавнього Галича, слід розглядати в контексті виявлених стародавніх археологічних культур, які зафіксовані і на території Угриніва на великій території від стародавнього центру, Галицької землі, міста Галича (Крилосо), в повній сукупності та тотожності з письмовими, археологічними джерелами та даними картографії[7, с.11 - 19, 198 - 205].

Оскільки Угринів, Долішньою своєю частиною, фактично прилягає до ріки Бистриці, яка впадає в Дністер, а стародавній Галич - Haltis (246р.) (Кринос), згідно свідчень готського історика Йордан, розташовувався над Луквою та Дністром, та в якійсь мірі прилягав до водної артерії ріки Бистриці з однієї сторони, з другої до Дністра в яку впадає Бистриця і був уже великим торгово - ремісничим центом уже у III столітті н.е. Біля його стін, як наголошує Йордан у 246 році пройшла велика битва остготів та гепідів[6, с.71 - 73; с.56 - 64].

За таких обставин слід розглянути і торгівельні відносини населення, що проживало біля ріки Бистриці, зокрема населення з під Галича, Угриніва, Ямниці з столичним Галичем по водній артерії Бистриці. Наукові дослідження вчених дають підстави ствержувати, що всі стародавні цивілізації розвивалися на ріках і сполучалися у стародавні часи по водних артеріях рік, по яких велась оживлена торгівля. Тому вивчення взаємовідносин населення Бистриці та території Угриніва з населенням Дністра є предметом нашого дослідження, тим паче, що притока Дністра, ріка Бистриця, співзвучна з назвою країни Бастарнія, що на карті Клавдія Птолемея уже в II - I ст. до н.е.[8, с.216 - 219].

1. Карта Клавдія Птолемея.

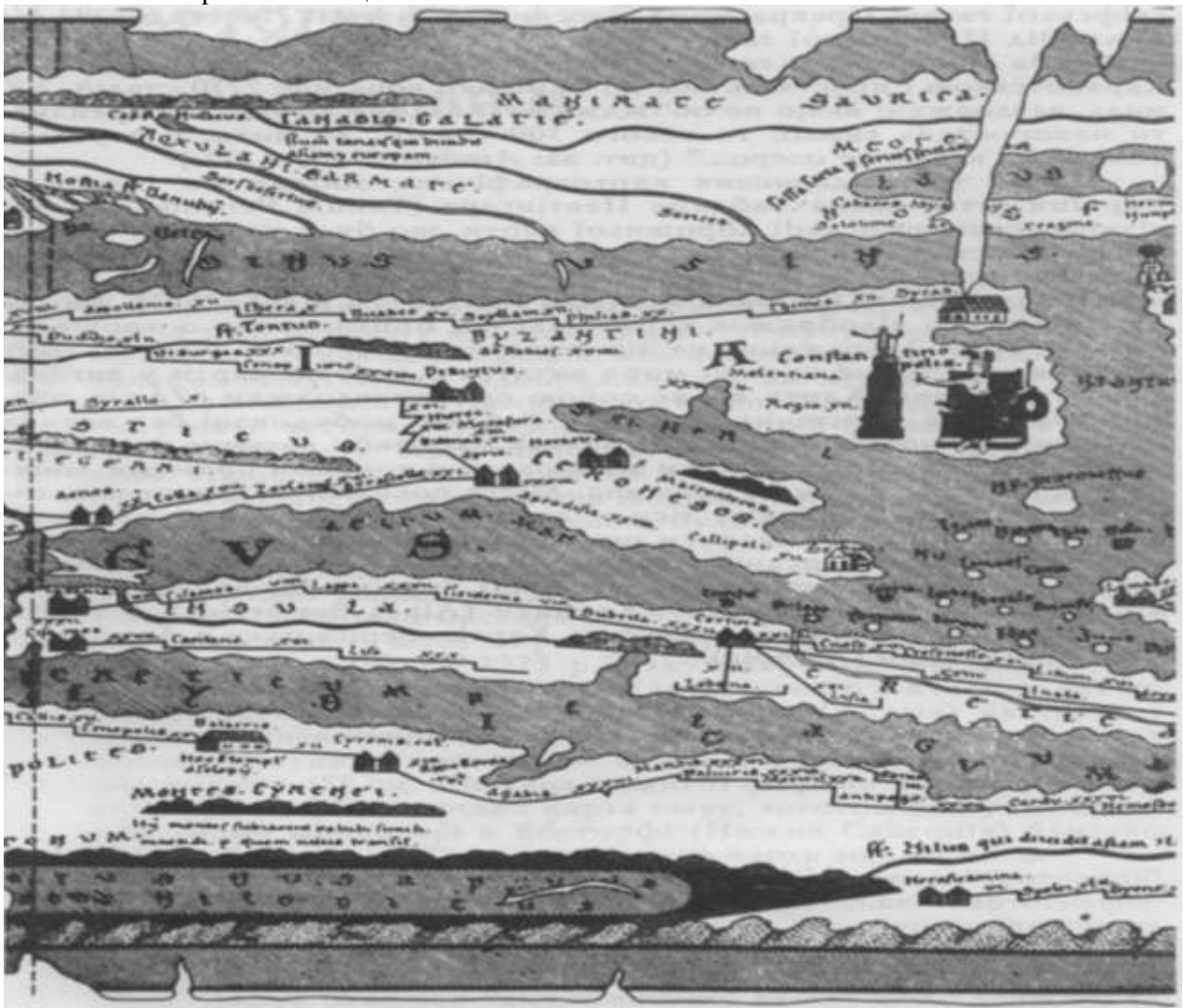
Не слід виключати, що стародавня річкова торгівля з Угриніва, Ямниці, Єзуполя до Галича (Крилосо) і прилягачих до ріки Бистриці і Дністра сіл Галицької зони теж проходила не тільки суходолом по битому "Галицькому гостинцю", але й по ріці Бистриці, яка, як глибоководна притока Дністра була включена в торгово - економічну систему вже в епоху Геродота у V столітті до нашої ери[9, с.92 - 99].

Батько історії Геродот, який відвідав землі України у V столітті до н.е. називав найбільшу велику ріку Прикарпаттям - Тірасом, з багаточисельними притоками, зокрема Бистрицею, на водному басейні якого проживало багаточисельне населення, що зафіксоване городищами і селами вже на карті іншого грецького вченого - картографа Клавдія Птолемея у II - I століттях до н.е.[35; 8, с.216 - 219].

2. Країна Бастарнія. Подністров'я з стародавньою назвою Тірас (Дністер), та притока з стародавньою назвою "Basternae". (Бистрі, Бистра, Бистриця) зафіксовані на карті Клавдія Птолемея.

З початком нашої ери, тобто I - II ст. н.е. прибувши у Прикарпатський регіон, римляни, почали називали Тірас - Дністром. Карпати "Альпи Бастарнські" (Бистрянські) з витікаючим Дністром з притоками (Бистрицями), які зафіксовані на римській дорожній карті II I - IV століть "Певтінгерових таблицях".

3. Фрагмент Таблиці Певтінгера (IV ст.)

Знову слід наголосити, що римляни теж називали “ Альпи Гори Бастарнські ” та ріки “Бастарнські”, очевидно що назви прикарпатських рік Бистриць, витікаючих з “Альп Бастарнських” теж пов’язуються з проживаючим між горами і Дністром (липецька, черняхівська, ранньослов’янська археологічна культура II - V ст. н.е.) народом Бастарнів - Бистрянів, які проживають на ріках Бистрицях[7, с.141- 158, с.188 - 216, с.314].

В такому контексті нашого дослідження стає зрозумілою археологічна реконструкція розвитку археологічних культур згідно виявлених старожитностей з території села Угриніва, які датуються першими століттями нашої ери.

Слід наголосити, що перша карта яку склав перший картограф Подністров’я, Мінос із Тіри, який проживав у Подністров’ї у III - II столітті до н.е. реально знав всі народи, що проживали на ній та її притоках. Тому він зафіксував ріку Тірас - Дністер як головну країни Бастарнії. Мінос Тірський вважав, що по її берегах був розселений берегах народ “Бастарнів”, “Бистрян”. Власне з Бастарнами і пов’язується ріка Бистриця, як найбільша притока верхнього Дністра. Мінос розпрацював велику карту басейну ріки Дністер та її приток з означенням проживаючого на ній населення.

Таким чином першу карту Подністров’я склав картограф Мінос з нижньодністровського міста Тіри, копію якої подарував у Олександрійську Бібліотеку. Для виготовлення великої карти “Sarmatia” цю карту Подністров’я Міноса з Тіри використав знайшовши її у знаменитій Олександрійській бібліотеці, старогрецький картограф Клавдій Птолемей. Власне він на своїй карті “Sarmatia” відтворив басейн ріки Дністра, який входив Бастарнію, де зокрема одна із приток, називається Бистрицею, і власне цю назву уже в II - I столітті до н.е. відзначив і пов’язав народом “Basternae” картограф Клавдій Птолемей.

Клавдій Птолемей назвав країну та народ “Basternae”, тому на нашу думку не випадково цією ж назвою названа ріка Бистриця, як притока “Tirasa” – Дністра. Ця назва, як ми бачимо на карті написана поверх “Basternae”, означення ріки Дністра - “Tirasa” , що дає право наголошувати, що Клавдій Птолемей утотожив Бистрицю з народом “Basternae”, яким означив на своїй карті[35].

Цілком можна припускати, що Клавдій Птолемей ріку “Бистру”, “Бистрян”, “Бистрицю” назвав тією назвою, якою її називало місцеве, проживаюче на ній населення, яке належало до великого народу “Basternae”, тобто Бастарнів - Бистрян. Отже, напис зверху Дністра, який нами прочинаний, як “Basternae”, означає назву народу та його етнонімів та гідронімів, зокрема назву ріки Бистриці. Таким чином ріка Бистриця, що протікає повз Угринів, та інші села Прикарпатського регіону, знаходилася в країні, яка називаються і позначена на карті іменем Бастарнія - “Basternae” і хоча серед зафіксованих пластів гідронімів Бастарнії, Бистриця не відзначена на карті її назва співзвучна і співставима з гідронімією, яку К.Птолемей влючив у державу Бастарнія та притоку Дністра – ріку Бистрицю[35].

Як засвідчує Юлій Цезар в своїх записках, Бастарни - Бистряни, що проживали по ріках, які витікають з “Альпів Бастарнських” були великим і могутнім народом, вони проживати по чисельних ріках, які носять їх назви (Бистриця), в районі “Альп Бастарнських” тобто Карпатах, Прикарпатті та Подністров’ї. [17, с.224 - 225, с.251 - 255, с.294 - 298, с.310 - 312, с.345 - 346, с.356 - 357].

Власне ріка Бистриця, яка протікає в Країні, в якій “ проживав народ “Бастарни”, який з III ст. н. е. до III ст. н.е. відіграє велике значення в житті народів, що проживали на території села Угринева і суміжних землях, що засвідчено археологічними виявленими старожитностями Черняхівської культури, та слов’янським старожитностями V - VII століть віднайденої в Угриніві археологом В.Артюхом. Власне на території села Угринова та по руслу ріки Бистриця, що впадає в Дністер і прилеглих до неї полів Угриніва.

В 2007 - 2010 роках на території села Угриніва археологом В.Артюхом зафіксовано гончарну кераміку черняхівської епохи, слов’янського великого періоду, яка відповідає народу Бастарнам, Бистрянам (I - IV ст. н.е) слов’янську кераміку (VI - X ст.) та кераміку епохи Київської Русі (XI - XIII ст.) [2, с.194 - 195; с.151 - 152].

Слід наголосити, що про Бастарнію Подністров’я російський історик XVIII століття В.Татіщев, який використав недейшовші до нас стародавні слов’янські легенди, які були

записані ще в епоху Київської Русі в XII - XVI століттях, наголошував, що у стародавні часи Дністром володіли Бастарини. Сам цар Славен - Склавен, від якого отримали назву склавини - слов'яни, який виходив із Дунаю в північні краї, залишив у Дністровським краю свого сина Бастарна"[21, с.158, с.320 - 327; с.79].

Все це дає підстави наголошувати на сталий поступальний історичний розвиток слов'ян - бастарнів, що підтверджується віднайдених археологічно досліджених поселень липецького та черняхівської культур I - III століть, які кристалізують в подальшому підтвержену археологічними ранньо - слов'янськими старожитностями, ранньо - слов'янську культуру IV - VI століть н.е., на території майбутнього села Угринів[2, с.194 - 195; с.151 - 152].

На сталій бастарнській (битстрянській) політичній, економічній та релігійній основі це населення (майбутнього села Угриніва), як засвідчують археологічні старожитності з території села Угриніва, перетворюється в суто слов'янський політичний, економічний та культурно - релігійний комплекс людей, що проживають з верхньої сторони у лісистому масиві, що захищає від нападу ворогів, з другої сторони біля великої водної артерії Бистриці, притоки Дністра, основної водної та економічної артерії поблизу Угриніва, яка пов'язується вченими з конгломератом Бастарнів - слов'ян[7, с.12 - 14, с.63 - 68].

Як засвідчують археологічні та письмові джерела з території майбутнього села Угриніва, бастарнські топоніми по Бистриці з території майбутнього села Угриніва та Клузіва, тягнуться, як засвідчує картограф Клавдій Птоломей від Галича на Дністер, що дозволяє вважати, що територія села Угриніва з давніх часів, про що засвідчують і археологічні джерела, була заселена бастарнськими племенами які вели активне рибальство, мисливство та в подальшому торгівлю. Знайдені археологом В.Артюхом на території Угриніва: гончарну кераміку з епохи Черняхівської культури, слов'янської епохи та Київської Русі, дає право говорити про сталий спосіб ведення господарства слов'ян - бастарнів (Бистрян) та території села Угринів, покрайній мірі з епохи Черняхівської культури, а тобто з перших століть н.е., що співпадає з свідченнями письмових джерел про цей регіон та картою К. Птолемея. Таким чином, територія села Угриніва та ріки Бистриці і Подністров'я, це один адміністративно - політичний, та економічний регіон, у якому черняхівці - слов'яни, що проживали на території села Угринів мають пряме відношення до становлення, як політичного, так і економічного бастарнського етносу, зафіксованого картою К.Птолемея, та дорожною картою римських шляхів "Певтінгеровими Таблицями". Можна допустити, як бачимо із сукупності наявних проаналізованих джерел, що територія Угриніва з своїм археологічним ареалом господарської діяльності, який розміщений відчасти на ріці Бистриці, за свідченнями карти К.Птолемея, входить в Бастарнію, і своєю етнокультурою та спільними археологічними старожитностями, які поширюється до Дністра[17, с.224, с.251, с.294 - 296, с.310 - 312, с.320 - 345].

Слід наголосити, що тільки умовно, ми фіксуємо територію Угриніва в районі Бистриці і пов'язуємо її з слов'янами - бастарнами утотожнюючи цю назву з найденими на території Угриніва, та сусідніх селах черняхівські, липецькі та слов'янські старожитності [2, с.194 - 195].

Відомо, що в історичній традиції гори з стародавньої епохи називалися "Альпами Бастарнськими", "Карпатами", "Горами Кавкасійськими", "Горами Угорськими", "Горбами", "Хрипами", "Горбатами". І тільки внаслідок проникнення римлян до Коломиї, де археологічно віднайдений військовий табір римлян, про що свідчить і коломийка "Коломия древне місто за римлян постало", і які назвали Гори - Горби, назвою одначеного ним народу карпів - хорватів, гори з цього часу, а тобто з II - III століття н.е. називаються Карпатами. Що ж до протікаючої повз Угринів ріки Бистриця, то її назву галицький історик О.Партицький вірно пов'язував із стародавнім народом Бастарнів[17, с.224, с.251, с.294 - 296, с.310 - 312, с. 345 - 356].

Однак цей дослідник не врахував і не проаналізував сукупність археологічних джерел історичного розвитку та картографії Галицького Краю, близьких до Угриніва лісів та річки Бистриця. За період становлення ранніх слов'ян які концентруються навколо Угриніва і річки Бистриця, які тісно пов'язується з останньою, настає великий слов'янський період, який концентрує слов'янську державність IV - X століть навколо Галича і який підтверджується археологічними старожитностями з Угриніва, археолога В.Артюха, які ми привели вище. Без археологічних досліджень така наша реконструкція у співставленні з проаналізованими

джерелами, розвитку культур на території Угринава, була б неможлива[2, с.194 - 195; с.151 - 152].

Наступний етап, в історії села, який можливо причетний до кристалізації назви самого села Угринів, це IX - X століття, епоха великого переселення угорців “мадьярів” і їх прохід через Київщину, Волинь та Галичину, що підтверджено, як письмовими джерелами так і археологічними дослідженнями. Власне з проходом угорців в Паннонію, вчені пров'язують виникнення на території України ряду населених пунктів з назвою Угринів[13, с.12 - 13].

Нещодавно, ця гіпотеза набрала більш реалістичного вигляду в зв'язку з віднайденими реальними речами угорських переселенців на території села Угринів, а власне: угорських залізних кілець до кінської зброї і залізного кілка для припинання коней, які датуються IX - X століттями і які є типовими для ранніх угорських - переселенців[2, с.194 - 195; с.151 - 152].

Якщо врахувати угорську версію походження села Угринів, а треба наголосити, що перша найстародавніша версія - легенда, яка побутувала в селі говорить, що назва села Угринів дійсно пов'язується з IX століттям часом переселення угрів - мадьярів в Паннонію.

Так мешканка села Угринів Долишній Соболевська у “Довідці про історію села Угринів” колись записала:” Офіційна назва населеного пункту Угринів у документах відноситься до XV століття. Однак воно існувало задовго до цієї дати. За переказами, наголошувала Соблевська, назва села Угринів походить від перших поселенців, чи засновників села, якими були угри - мадяри”[18, с.2; 131 - 135].

Слід наголосити, що заснування іншого населеного пункту з тотожною назвою Старий Угринів, теж пов'язують з переселенцями уграми - мадярами[12, с.242].

Дослідник Й.Карпів у книзі “Таємниці місцевих назв”, теж за народним переказом вважає, що назва села Угринів походить від першого поселенця Угриня.” Спочатку говорили: Угринів лан, Угринів двір, даліше - село Угринів”[14, с.50].

Власне версія, згідно якої виникнення села слід пов'язати з IX - X століттями і визнати, що назва села Угринів походить від топоніму угорських переселенців, про що засвідчують як вітчизняні джерела, зокрема літописець Нестор, так і свідчення Аноніма угорського. Всі перекази та письмові свідчення, які є не пустим звуком, доповнюються як археологічними джерелами дослідженими археологом Я.Пастернаком у 1937 році під Галичем, так і археологом В.Артюхом в 2008 році на полі між Верхнім та Нижнім Угринавом. Досліджений археологічний матеріал, який фіксує реальне перебування в IX - X століттях в означений джерелами час переселенців угрів. Власне на цьому полі зафіксовані комплекси стародавніх поселень, сконцентрований поступальний розвиток археологічних старожитностей від черняхівського періоду, до великого періоду проживання слов'ян, аж до періоду переселенців угрів – мадьярів IX - X століть, та великої епохи Київської Русі X - XIV століть. Все це дає підстави, як я наголошував в праці за редакцією В.Костіва “Історія Угринава”: ” вважати, що версія угорських переселенців, яка корельована сукупністю проаналізованих вітчизняних, угорських, археологічних, історичних та філологічних джерел дає підставити ставити її в основу виникнення назви поселення Угринів і ставити епоху угорського переселення IX - X століття нашої ери в оприділюючу при науковому розгляді цієї проблеми” [13, с.12 - 13].

Слід наголосити, що сучасна історична наука в останні десятиліття внаслідок відновлення незалежності Української держави, зробила спробу реконструювати історико - політичні, культурні та етнічні відносини Угорщини і України з найдавніших часів. Розуміючи, що староукраїнський етно - масив (слов'яни - руси) в Паннонії, Підкарпатті і Карпатах і Прикарпатті є давнім етносом, угорські вчені не сумніваються в приналежності цієї території до українського етнічного, культурного та національного масиву[11, с.23 - 25].

На думку угорських вчених, які серйозно займаються проблемами переселення угорців в IX - X столітті на їх нинішню батьківщину та їх короткотривале перебування в Україні, зокрема на території Галичини, у них немає сумніву, що місцеве населення, наприклад в Угринаві, було слов'янське в подальшому українське.

На їх думку, це населення було тут політично зріле внаслідок функціонування в IX - XIII століттях староукраїнської держави з центром в Києві, а потім в Галичі[15, с.22 - 30].

Основними угорськими джерелами по цій проблемі є свідчення Аноніма, автора “Діань угрів” поч. XIII ст., який написав про угорські племена, які проходили через Київщину, Волинь, Галичину в Паннонію, де й знайшли собі нову Батьківщину, яка з X століття називається Угорщиною.

За свідченням цього джерела багато племінних князів з своїми родами, в пошуках кращої долі приєдналися до Алмоша і пішли разом з уграми в Паннонію. Їх нащадки і до сьогодні компактно проживають в різних регіонах Угорщини[28].

Характерно, наголошує угорський дослідник Я.Мелих, що переселенці з України - Русі в Паннонію засвідчені рядом населених пунктів, як в Угорщині, так і в Підкарпатсько - Карпатському регіоні. Назви цих сіл Орос, Ороси (Orosz, Oroszi) - Руси, Руські, Щось схоже спостерігаємо і в Україні, де з переселенцями - угорцями пов'язуються такі населені пункти, як Угринів, Угорники та інші, які функціонували ще до монголо - татарського нашествия [32, old. 338 - 339; old.155-157, old.165].

Наступний угорський вчений Е.Маюс дослідив топоніми, які утворені за допомогою суфіксу “уг”, й прийшов до висновку, що українські села з назвами: Угри, Угринів, Угориники були утворені переселенцями в час проходження угорськими племенами по території стародавньої Галичини в IX столітті [33, old.268 - 270].

Угорський дослідник Д.Дерфоррі вважає, Угорниками, Угринівами слов'яни називали свої поселення зі змішаним населенням в час проходження угорців в яких частково у IX - X століттях осідали угорські пришельці[30, old. 268 - 270].

І нічого тут дивного не має, наголошують угорські вчені, оскільки є чисельні свідчення про проживання великої кількості руських - галичан в Угорщині, що знаходимо і в німецьких джерелах. Так Трансільванський населений пункт Сердахей, німецькі джерела називають Reussmarkt і наголошували, що в поселеннях з такими назвами проживали руські. Характерно, що в XIII ст. поселення з назвами Ruchmark, Ruzmark (населені пункти руських) є дуже у великій кількості в Угорщині. Характерно, що ці ж назви Reussmarkt зв'язують також із “руськими ярмарками”. Є також точка зору, що під цими назвами слід розуміти поселення купців Галицької Русі, які прибули для торгівлі в Угорщину[15, с.23; с.23 - 25].

Угорські вчені вважають, що наявність поселених пунктів в Галичині: Угринів, Угорники, Угорське дає право наголошувати, що під час свого переселення всього угорського етносу в IX столітті проходило мирно. Угорці цілком могли залишатися в Галичині цілими селами з своїми, притаманними їм етнічними назвами та топонімами: Угри, Угроїди, Угринів, Угорники, Угорці[31, old. 13; old.574, old.577].

Є свідчення, що переселившися по різних причинах угорці були визначними галицькими боярами так і князями, зокрема перший король Галичини Коломан I. У X - XIII століттях вплив Угорського королівства на Галичину був домінуючий, як політичний так і економічний. Поширення на Галичину “Золотої Булли” угорського короля Андрія II втягувало Галичину в економічну та політичну інфраструктуру угорського королівства. “Русія –албі, це ті самі раніші ховатос –албі Галичини”, наголошують угорські джерела. Перший галицький король Коломан I, який роздав уграм боярам та воєводам в управління села - супутники під містом Галечем, теж могли вплинути на виникнення назв: Угринів, Старий Угринів, Угорники і т. д. Тому виникнення топоніму “Угринів” під Галічем можна пов'язати з двома періодами історії: Перший прохід угрів через поселення біля Галича в IX столітті і виникнення чи перейменування поселення в Угринів.

Другий виникнення топоніму і населеного пункту в першій чверті XIII століття в час правління Галічем угорським принцом, королем Коломаном I і передання поселення - села під Галічем, “Угринів” в управління одному з визначних угорських вельмож, наприклад, бану - воєводі Фільнію.

Все це реально пояснює угорський слід у виникненні назви села Угринів під Галічем. Перша і друга версія різняться тільки у віковому часі наголошують угорські вчені[29, old. 335; old. 670].

У слід за висновками угорських дослідників, які проаналізували угорський літопис, та напрацювали версії походження назви села Угринів дія стародавнього Галича (нині

Тисминецького району Івано - Франківської обл.), подамо та проаналізуємо свідчення Нестора - літописця, які він зафіксував в Руському літописі.

Руський літопис вперше фіксує нам термін “Угри” розповідаючи про народи Яфетові:” Яфет узяв також краї до Понтійського моря на північних сторонах: Дунай, Дністер, і Кавказійські гори, себто Угорські...”[20, с.1].

В подальшому екскурсі руський літописець згадує про слов’ян, “які сіли по довгих часах на Дунаї, де є нині Угорська земля”[20, с.2].

Вперше про прихід угрів в Європу літописець Нестор розповідає під 837 - 839 роками:” А по сьому прийшли білі угри і успадкували землю слов’янську прогнавши волохів... Ці угри з’явилися за Іраклія, цесаря грецького (610 - 640 р.), у VII столітті”[20, с.6].

“...А потім за часів Олега в 893 році “ішли чорні угри мимо Києва” [20, с.7].

Вдруге про угрів в Україні в IX столітті, а власне під 893 роком Нестор розповідає тоді коли від їхнього місця - постою було назване містечко чи село біля Києва – “Угровське”. Це перший з чисто угорською назвою населений пункт в Україні. Руський літопис так відтворює нам ці події:” Ішли угри мимо Києва горою, що зветься нині Угровське. І прийшовши до Дніпра стали вежами, бо ходили вони так, як і половці. І прийшовши зі сходу, ринули вони через гори великі, що прозвалися горами Угорськими і стали воювати проти слов’ян і волохів, які тут жили”...[20, с.14].

Слід наголосити, що вдруге про “під Угорським”, що мається про одну і ту саму населену одиницю літописець згадує під 1151 роком:” Ізяслав же з Вячеславом сів у Києві, причім Вячеслав - на Великому дворі, а Ізяслав – на дворі під Угорським, а сина Мстислава він посадив в Переяслав” Як наголошує дослідник Л.Махновець “Угорське” це Печерська частина Києва[20, с.250 - 251; с.573].

Дальше літописець словами князя Святослава розповідає, що поселившись на Дунаї “угри торгували сріблом і кіньми” [20, с.39].

Про мирні взаємовідносини з Угорщиною в X столітті в час правління Володимира Великого розповідає і Руський літопис: ”І жив він із князями навколишніми у мирі - з Болеславом лядським, із Стефаном Угорським із Ондриком чеським і був же мир межи ним і дружба”[20, с.71].

Дальше літописець описує усобиці часів правління Святолка, наголошуючи, що:” Святополк же сей окаянный, лихий, убив також барата Святослава, пославши убивць до гори Угорської, коли він утівав в угри” [20, с.71].

Дальше літописець переносить нас в XIII століття в час усобиць після смерті великого князя Романа у 1207 рік, де наголошує на значимості в волинській землі міста Угровськ. ”Олександр узяв собі тоді Угровськ, Верещин, Стоп’є, Комів, а Василькові дав Белз”[20, с.370].

Вдруге про Угровськ літописець говорить у 1230 році:” Коли ж Данило перебував у городі Угровську прислали до нього галичани послів”[20, с.386].

Слід наголосити, що літописець чітко розмежовував Русь і Угорщину, називаючи кордон у 1231 році його “Ворота Угорські”: ”Данило гнав Олександра до Воріт Угорських”[20, с.388 - 389].

Достовірно відомо, що угри вийшли зі своєї батьківщини Великої Угорщини, що знаходилася в басейні нижньої і верхньої течії ріка Ками. І у першій хвилі переселення у VII столітті разом з болгарами і хозарами оселились у Великій Болгарії.

У 896 році відбулась друга хвиля переселення “Чорних Угрів”, які поселились в сучасній Угорщині і які по дорозі свого переселення залишивши етно - назви свого розселення, своєї присутності, серед них й Угринів. Ось фактично всі свідчення нашого літопису про Угрів, які розглядаються нами в контексті з’ясування назви підгороддя стародавнього Галича, села Угринів.

За свідченнями угорських джерел, на чолі об’єднання семи угорських племен стояв тоді вождь Алмош, з яким був син Арпад, засновник угорської королівської династії в майбутній Угорщині. Вийшли ці угри з прабатьківщини – басейну нижньої течії ріки Ками. Близько 893 року минули Київ.

В 894 - 896 роках перебували на території Галичини з розселенням на території якої і пов'язані засновані мими чи за їхньою участю населених пунктів, зокрема села Угринів, Угорники біля стародавнього Галича.

В 896 році угорські племена перейшли через Карпати, і розселились у басейні середнього Дунаю куди вже Арпад привів угрів. Їх перебування в околиці Галича в 894 - 896 роках дає всі підстави пов'язувати з виникненням населеного пункту з назвою Угринів[36, old.I.47].

Після зупинки на Київщині де відоме Угорське, угри помандрували на захід.

Угорські джерела, зокрема Анонім короля Бели, розповідають в IX столітті про велике місто Галич, в якому володарює князь Галич з чисельною знаттю в якого гостював угорський князь Алмош по дорозі в Паннонію[28].

Київський історик П.П.Толочко вважає прохід угрів у IX столітті через Галич та околиці з заснуванням населених пунктів Угорники, Угринів реальністю, оскільки Галич стояв на древнім торговім шляху "гостинцю", що зв'язував стародавніх слов'ян з торговельними центрами Подунав'я і західної Європи, тому локальний торговий шлях "гостинець", на нашу думку, дійсно проходив у IX - XIII століттях з Галича через Ямницю, Угринів, Заболотів, Княгинин, Угорники до міста Тисмениці. По цьому торговому шляху наголошують дослідники праці "Історія Угриново" їздили купці з південних країн через Угринів на ярмарок до Галича, який так і називали "Угорським базаром". П.Толочко услід за В.В.Ауліхом підтверджує реальне існування Галича та його підгороддя: Угринів уже в кінці IX на початку X ст. П.П.Толочко підтверджує свідчення угорського джерела "Аноніма Нотаря, короля Белли II" про гостювання угорського вождя Алмоша у галицького князя по дорозі переселення угорців в Паннонію і стояння табором в районі села з стародавньою назвою Угринів, Угорники під Галичем, де назви цим селам могли надали прийшли угорці чи навіть заснувати їх[23, с.12, с.24, с.30].

Археологічна наука фіксує слов'янський комплекс жител навколо Галича та околиць, зокрема сіл Ямниця, Угринів. Зокрема на території села Угринів археологічно виявлено поселення в Урочищі школа №1(східна околиця села) неперервне функціонування якого датується XII - XV століття. Люди цього поселення наголошують дослідники праці "Історія Угриніва", за редакцією історика В.Костіва: "знали Ярослава Осмомисла, платили данину Данилу Галицькому"[13, с.20 - 21].

Сукупність проаналізованих джерел, в тому числі й археологічних, які датуються IX - XII століттями говорять про функціонування Галича як центру землі і великого торгово - ремісничого центру, що неперервно приростає в XII - XIII століття, де Галич відомий, як столиця держави з своїми селами супутниками серед яких у слід за Галичем (Крилосом) були: Єзупіль, Ямниця, Угринів, Пасічна, Княгинин[3, с.121 - 137].

Останнім часом вдалося виділити комплекс XI століття, який характеризує Галич, як великий торговельний центр з широкими міжнародними зв'язками. Місто своєю економічною могутністю, приміськими розвинутими ремеслами, зокрема з однієї сторони в селах Єзуполі, Ямниці, Угриніві, та із іншої сторони (Комарів, Сапогів. Бринь) виділяється серед усіх решти сіл Прикарпаття[4, с.292 - 293].

Визначний мистецтвознавець А.Раппопорт у розділі "Мистецтво школи військового мистецтва і національні особливості західно - руських оборонних систем" - наголошує на існуванні добре укріплених торгово - ремісничих міст з могутніми фортепікаційними системами уже в IX столітті. Серед таких міст, на його думку у IX столітті, з своєю добре розвиненою сільською інфраструктурою, серед яких були приміські села Єзупіль, Ямниця та Угринів, де останнє могло бути засноване угорськими переселенцями у IX столітті, був і Галич, про що засвідчує Анонім Угорський[19, с.195 - 197].

Цікаву гіпотезу стосовно розвитку міст та сіл стародавньої Галичини та Галича зокрема висунули автори виданої у Москві в 1993 році монографії "Древнерусское градостроительство в X - XV вв.". Для з'ясування питання забудови стародавнього Галича, та сільської інфраструктури навколо нього, дані вчені вірно врахували ландшафтний характер Центральної Європи, особливий економічний і політичний розвиток густонаселеної Центральної Європи і особливо Галичини. На їхню думку, Галичина по системі містобудування сильно відрізняється від Волині, що обумовлюється, на їх думку, структурою рельєфа. Землі Галицького князівства

розміщені основним чином на землях Подільської височини, Прикарпаття і Карпат. Такий різноманітний ландшафт з могутнім Дністром і його притоками, зокрема Бистрицями, склали умови для своєрідних і неповторних по системі будівництва композицій укріплень фортець, замків, міст, сіл які розміщуються в більшій мірі на вершинах нагір'я, пагорбів. Автори вірно відмічають, що швидкому розвитку Галичини у минулому послугоували тісні торгові зв'язки з Візантією, Західною Європою з Близьким Сходом. Торгово - економічний центр Галича, на їх думку, виріс із ряду приміських поселень, які тягнуться від Бистриці, зокрема від Угриніва, Ямниці, Єзуполя з іншим сторін, наприклад від Бриня, Сапогова, Комарова, Викторова. Всі ці поселення активно розвивалися в VII - VIII століттях. На території підгороддя у селах: Угринів, Ямниця, Єзупіль та інших, що на галицькому шляху, знаходилася основна робоча сила, яка будувала стіни Галича у VIII - IX століттях. Згідно з даної реконструкції, підміське населення з сіл збудувало замок, а потім місто, яке уже в VIII - IX століттях було уже потужним фортепікаційним європейським об'єктом. У комплексі стародавнього Галича (Крилоса), що розташовувалося між притокою Дністра та рікою Луквою і впадаючим в неї Мозолеви́м потоком, виникла князівська фортеця, що знаходилася в Крилосі і охоплювала в себе стародавнє городище, яке займало у X столітті 2 гектари і було оточене валом. У IX столітті, у час приходу угрів біля Галича було багато поселень, зокрема відоме за час постою угрів, в подальшому, як Угринів, яке входило в зону розселення передмістя, яке займало у обширі площі 15 - 25 кілометрів, де на підступі до Галича його захищали монастирі, замки, фортеці, які знайдені в селах Птричі, Бринь, Сокіл, Вікторів. До речі слово Вихтор - означає на місцевому діалекті - Сторож, страж. З іншої сторони від Карпат, наголошують дослідники, проходить "Галицький Гостищець" - торговий шлях через такі приміські села як: Ямниця, Угринів, що з IX по XI століття складають підгороддя стародавнього столичного Галича, швидке зростання якого як і прилеглих сіл треба починати з VI - VII століття, оскільки в IX - X століттях Галич, на їх думку, за свідченнями Аноніма Угорського, уже був князівським центром[5, с.126 - 129].

Що стосується пізньої появи в літописах Галича та сіл супутників галицького підгороддя то московський вчений М.Н.Тіхоміровов наголошував, що Галич та прилеглі села Ямниця, Угринів та інші, хоч і появився на сторінках літопису так пізно тільки тому, що до XI століття літописання знаходилося у столичному місті Перемишлі. В XI столітті, коли економічний рівень Галича з Перемишлем вирівнявся печерський патерик їх у 1084 році поставив ці міста на один економічний рівень: " гості з Галича, лодії з Перемишля", а це значить, що Галич став відомим за рахунок розвиненого економічно підгороддя, зокрема розвинених сільських ремесел та господарств помселеннях Єзупіль, Ямниця, Угринів, Княгинен та багатьох інших[22, с.87 - 142].

Після цього давній Галич, ставши фактично вотчиною земських боярів, розпадається на окремі частини, котрі через століття оформилися як самостійні населені пункти: Вікторів, Комарів, Сокіл, Крилос, Підгороддя, Четверки, Бринь, Перевозець, Григорів. З іншої сторони, від Галича - Крилоса: Єзупіль, Ямниця, Угринів, Княгинин, Заболотів і т. д. Наступною і, безумовно, найсуттєвішою зміною в адміністративно - територіальній структурі міста було перенесення його центру із Крилоської гори на Галич - Гору поблизу Дністра. Таким чином, ядро середньовічного Галича (та й саме сучасне місто) опинилося на території однієї з околиць давньої княжої столиці. Історичний же центр Галича виділився в окремий населений пункт під назвою Крилос, за яким розміщувалися села: Єзупіль, Ямниця, Угринів і т.д.[1, с.83 - 86].

Таким чином проаналізуємо угорське джерело, щоб остаточно сказати, що назва села, Угринів в передмісті столиці Галицького князівства, пов'язується з свідченням угорського джерела, яке засвідчує про гостювання і перебування у IX столітті угорців у галицького князя та передмісті Галича (10 - 15 км.) по дорозі в Паннонію на свою нову батьківщину. Таким чином існування галицького князя, як і самого Галича в IX столітті та заснування переселенцями уграми в його околицях населених пунктів типу Угринів, Угорники це реальність. Про переселення угорських племен під керівництвом Алмоша в Паннонію в кінці IX, заснування населені пунктів по дорозі: Угорське в Києві, Угровськ на Волині, Угринів біля Галича, як і про галицького князя досконало розповідає угорське джерело - "Хроніка

анонімного нотаря короля Бели III (1173 - 1196)" - "Діяння угрів" (*Anonymi Gesta Hungarorum*) [28].

Для нашого дослідження, з'ясування етно - назви населеного пункту Угринів, цікавий сам факт активності функціонування Галицького князівства уже в IX - X століттях, оскільки вивчення цього питання тільки розпочинається. В інтерпретованому "угорському варіанті" розповідає Анонім угорський в 11 частині, яка називається " Про міста Володимир і Галич – *De civitatibus Lodomer et Galicia*", угорське джерело засвідчує: " з під Києва Алмош привів угрів до Володимира (Волинського), (де в передмісті заклав місто Угровськ). Тутешній князь відкупився від них великими подарунками і надав закладників. Всього під стінами міста Володимира угорські кочовики провели три неділі. На четвертій неділі Алмош зі всіма своїми супутниками прийшов в Галицьку землю (*in Galiciam*) і тут вибрав собі і своїм супутникам місце для відпочинку (на нашу думку місцевість де в подальшому виникло село Угринів)[26, old.I.47].

Угорське джерело наголошує: "Коли про це почув князь Галицької землі, то він вийшов на зустріч вождю Алмошу босим зі всіма своїми вельможами і надав в користування (*ad usum*) вождя Алмоша різноманітні дари, відкривши ворота міста Галича, він виявив йому гостинність, немов би своєму пану, віддавши йому в закладними єдиного свого сина разом з синами вельмож свого королівства. Окрім того він подарував, як вождю та і його воїнам десять найкращих скакунів (*farisii*) і триста коней з сідлами і вудилами, три тисячі марок срібла і двісті марок золота, а також прекрасний одяг. Після того, як вождь Алмош пробув на місті свого відпочинку на протязі одного місяця в Галицькій землі, її князь і другі його сотовариші (*cobiles*), щоби вони пішли на захід за ліс Холош у землю Паннонії"[27, с.142 - 144, с.441 - 442].

Таким чином угорський князь Алмош перебував, можливо на території заснованого ним осідку Угринова, за свідченнями угорського джерела, один місяць. Власне тут між Верхім і Нижнім Угринівом на великому полі, археолог В.Артюх знайшов угорський залізний кілок, яким припинають коней, та угорське залізне кільце від кінської збруї[2, с.194 - 195; с.151 - 152].

Інформація подана Анонімом Угорським про перебування угрів яскраво засвідчує, що в IX столітті та території України було три значних політичних центри, які згадує Анонім, із якими пов'язуються виникнення як угорських поселень так і їх назв. Ось як подає нам літописець Нестор угорські назви місцевостей та населених пунктів, це Київ (Угорське), Володимир- Волинський (Угровськ) і Галич - передмістя (с.Угринів), що дає підстави вважати, що початок історії Угринова під Галичем, слід виводити з IX століття, внаслідок свідчень Аноніма про перебування угрів в Галичі і їх розквартирування під Галичем у 896 році.

Цю дату, точно визначену вченими дату, 896 рік, за поданням літописця "Угорського Аноніма", який засвідчив перебування угорських переселенців в Галичі, в околиці Галича, що підтверджено археологічними працями Я.Пастернака [34,Vol.21.141.0], та в околиці Угриніва, згідно історико - археологічних висновків археолога В.Артюха)[2, с.194 - 195; с.151 - 152] і слід пов'язати із першою письмовою згадкою про село Угринів Тисминецького району Івано - Франківської області [24, с.24 - 27; с.12 - 14].

В нашому дослідженні свідчення Аноніма Угорського привертає увагу передусім своїм твердженням, що Галич в IX столітті поряд з Києвом, Володимиром, які проходили очолені князем Алмошем угри був третім великим містом, як князівським так і торгово - ремісничим центром з чисельним підгороддям, селами - супутниками.

Як засвідчує Анонім угорський: "Через ворота Галича Алмош на запрошення галицького князя в'їхав в нього, а всі угри розселилися табором біля нього, на нашу думку на територіїх прилягаючих до міста сіл - Угринів та Угорники"[2, с.194 - 195; с.151 - 152].

Характерно також, що згідно з свідченнями Аноніма угорського, в IX столітті Галич очолює спадковий князь в якого був єдиний син. Галицького князя оточувала багато чисельна знать. За свідченнями "Аноніма Угорського" Галич в IX столітті стояв на чолі великої держави – королівства. Галич був великим торгово - ремісничим центром, оскільки надав Алмошу різноманітні, виготовлені в місті дари, Галич IX століття, це великий міжнародний торговельний центр, про що свідчить його багатство. Галицький князь подарував Алмошу 3 тисячі марок срібла і 2 тисячі марок золота. Галич IX століття це великий ресницький центр в

якому процвітало ткацтво і ремесло пошиття одягу, про що засвідчує Анонім, коли говорить про подарунки прекрасного одягу. Оточення князя, очевидно наближені бояри називаються “nobiles”. В Галичі і прилягаючих поселеннях, зокрема такому, який кристалізувався на території майбутнього Угриніва, було прекрасно організоване господарство, зокрема вирощування коней у великій кількості, оскільки Алмошу були подаровані 10 найкращих скакунів (farisii), воїнам 300 коней, що засвідчує про високий розвиток коневодства. Слід наголосити, що багатство міста Галича та прилягаючих біля нього поселень в IX столітті внаслідок розвитку політичної та торгово - ремісничої системи, очевидно, оскільки Галич відкупоючись від угрів 2 тисячами марок золота та 3 тисячами марок срібла віддавав йому не останні гроші. А це говорить, що такі багатства місто, як центр землі, за свідченнями Аноніма Угорського, Королівства, не нагромадив за одне IX століття[27, с.142 - 144, с.441 - 442].

Аналіз джерел дає право наголошувати на достовірності свідчень “Аноніма Угорського”, де угри, очевидно, були не перші нападники, від якого Галич за свою багатовікову історію, починаючи фікцації його готським істориком Йорданом у III столітті (246р.), відкупувався.

За цим свідчення виникнення Угриніва в час перебування угрів в околицях Галича в 986 році постає з усією очевидністю, що потребує подальшого, на території сьогоденного села Угиніва, археологічного дослідження[16, с.180 - 183, с.185 - 186; с.17 - 24].

За таких обставин джерельна база “Аноніма Угорського” є цілком достовірною, якщо взяти до уваги ті обставини, що в 1935 -1937 роках в районі Крилоса, на відстані біля 1 км. від стародавніх міських укріплень, в лісі Діброва, археолог Я.Пастернак відкрив два угорських поховання. Це були могили знатних угорських воїнів, які були захоронені разом з кіньми при багатому поховальному інвентарі серед яких виділяються золоті і срібні прикраси, які датуються IX століттям. Відкриття Я. Пастернака безумовно являються яскравим підтвердженням свідчень Аноніма про перебування угорських племен в околицях Галича, зокрема на території з назвою якого пов’язуємо виникнення села Угринів, де в 2008 році археологом В.Артюхом знайдені угорські старожитності IX століття, які підтверджують, що територію між Верхнім та Нижнім Угринівом, як і саму назву села Угринів, слід пов’язувати з епіцентром тимчасового перебування угорських племен по дорозі на Захід в Паннонію[34, Vol.21.141.0].

Очевидно розміщення угрів в околиці Галича, а власне на нинішній території села Угринів у IX столітті приблизно 896 року, за свідченнями письмових та археологічних джерел слід пов’язувати з першою історичною згадкою, назвою та датою заснування села Угриніва[13, с.12 - 13].

Слід наголосити, що етноструктура Верхнього Угриніва та велике поле між Нижнім та Верхнім Угринівом де археологом В.Артюхом були віднайдені достовірні археологічні старожитності угорських переселенців, розташовується з другої сторони у лісистій зоні, яка тягнеться з прадавніх часів густими пасмами лісів від стародавнього Галича не зачіпаючи тільки “Галицький “Гостинець” по дорозі через галицьке підгороддя та його поселення: Ямницю, Угринів з їхніми навколишніми очищеними від лісів, землеробськими угіддями.

Власне таку картину Галицького підгороддя, навколишніх сіл, відтворює нам і Галицький літописець XII століття розповідаючи про час, коли галицький князь Володимир Володарович їздив з своїм боярським оточенням, очевидно, через Ямницю, Угринів на лови в лісiste передмістя Тисмениці[20, с.197].

Картину Галицького підгороддя, з прилягаючими до Галича поселеннями, описує нам візантійський дієписець Микита Хоніат в контексті взаємовідносин візантійського імператора Андроніка Комнина і галицького князя Ярослава Осмомисла у XII столітті: “Він був прийнятий правителем Галичини немов рідним братом, пробув у нього досить довго і до того прив’язав його до себе, що разом з ним полював і засідав у думі і жив в одному з ним палаці і разом обідав. Коли ж Андронік у 1183 році став імператором, він побудував розкішні палати, де були розписані сюжети його життя та полювання в Галичині на турів - зубрів. Живопис уявляв собою приміські села з накритими соломою хатинами, кінну їзду по дорозі “Галицькому Гостинцю” через ці села Ярослава Осмомисла і Андроніка з собаками, крик птахів, гавкання собак, полювання на оленів, забитого списом кабана і раненого зубра”[26, с. 167, с. 420].

Вище приведені літописні свідчення дають право гіпотетично відтворити картину Галицького Підгороддя XII століття, умови життя в сільських хатах сіл: Єзупіль, Ямниця, Угринів, через які проїжджали князі Володимир Галицький та Ярослав Осмомисл на полювання[7, с.141- 158, с.188 - 216, с.314].

Оскільки всі цивілізації використовували у своєму сполученні водні шляхи прилягаючих рік, і як наголошувалось вище, Угринів у певній мірі, прилягав до водної артерії, притоки Дністра, ріки Бистриці, по якій в данину мешканці, що розміщувалися по берегах ріки мали не тільки зручне водне сполучення, як з культовими язичницьким центром, “Монастирем”, що знаходиться у Вовчинецьких горах, але й торгово - економічні відносини з стародавнім Галича[10, с.176 - 179].

Угринів у стародавні часи, у більшій ймовірності був тісно пов'язаний з повноводною, повною риби рікою Бистрицею. Очевидно його мешканці часто страждали від її розливів та частих повіней. Ще у XX столітті ріка Бистриця була дуже повноводною і піддавала затопленням прилягаючі землі Угриніва. Достовірно відома картина, дослідженого вченими, і описана письменниками великого затоплення Нижнього Угринова, внаслідок виходу з русла ріки Биситриці, яке відбулося в 1969 році. Автор цього дослідження сам мав можливість бачити і відчувти страх від цієї великої повені, яка закарбувалася в пам'яті на все життя[36, old. 47].

Ось як відтворює ці важкі доленосні події затоплення Галича та галицького підгороддя від виходу Дністра, очевидно і Бистриці у XII столітті у 1164 році, галицький літописець, що виявилось, за його твердженням, справжнім стихійним лихом: ” У той же рік була повінь велика у городі Галичі. ... од сильного дощу в один день і в ніч із Дністра несподівано пішла велика вода на оболонь і дійшла до Бикового болота і потопила бюільше 300 чоловік, що ішли були із сіллю із города Удеча. І багато людей попадали з дерев і вози що їх вода була повикидала, а багато інших потопилося. Хліб був у них сильно дорогий на ту зиму”[20, с.286].

Російський історик В.М.Татищев, який опирався на недійшовші джерела з стародавньої історії Галичини, доповнює картину повені в Галичині:” І розлилась вода в Дністрі по обидві сторони вельми далеко, люди спасалися по деревах великих, скотина і жита на полях погинули від чого учинилась дороговизна і голод великий”[21, с.158, с.320 - 327; с.79].

П.П.Толочко наголошує, що у 1164 році розміри стихії були такими великими, що утоплених налічували сотнями. Таким чином це стихійне лихо не спричинило голод в Галичі та підгородді, літописець зауважив тільки, що підвищились ціни на хліб та тільки на одну зиму. Очевидно у наступному році ситуація повністю стабілізувалася[25, с.257 - 258].

За аналізом свідчень літопису: “ у наблищій околиці Галича знаходились урочища: Болоння, Бикове Болото, Угольники чи Угорники (перша письмова згадка 1378 р.). Назви сіл “Угольники - Угорники” сказано в множині, що дає підстави наголошувати, що Угольники - Угорники це збірна назва, можливо двох підміських сіл, якими за дослідженням та аналізом літопису: ” були Угорники і Угринів”. В галицькому підгородді, недалеко від Галича, літописець згадує “Печери Домамири”, які у 1242 році хитрощами здобув князь Ростислав Михайлович. Цей “город”, як його називає літописець, утотожнюються з нинішнім селом Підпечари, Тисминецького району Івано - Франківської області[20, с.400]. Слід наголосити, що польські джерела сусідні за Угринівом села Пасічна та Загвіздя вперше згадують під 1374 роком. У грамотах 1350 - 1350 років за “Aktax grodzkie i ziemskie”, які опубліковані у Львові у XIX столітті наголошено, що в XIV столітті поблизу Галича знаходилось село Микитинці, яке було відоме у 1373 році в час князювання Владислава Опольського. Як засвідчено в 3 томі збірнику документів ”Kodex diplomatyczny Malopolski”. ” В 1416 році польський король Владислав Ягайло підтвердив надання села Микитинці власникам, яким село щебуло надане князем Владиславом Опольським ще 15 грудня 1374 року, 1449 роком двтується перша згадка про село з другої сторони ріки Бистриці - Княгинин ”[36, с.38].

На стародавнє походження Угриніва вказує, не тільки його назва, а ті обставини, що перша письмова згадка під 1440 роком, яка опублікована Премиславом Домбровським польською мовою у праці “Поділ Руського і Белзьського воєводства у XV ст.”, у Розділі “Адміністративний”. Львів 1939, наголошує, що в XV столітті Угринів (Гугринів) був уже

відомим і великим селом, з широко розвинутою господарською та ремісничою інфраструктурою[13, с.34; 18, с.9 - 10].

Як бачимо з аналізу першоджерела у час першої згадки у 1440 році Угринів вже належав королівським орендарям **Петру Одровонжу** та Миколі де Лубіна, а це може говорити, що власником Угриніва був сам польський король Владислав Ягайло, який орендував вищезначеним шляхтичам свою маєтність, зокрема село Угринів.

Тому в майбутньому для з'ясування проблеми першої письмової згадки про село Угринів в польських джерелах, слід вивчити всі земельні власності в Галичині короля Владислава Ягайла. Така перша згадка може бути і раніше 1440 року, хоча би наприклад у 1438 році, що засвідчено поінформованим королівським канцлером Іваном де Конєцьполе від "W Piotrkowie 6 Grudnie 1438 r. "... – "Datum per manns magniticiet generosi virorum Iohannis de Coneczpole... Ad relacionem cinsdem magnifici Iohannis de Coneczpole Regni Polonie Cancellarii"[36, s.93]. І це підтверджується королівським привілеєм, який королівський канцлер Іван де Конєцьполе видав **Петру Одровонжу**, на право орендування земель, він від імені короля Владислава Ягайла у 1438 році. Цей документ опубліковано в 3 томі збірника документів "Kodex dyplomatyczny Malopolski" у якому в документі LXXV наголошено про надання привілею **Петру Одровонжу** на маєтності: "W Piotrkowie 6 Grudnie 1438 r. - Wladyslaw Warneczyk potwierdza I odnawia wszystkie prawa, przywileje i swobody poddanych swych swieckich I duchwnych" : "I Nomini Domini Amex. Ad perpetuam rei memoriam. Nos Wladislaus tercius Dei gracia Rex Polonienae non terra Cracovie, Sandomirie, Siradie, Laneicie, Cuiavie, Lithwanie princeps, Spremus, Pomeranie, Russigue"... "- Aktum in opido... Larando de Grabic inniwladislaniensi et **Petro Odrowansch de Sprowa**". Datum per manns magniticiet generosi virorum Iohannis de Coneczpole... Ad relacionem cinsdem magnifici Iohannis de Coneczpole Regni Polonie Cancellarii".

Що стосується самого Петра Одровонжа, як вдалось з'ясувати з історичних джерел, то в 1432 році на з'їзді всіх панів Галичини в Едльні, повелінням короля Владислава Ягайла було утворено Руське воєводство на чолі якого було обрано **Петра Одровонжа**, який раніше був першим галицьким старостою (Генеральним старостою галицьких земель). Цю адміністративну перемену затвердив польський король Владислав Ягайло. Сам Петро Одровонж походив із стародавньої польської шляхетської родини і управляв Руським воєводством з 1432 по 1450 роки, допоки не загинув у битві з молдаванами[36, s.93 - 95].

В вище приведеному документі за 1438 рік прямо не вказується, що Петру Одровонжу наданий Угринів. Документ просто засвідчує привілей короля Владислава Ягайла на села чи землі. Однак, якщо взяти до уваги наступний документ в якому під 1440 роком згадується, що Петро Одровонж володіє селом Угринівом, який був процитований Премиславом Домбровським у праці "Поділ Руського і Белзького воєводства у XV ст.", у Розділі "Адміністративний", яка видана у Львів 1939 році, з яким пов'язується перша згадка про село Угринів, і який в цей час належав королівським орендарям **Петру Одровонжу** та Миколі де Лубіна, то зрозуміло, що ці два документи говорять про один і той самий королівський привілей на село і землі короля Владислава Ягайла, а отже, першу письмову згадку про село Угринів, за свідченнями польських джерел, можна утотожити з 1438 роком, з часом, коли королівський канцлер Іваном де Конєцьполе, видав привілей на землю та село **Петру Одровонжу**.

Таким чином приводимо до висновку, що вище процитований документ надавав право володіти Угринівом визначному шляхтичу, першому управителю Руського воєводства (з 1432 р.), **Петру Одровонжу**, уже у 1438 році.

Слід наголосити, що подальші дослідження власностей польських королів від епохи їх утвердження в Галичині у 1370 - 1380 роках до епохи короля Владислава Ягайла у Краківських та Варшавських архівах, могли б уточнити реєстр сіл та міст, які в кінці XIV в першій чверті XV століття були захоплені Польщею і знаходилися у власності польських королів. Як відомо такий реєстр канцлер короля Владислава Ягайла мав у 1390 - 1400 роках, а це значить, що при ретельному дослідженні можна дізнатися, чи був Угринів серед сіл, які належали польському королю Владиславу Ягайла у 1390 - 1400 роках, якщо був, то це суттєво посунуло б назад дату першої письмової згадки про село Угринів, "за свідченнями польських джерел".

Надіємось, що завдяки подальшому дослідженню істориками польських та угорських архівів це можна буде встановити, де за свідченнями угорських джерел 986 рік цілком логічно пов'язується з першою згадкою про село Угринів, про що йшлося вище.

Уже сьогодні проведена реконструкція всіх літописних та археологічних джерел, то бачимо, що перед нами з сивого історичного минулого IX - XV століть яскраво постають наступні села галицького підгороддя: Угорники, Угринів, Пасічна, Загвіздя, Підпечари, Микитинці, які існують і до нині. (Див. Катру Галичини XV століття. Реконструкція М. Гаталевич).

Аналіз топографічних назв Галицького підгороддя показує, що ряд сіл про початки яких не маємо свідчень в ранніх історичних письмових джерелах, активно функціонували і розвивались в епоху Галицького князівства IX - XIII століть.

У висновок аналізу джерел наголосимо, що село Угринів, становлення якого гіпотетично розглянуто через призму археологічних та історичних джерел, являється передмістям, селом - супутником, столиці Галицької землі, міста Галича, господарсько - економічне та адміністративне становлення якого, в подальшому, слід розглядати з IX століття.

Таким чином перед читачем, за сукупністю проаналізованих джерел, гіпотез вчених та краєзнавців, постає історична реконструкція розвитку села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області.

У висновок слід наголосити, що для подальшого з'ясування етногенезу та історичного розвитку села Угриніва, потрібно провести подальші дослідження історичних джерел в архівах Польщі та Угорщини, які б корелювалися з широкомаштабними археологічними дослідженнями на території села Угринів з залученням знаючих і не одне десятиліття, апробуваних цю проблему фахівців істориків та археологів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Арсенич П. До історії стародавнього Галича (до 70 - ти ліття з дня народження почесного члена УІК). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2004. - Т. VIII.
2. Артюх В. Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998 - 2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
Артюх В. Пошуково-археологічні дослідження в с. Угринів у 2010 році. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
3. Ауліх В.В. З історії долітописного Галича. В кн. Дослідження з слов'яно - руської археології. - К., 1976.
4. Ауліх В.В., Петегірич В.В. Работы Галицкого отделения Карпато - Волынской экспедиции. АО. 1977. - М., 1978.
5. Древне русское градостроительство X - XV веков. Под общей редакцией Н.Ф. Гуляницкого. - М., 1993. - Схема - карта реконструкция общего плана древнерусского Галича. - Рис. 129.
6. Йордан. О происхождении и деянии гетов. - М., 1960.
В. Ідзьо. Стародавній Галич (246 - 2006) - 1760 років від часу першої письмової згадки готського історика Йордана. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2006. - Т. XII.
7. Ідзьо В. Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III - XII ст.). - Львів "Камула", 2005.
8. Ідзьо В.С., Артюх В.С. Кельтські міста на Дністрі на межі нашої ери. (Згідно карти Клавдія Птолемея I - II ст. н.е.). - Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т. II.
Ідзьо Віктор. Basternae - Бастарнія згідно свідчень античних, римських джерел та карти Клавдія Птолемея (III ст. до н. е. - III ст. н. е.). - Львів "Сполом" 2010.- 172с.
9. Ідзьо В. Український мовний ареал від Геродота до Нестора. Українознавець. - Львів, 2006. - Вип. II.
10. Ідзьо В. С. Історія вивчення скельних культових пам'яток на притоках Дністра на прикладі культової пам'ятки "Монастир", що між Івано-Франківськом та Галичем біля ріки Бистриця навпроти сіл Ямниця та Сілець. (порівняльний аналіз досліджень вчених XIX - XX століть). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. - Т. VII.
11. Ідзьо В.С. Угорські джерела епохи династії Арпадів про Україну - Русь (IX - XIII ст.). Науковий Вісник Українського Університету міста Москви. - М., 2002. - Т. II.
12. Історія міст і сіл УРСР. Івано - Франківська область. - Київ, 1971.
Історія міст і сіл УРСР. Івано - Франківська область. - Київ, 1971. - Старий Угринів.
13. Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменецького району Івано - Франківської області. Науково - методичний центр "Українська етнопедagogіка і народознавство Академії педагогічних наук України і Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. За редакцією В. Костіва. - Івано - Франківськ "Плай", 2000.
14. Карпів Й. Таємниця місцевих назв. - Тисмениця, 1995.
15. Кришто Д. Русские в Венгрии в эпоху династии Арпадов. Славяноведение. - М., 2001. - №2.
16. Майоров А.В. Галицко - Волынская Русь. - Спб., 2001.
Наливайко С. Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійському - угорському тлі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М. 2005. - Т. XII.
17. Партицький О. Старинна історія Галичини. - Львів, 1896.
18. Процак Р. Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність. - Івано - Франківськ, 2000.
Процак Р. Нарис історії села Угринів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
19. Раппопорт П.А. Военное зодчество западно - русских земель X - XIII вв. - Л., 1967. - Мал.- Карта 153.

20. Руський літопис.- К., 1989.
21. Татищев В.Н. История Российская.- М.1964.- Т.I.
Татищев В.Н. История Российская.- М.1963.- Т.III.
22. Тихомиров М. Древнерусские города.- М., 1954.
23. Толочко П. Древняя Русь.- К., 1989.
24. Толочко П.П. Галичу –1100 років.- ГГЗ.- Київ. Галич, 1998.
В.Д.Баран. Галичу 1100 років.- Археологія.- К., 1999.- №1.
25. Толочко П.П. Історичні портрети.- К., 1990.
26. Хониат Никита. История: в 2 - х томах.- Спб., 1860.- Т.I.
27. Шушарин В.П. Руссо - венгерские отношения в IX веке. Международные связи России до XVIII века. Ред. Кол.: А.А.Зимин, В.Т.Пашуто.- М., 1961.
28. Anonum Belas Regis Notarii de gestis Hungarorum liber 2; De civitatibus Lodameria et Galicia.- Scriptorum rerum Hungaricarum.- Budapestini. 1937.- Т.I
29. Hodinka A. Az orosz evkonyvek magyar vonatkozasai.- Budapest, 1916.
Wertner M. Az Arpadkori udvari tisztviselon sorozata.- Tortenelmi Tar, 1899.
30. Gyorffy G. A magyar nemzetsegrol a varmegyeig, a torzstol az orzagig.- Szazadon, 1958.
31. Kristo G., Makk F., Szegfu L. Adatok a “korai” helyneveink ismeretehez I// Acta Universitatis Szegediensis de Attila Jozsef nominatae. Acta Historica.- Szeged, 1973.- Т.XLIV.
Gyorffy G. A magyar nemzetsegrol a varmegyeig, a torzstol az orzagig.- Szazadon, 1958.
32. Melich J. Nehany magyar nepnevrol.- Magyar xyelv.1090.
Melich J. A honfoglalaskori Magyarorszag.- Budapest, 1925 - 1929.
33. Malyusz E. Akozepkori magyar nemzetisegi politika.- Szazadok, 1939.
34. Pasternak J. A krylosi (Galicia) magyar sirleletek.- АН. Budapest (Бр.), 1937.
35. Sarmatia et Dacia cum Ponto Euxirco et Caucasso gecundum Ptolemaeum.- Weimar Verlag des Geographischen Institus.1848.(Карты).
36. CDM.- Krakow, 1887.Т.III.- №797.
37. SRH.- I .47, old.

Розділ III

Філологічна реконструкція розвитку села Угринів

Археологічні та історичні дослідження засвідчують, що на території Угриніва з незапам'ятних часів проживали люди. Їх археологічні старожитності, історичні, топографічні джерела, етноніми, топоніми є предметом зацікавлення представників Угринівської влади, зокрема голови сільської ради Романа Терешкуна, краєзнавця Й.Карпіва, українських вчених Ю. Полянського, В.Грабовецького, Б.Василенка, В.Ідзьо, В.Костіва, С.Пушика, В.Артюха. та місцевих угринівських істориків - краєзнавців, таких як Н.Сокурєнко, М.Венгровича, Р.Процака, які виложили свої напрацювання щодо розвитку та етнованазви рідного села Угринів в своїх працях[1, с.194 - 195; с. 151-152; 7, с.11 - 13; 22, с.2 - 22, с.131 - 135; 23, с.2.].

Однак, найбільше зацікавлення щодо розвитку населеного пункту та назви села Угринів з незапам'ятних часів складають ґрунтовні незалежні філологічні дослідження львівського санскритолога В.Кобилюха[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117] та київського мовознавця С.Наливайка[16, с.17 - 24; 17, с.21 - 42; 18, с.161 - 168; 19, с. 492 - 493, с.507; 20, с.287 - 289] та інших вчених - мовознавців та лінгвістів, які будуть розглянуті в розділі “Філологічна реконструкція розвитку села Угринів”.

З глибини віків разом із зародженням та існуванням будь - якого поселення, села, як наприклад села Угриніва Тисменицького району Івано - Франківської області, його безпосередньо супроводжує своє власне ім'я, найменування, яке виражається, як певними символами чи потрясіннями епохи (наприклад перебування та прохід Угрів через Україну та Галичину в 986 році IX століття), діяльністю тих чи інших народів та особистостей, власною мовною та культурною традицією та мовною та культурною традицією сусідів, наприклад, угорців[1, с.194 - 195; с. 151 - 152].

Звичайно великим потрясінням, військово - політичним та культурно - мовним, господарським та етнічним впливом на населення Галичини було переселення угорського народу, як їх називає літопис “Угрів” у IX столітті, що відтворено як у відчизняних, угорських так і в зарубіжних джерелах, засвідчено археологічною, топографічною наукою відбито в назвах сотень населених пунктів по всій Україні в тому числі й у етно - культурній пам'яті жителів галицького села Угриніва.

Зазвичай іноземні назви поселень в тому числі й Угриніва, в українському етномасиві виникають не випадково, а незримо несуть певний філологічний та історичний зміст.

Первинне ім'я Угринів, з філологічної точки зору, може змінюватись, вдосконалюватись, проте суть його, як і потрясіння певної епохи, зокрема 896 рік IX століття, час вторгнення угрів у Галичину, збереглося назавжди.

Люди, народжені у селі, наприклад Угриніві, зберегли стародавню легенду через покоління про прихід угрів у 896 році та заселення території, яке носить село Угринів. Ця назва села є, якщо не безпосередньо пов'язана з історичною та з мовною назвою та традицією, то десь на чужині щоразу пригадавши своє село Угринів, її мешканець поринає у приємні ностальгічні спогади про своє рідне село з яким пов'язується певна етнічна, мовна, культурна та історична пам'ять.

Тому кожному односельчанину, мешканцю, уродженцю села Угриніва буде цікаво дізнатися про етимологію та мовні, лінгвістичні гіпотези виникнення населеного пункту, яку буде розглянуто з філологічної точки зору, під впливом переселенців угрів, які у 896 році пройшли крізь галицькі села і своїм перебуванням під стародавнім Галичем дали назву села Угринів, яку ми розглянемо через призму аналізу філологічних, лінгвістичних, санскретичних та топографічних джерел.

Добре відомо, що назва Угринів є надзвичайно поширена, з філологічної та лінгвістичної точки зору, назва серед прикарпатських і українських поселень взагалі.

Щонайменше ще три села Івано - Франківської області мають таке ж найменування. Зокрема, існує Угринів (Старий і Середній) у Калуському районі. Окрім того, легко відшукати назву села Угринів у інших областях України.

Відтак, Угринів є у Львівській (Сокальського району), Тернопільській (Бережанського району), Чернівецькій (Заставненського району) областях та інших.

Ще декілька поселень мають назву, що співпадає зі словом “Угринів” за спільнокореневою основою або змістовим навантаженням. До таких належать Угриньківці Чортківського та Заліщицького районів Тернопільської області, Угринь Галицького району Івано - Франківської та Чортківського району Тернопільської областей, Угорці Золочівського району Львівської області та Ярославського повіту Польщі, а також Угнів, що під Львовом та Угорники біля Івано - Франківська та Отинії.

Попри те таку мовну спорідненість у назвах згаданих сіл та поселень не обов’язково свідчить про однакове їх походження. Річ у тім, що в імені можуть бути закладені, насамперед, різноманітні мовні, географічні, історичні характеристики, елементи традицій, обрядів, мови та фольклору, які притаманні для даної місцевості. Відтак, надзвичайно важко встановити мовну та лігвістичну, достеменно правильну версію походження назви села Угринів, адже варіантів наразі є кілька.

Найвідомішу і найвірнішу версію подає краєзнавець Йосип Карпів у книзі “Таємниці місцевих назв”. ”За народним переказом, - вважає автор, назва села походить від прізвиська Угрин - першого поселенця на цій території. Спочатку говорили: Угринів двір, Угринів лан, а потім із збільшенням кількості жителів, назва перейшла на все поселення. Частина села, яка розташована на вищому кінці отримала назву Угринів Горішній, а та, що на нижчому - Угринів Долішній...”[9, с.50].

З таким твердженням важко не погодитись, адже ще до ХХ - го століття в селі, скрізь легенди згадувались якісь стародавні угри, угрини, наголошувалось, що ним є гурики г - урики, які ніби то походять від присвійних імен Угрин, Угринів, що нібито гурики - угрики - угрини і причетні до етноніму Угринів.

Що ж до перших жителів Угриніва то у “Довідці про історію села” зазначено : “Дехто оповідає, що першими на селі були три брати - ковалі Будзенки. Інші говорять, що першими були угри Гурики - Г - Угрики”. Якщо такі дані достовірні, то дотримуючись аналогії до версії Й.Карпіва, можна припустити, що назва нашого села трансформувалась і розвинулась саме із прізвиська Угрин - Гурик. До того ж у архівних документах, що відносяться до ХV століття наше село йменується Гугринів, Г – Угринів”[9, с.50].

Врешті, традиційно вельми популярним є твердження про те, що чимало назв місцевих населених пунктів нерозривно пов’язані з їх географічним місцезонашуванням. Дотримується цього і відомий письменник та поет, Степан Пушик, який у своїх публікаціях зазначає : “...над Золотою Бистрицею є село Клузів, тобто те, що виникло коло луку, “клузі”... А ще вище цього села є Угринів, за річкою - Угорники. Населених пунктів, урочищ з такими назвами є доволі багато, бо виникали поблизу гір, тобто “у гори”...”. Надалі С.Пушик спростовує чергове припущення про походження села Угринів - основою для появи присвійного імені “Угринів” стали найперші поселенці - племена угрів. “Немає ніяких підстав назву Угорщина, угри виводити від “югри”. Уграми могли називатись ті слов’яни, що жили “у гор”. Очевидно, що так само “югрою” називаються племена, що були за Уральськими горами”. Філологічна версія С.Пушика “ назв села Угринів - “У Гори” мала би наукову цінність, якщо вона підтверджувалась якимись іншими поселеннями такого типу і з такими назвами в регіоні Галицької області. Угринів розміщений зі сторони Чорного лісу, і у лісі на Верхньому Угриніві і на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом і на рівнині у більшій мірі, а не біля гори “У Гори” . Угринів більше тяготе до ріки та лісу, до стародавнього центру Галича, з другої сторони до ріки Бистриці, а не “До Гори”[23], тому ця філологічна гіпотеза поета С.Пушика малоймовірна, оскільки літописець Нестор називає Карпати у ХІІ столітті “горами Угорським”, “горами Кавкасієськими себто Угорськими”[25, с.1].

Цікавою мовознавчою версією походження села Угринів, є дослідження львівського санскритолога В.Кобилюха, яку він виловив в своїй статті “ Праісторія топоніму Угринів” у якій розглянув топонім Угринів через призму санскриту[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Дослідник В.Кобилук у своїй філологічній версії походження села Угринів наголошує: “ з давніх давен мовознавці знають назви Угри, Угринів, Угорський, Угерці, Угорці, Угорники

та Угриньківці, як похідні від єдиної основи Угри, угорський... Чогось ніхто не застановився на тих українських лексичних основах які мають папалелі у словниковому складі угорської мови, бо вони не угорського походження, а виникли під угорським, очевидно політичним впливом. Чогось ніхто не застановився, що ні одна з тих лексичних основ не появилась в словниковому складі угорської мови, бо не з угорського походження, а тільки виникла під угорським впливом. Угорці - мадяри прибули в Східну Європу в 375 році нової ери разом із першою монголо - китайською навалою, а в Закарпаття - щойно на початку X століття. До приходу в IX столітті тут виявляється не було їх постійних топонімів чи гідронімів на території нашої держави, бо угорці захопили давно обжиті праукраїнські землі, тимчасово перебуваючи в них, от як на прикладі в околиці Галича, в селі Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області, нав'язали, свій топонім, Угринів, а захоплений народ поступово підкоряли і мадяризували. Власне так під їх впливом виник починаючи з IX століття топонім Угринів. За кілька століть уже мали силу нападати на інших і поширювати свою мову подібну до узбецької похідної із північно - західного китайського племені "ефталідів". Угорці й донині їдуть туди і в Мордву і Комі АР по діалектологічні скарби. Топонім із кореневою основою на Угри - розповсюджений майже по всіх їх руху в час переселення по всій Україні в IX столітті[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Як засвідчує "Словник географічних назв України" назви з похідною Угри - Угринів відомі по руху угорських племен на захід, а саме:

1. Угри - Львівської області Городецького району;
2. Угринь - Тернопільської області Чортківського району;
3. Угриньківці - Тернопільської області Чортківського району;
4. Угриньківці - Тернопільської області Заліщинського району;
5. Угорці - Ярославського повіту в сучасній Польщі;
6. Угерці - Перемишльського повіту в сучасній Польщі;
7. Угерці - Львівської області Самбірського району;
8. Угорці - Львівської області Золочівського району;
9. Угорське Коло - Львівської області Стрийського району;
10. Угорники - Івано - Франківської області Тисменицького району;
11. Угринів - Івано-Франківської області Калуського району;
12. Угринів Верхній - Івано-Франківської області Тисменицького району;
13. Угринів Нижній - Івано - Франківської області Тисменицького району;
14. Угринів - Івано - Франківської області Тисменицького району;
15. Угринів - Волинської області Горохівського району;
16. Угринів - Тернопільської області Бережанського району;
17. Угринів - Львівської області Сокальського району;
18. Угринів - Тернопільської області Підгаєцького району;
19. Угринів - Чернівецької області Заставнівського району;
20. Угриничі - Волинська область, Любешівського району;
21. Угроїди - Сумської області Краснопільського району[4, с.316 - 317; 10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Усі ці назви, наголошує санскритолог В.Кобилнюх, потрібно ретельно проаналізувати в санскриті, порівняти з іншими мовами і тоді виявиться, що з якого кореня походить назва поселення Угринів. Український філолог, знаючий мову та праісторію України, повинен погодитися з тим твердженням, що тільки санскрит допоможе досягнути неocenенну вартість найдавніших унікальних археологічних знахідок історії рідного краю і виведе нашу мову на правдиву дорогу свого походження. Бо люди плекали свою мову, як їм диктував Всевишній а усіх галузях життя держави, не чекаючи, поки прийдуть у 375 році монголо - китайські дикі та голодні племена ефталітів, яких народ назвав мадяри - угри - печеніги - бургари - половці - татари. Всі вони нищителі українських поселень IV - IX століть н.е. То ж усі вони з одного гнізда хижаки, що започаткували так звану "угорсько - фінську групу народів" після 375 року... Тому назва "Угри", що первісно означувалась, як "страх, страшний, жажливий" ономізувався із словами "Гори Угорські", як наголошував літописець Нестор, тобто українською мовою

розуміється як мешканці Гір. Появилась лексима - Угринів, Угорець, мешканців прийшлих від похідної Угорщина - (у санскриті “нічний злодій”). Згодом у праукраїнські корені основи невпоміть перемішалися з мадьярськими словами утворюючи літературну угорську мову, та творячи етнонім Угри, Угринів. Нині мало хто вбачає щось інше. Тільки Санскрит (надалі буде скорочено “сс”) може нас усіх поєднати із правильним розумінням[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

У санскриті - *ugrata* означає - 1. насилля, грандація; 2. суворість.

У санскриті - *ugra - prabhava* (bah.) означає 1. той, що володіє величезною могутністю; 2. державний, керівник, діяч[13, с.112].

У санскриті - *augrya* n. - (читається із подовженням першим складом “ угрія”. П.П.Білецький - Носенко у 1843 році “ називає: “угри, Венгрія”[2, с.362].

У санскриті - *dugha* m. - (читаємо ужа) - 1. приплив, 2.повінь, потоп[13, с.143].

Похідні українські прізвиська: Ожга, Ожак та російське слово “ужас, ужасно, ужасный, ужасать” і т. д.

У “ Санскритсько - німецькому словнику” Клауса Мілюса слова санскриту пишуться латинською мовою. Але щось подібно до Угриніво не виявляємо. Для зацікавлених наводимо декілька прикладів із первісним - *ugra*, переклад якого подаль вище, наприклад:

У санскриті - *ugra - karman* :

1. що пов’язаний на із мгутньою дією на людину;

2. що нагадує диявола.

У санскриті - *ugra - grosa* (читаємо угра - гося), пізніше - жося): 1. шум, несамовитий гамір, 2. крик, 3.оголошення.

У санскриті - *ugra - gasmi* - величезне могутнє сонце.

У санскриті - *ugra - rus* (читаємо угра - русь) - величезна краса, блик.

Rus, rusati, rusita - означає: 1.прикрашати, 2. малювати красивою фаобою все гарно, 3.обсипати чимось красивим, 4. запліднювати красою. Похідні: Русь, ім’я Рузя, Рузіта, рушати.

У санскриті - *ugra - virua* - 1. величезна руїна; 2. надмірне страждання.

У санскриті - *ugra - vega* m. 1. надмірна стрімкість; 2. надмірне страждання.

У санскриті - *ugrayudha* (являється уграюда) - страшенно жорстокий воїн[27, с.78 - 79].

На півдні Чехії є містечко під назвою Угерське - Градіште. Тут є зрозуміло, що мається на увазі “ угорське (мадьярське) місто.

У Західній Європі в Бельгії, на схід від Брюсселю є топонім Угре із тим самим праукраїнським значення, що й *ugra*.

Санскритське слово *ugra* вже від багатьох тисячоліть входить у назву найбільшої ріки Європи - нинішньої Волги в Російській Федерації. Нині збереглася назва ріки Угра і назва міста Угра на півночі Смоленської області.

Ще в II столітті нашої ери грецький історик Птолемей мандруючи по Русі, називає гідронім Угринів - “Ugra” уже спрощеним уривком складу РА (ra). Власне той єдиний склад первісного слова “ *ugra*” зі своїм давнім етимологічним значенням увійшов до назви “ Могутнього небесного світила - Сонця” даснім єгиптянам ще в V - IV тисячолітті до нашої ери, які походять з Правобережної материкової Праукраїни. Через те 12 вересня 1822 року француз Жан - Франсуа Шампольйон вичитав єгипетські ієрогліфи тільки серез знання так званої “ давньоскіфської”, тобто праукраїнської мови”[11, с.19, с.35, с.63 - 66, с.223; 10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Очевидно, багато тисячоліть це слово служило своєю назвою у гідронімах і топонімах , коли навіть спрощену половину слова - один наголошений склад “РА” дав давнім єгиптянам основу на знамениту назву “Божого Світла на Землі”.

Подібні спрощень у праукраїнській мові було вже чимало тисячоліть тому, але тільки при умові активного і єдиномовного спілкування. Таких прикладів у сучасній українській мові немало, бо вона в нас найдавніша на світі і була єдиномовна протягом сотень тисячоліть. Сюди належать такі слова: “іти на прю”, де “прю” складається із складів пер - рю, хліб - складається із двох стародавніх основ: хур - ліп, ріка Буг (від бу - гата). Роксоляна від санскриту -

“Праксаяна”, що означає “очищення, обмивання (у свченій воді); цимбали - у санскриті - цінт - бала “сила задуму”, Ірпін - у санскриті - іра + пін - означає “ о свіжаючий напій”...

Лексема *ugra* є дуже давньою. Від неї походять наші гідроніми: Укра, Вкра, Вікра і назва - Україна[11, с.214], яка містить в собі фонетичні зміни ще з одного періоду, коли фенома [g] переходила в феноми [r] і [k]. Тому маємо Угра - УРА! (Слава!). Інша назва вийшла із *ugra* + *jna* (*janati* / *janate*) -

1. той, що знає, розуміє, усвідомлений;
2. м. знавець; *janatar m.* - знавець, свідок.

Отже, Україна це:

1. “Та, що знає велич Божу”;
2. “Та, що розуміє славу Божу”[14, с. 22 - 45; 10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Прадавня основа *Ugra* - залишила великий слід у нашій правмові та в мовах сучасного світу. Вона є в первісному і в пізнішому, вже в еволюційно зміненому, вигляді, що впізнаємо при уважному вивченні історії рідної мови і то тільки в порівнянні з нашою прамовою - Санскритом[10, с.90 - 100; с.45 - 49].

Топонім Угерці, Угерське Градіште та Угорське Коло є похідні пізнішого походження, вже еволюційно зміненого, від назви “угрія, угри” (див. Словник П.П.Білецького - Носенка). Похідна: угарі, вугарі, вугравати, вугристий[3, с.316].

Цих дві лексеми змінювалися спочатку у двох напрямках: 1. Фонема - [Г] переходить у фонему - [Г]; фонема - [Г] оглушується, тобто полегшується в артикуляції, дає також щілину, але, але більш передню фонему [К]. Маємо угри. Інша лексема укри, але з тим же наголосом на першому складі - пішли на схід і пішли на захід у спрощеному вигляді[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

На півдні Середнього Сибіру Російської Федерації (РФ) є топонім УК над річкою Уда Іркутської області. У цій назві зберігся перший наголошений склад. Таке ж явище спрощення є у лексемах з ненаголошеним складом у слові протягом тисячоліть виявляємо глитві в назві м. Укмегре на північному сході від Кавнасу. У санскриті - *mr̥ga*[13, с.518] - (читаємо мр̥га) - 1. дичина, дика тварина великого чи малого розміру; 2. олень, серна, вепр. На ґрунті литовського пізнішого повноголосся дало Мерге, а в Україні, Польщі та Вірменії - Мугра. До речі слова з такою основою, як і в афганській мові, мають негативне, а той лайливе забарвлення у побутовому спілкуванні[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

У німецькій мові є топонім “Уккерат”, що в санскриті складається із двох основ (*ukra+ratī*), що разом означає “ той, що забирає страх і тим самим додає спокою”. Тут зустрічаються дві кореневі основи, тому “ перемагає” наголошений склад - *uk* + *rat*. Але ж у німецькій мові є закон позначення наголосу подвоєнням фонем у наступному складі і виходить - “Уккерат”. Цей “ німий” закон дуже часто змінює основну форму первісного кореня праукраїнської мови, ніби “соромлячись” свого походження від найдавнішої неньки. Чи не краще позначити наголос нинішнім слов’янським методом. Та, “що край, то звичай” [16, с.17 - 24].

Голосна [Е] тут виконує зв’язкову функцію між двома коренями так само, як і в новішій українській мові першого тисячоліття до н.е. документом якої є величава праукраїнська пам’ятка історії мови - “Велесова Книга”.

Назва нинішнього східно - бельгійського містечка Угре в і села Угри (нині вимовляють Угри Городоцького району на Львівщині) походятьб від первісного *ugra* у значенні:” міфчний, могутній, сильний, божественний, строгий, силач, моцар, епітет Шиви та Рудри...”. Похідне: унри, угарі, угристий, вугарі (висипка), вугроватий[3, с.316], угор (риба).

Містечко Угроїди - топонім у Сумській області. Складається із двох коренів – *ugra+aida*, разом *ugra* - *aida* дало нам Угроїда = Угроїди (*aida* читаємо “ида”) - означає, 1. “той, що освіжає, зміцнює”. 2.потомок чи намісник Божий - означає “той , що зміцнює могутність і славу Божу” [10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Угорники - топонім у Карпатах. Зі слів корінних гуцулів, так називали опришків чи інших підпільників, які пішли в гірські ліси для тимчасового переховування і боротьбі за незалежність Краю. В етимологічній основі тут є кореневе “гора, гори”.

Угринів, Угринь - назва села походить від ugra+ina, разом ugraina - Угриня - після спрощення протягом тисячоліть - Угрин, Угринів, що означає “Сонце Величі (Божої), очевидно від пестливоїблюбові у ставленні появилася м’яка фонема кінцевого [Н], як у словах: “їстоньки, питоньки, спатоньки...”. Похідне сучасне прізвизе Угрин, назва села Угринів[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

В багатьох словниках цю лексему ототожнюють із “угорець”, “угрин”, від яких творять населений пунт “Угринів”, Угриньківці. У санскриті Угринь+khev (khevati) - служити, прислуговуватися - сі (cinoti...) - навантажувати, збтрати (ся), нагромаджувати (ся). Разом: Угринь+khev+ci+= “Ті, що збираються служити під Сонцем величавим”, або “ що відправляють службу Божу під могутнім Сонцем”, тобто під теплим рсонням.Угриничі – у санскриті ugra+ina+ic - (читати “іч”) - володар, владика. Разом: “ugrainaic” - Угринич = “Володар божественної величі Сонця”, тобто старший священник для мирян , тобто віруючих - сонцепоклонників, які сягали аж до 988 року, бо після прийому християнства появилися зовсім інші назви у релігії. Угринів – у санскриті ugra + ina + jiv - (jivati) - 1.жити, бцти живим. Разом: ugrainjiv - Угринів = “той, що що живе під величчю сонця”, тобто “ хто живе під сонячним теплом і світлом” [13, с.108].

Це нам продемонструють гідроніми, топоніми, імена, прізвиза та різні словники слов’янських мов. Так Грінченко Б.Д. у своєму “Словнику” подає слова “Угрівати(ся), Угрів, Угрівок - “де сонце гріє”, нині називаємо одним словом - осоння[3, с.316].

Російський мовознавець Даль В. у своєму “Словнику”подає “Угрев, Угревина”, що означає “сонячне тепло”, “Солнцепек”, “знойное местечко”, тобто українське - осоння[5, с. 470].

В сербо - хорватській мові - ugrijati” - означає “зогріти, нагріти”. Словники імен не відчувають різниці між іменами “Гринь” і “Гриць”, її відчуває народна мова у топонімах, прізвизах і в санскриті відчуваємо вражаючи різницю[29, s.336 - 337].

Багатьом вченим здається, що топонім Угринів походить від назви угри - угорці, оскільки він реально пов’язується з уграми переселенцями. Слід наголосити, що такі топоніми за своєю побудовою значно давніші ніж угорські назви угри, угринів на нашій території. Таких топонімів є аж девять, а з розгалуженням цих назв доходить до дванадцяти і то в різних областях України. Отже, наголошує у висновку санскритолог В.Кобилух ми дізнаємося про девять сіл на Україні з назвою Угринів з праісторичною праукраїнською назвою, що розвинулась під впливом угорських переселенців у IX столітті, що давнє життя нашого народу на рідній Землі під “благодатним Осонням” є давні і потребує подальшггт дослідження. Через ту благодать в Угринівах виростили не тільки веселі, розумні й працьовиті люди. Як в Угриніві під Галичем, Тисминецького району так і в Старому Угринові Калуського району Івано - Франківської області проходило життя з великою чисельністю мешканців із незвичайними мистецькими і всебічно майстерними талантами, що славилися на всю Гуцульщину і Галичину[10, с.90 - 100; с.45 - 49; с.113 - 117].

Слід наголосити, санскритична концепція походження назви Угринів є цікавою з огляду розширення світобачення на проблему походження топоніму та виникнення села Угринів, однак вона відносить нас у далекі століття, які корелюються і доповнюють археологічні джерела тільки з IX століття, які пов’язуються з переселенням угрів згідно чого, найбільш ймовірно в той час і пройшла та кристалізації топоніму села Угринів, що проглядається і через призму вищеприведених археологічних досліджень у XX столітті Я.Пастернака[28, Vol.21.141.0] та у XXI столітті археолога В.Артюха[1, с.194 - 195; с.151 - 152].

Сукупність вищеприведених філологічних джерел більш конкретно кристалізують угорську версію виникнення топоніму та походження назви села Угринів, яка прив’язується і з філологічної точки зору до угорських переселенців, які прийшли в Галичину в 896 році, та подальшого угорського впливу на виникнення села з назвою Угринів.

Археологічні старожитності угрів, точно датуються IX - X століттями і говорять про те, що прийшли угорці на цьому великому Угринівському полі чи пасли коней, чи мали якийсь час постою, оскільки знайдені староджитності пов’язуються з угорською кінською збруєю[1, с.194 - 195; с.151 - 152].

Сам факт, що літописець Нестор, з філологічної точки зору, називає Карпати “Горами Угорськими”, ще раз підтверджує спорідненість філологічну назви села Угринів з певними угорськими топонімами чи переселенцями угорцями. Так Руський літопис вперше фіксує нам термін “Угри” розповідаючи про народи Яфетові у XII столітті.” Яфет узав також краї до Понтійського моря на північних сторонах: Дунай, Дністер, і Кавказійські гори, себто Угорські...”[24, с.1].

Дальше літописець Нестор описує уособиці часів правління Святолка, наголошуючи, що:” Святполк же сей окаянный, лихий, убив також брата Святослава, пославши убивць до гори Угорської, коли він утівав в угри”[24, с.71].

Сучасні дослідники праці: ”Історія Угринова (Нариси з історії села Угринова Тисменицького району Івано - Франківської області)”, що вийшла в Івано - Франківську в 2000 році під редакцією історика В.Костіва, приводячи версії походження села Угринів С.Пушика, Р.Процака нагошують: ”На думку історика В.Ідзьо, уродженця села Угринів, назва села походить від угорських переселенців, що в IX столітті зупинялись в стародавньому Галичі по дорозі в Паннонію. Власне від їх перебування в околиці стародавнього Галича, на території майбутнього села і пішла назва села Угринів. Твердження В.Ідзьо корелюється з вітчизняними та угорськими джерелами і претендує на достовірність[7, с.12 - 13].

Слід наголосити, такої ж точки зору, щодо версій походження назви села Угринів в своїй праці “Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійському - угорському тлі” притримується провідний науковий співробітник Інституту Українознавства МОН України Степан Наливайко, який наголошує: ”... Угри, Угринів через призму мовознавства цілком достовірно, вченими – мовознавцями, пов’язується з переселенням угорців у IX столітті. Особливо їх топонімічне, лексичне виникнення українських сіл Угринів, Угоринки і т. д. було для мене предметом наукового вивчення. Через кілька десятиліть, на межі XX і XXI століть, вже на українознавчій ниві доля звела мене з Віктором Святославовичем Ідзьо - доктором історичних наук, професором, засновником та ректором Українського Університету та Українського Історичного Клубу в Москві, автором 20 наукових монографій, 25 наукових брошур та 600 наукових праць, академіком Міжнародної Академії Наук Євразії щойно визнаним як визначним науковцем та вченим і в Україні, де в 2005 році він був обраний українським професором у Львові, а в 2006 році в Києві на загальних зборах, академіком відділення українознавства, Академії Наук Вищої Школи України. Характерно те, що він родом з села Угриніва я сприйняв це як знак і розпитавши в нього все про Угринів та про його родину, упритул взявся до з’ясування виникнення села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області та українського прізвища Ідзьо, аби з’ясувати його походження і значення цих назв в історії України. Хоча й усвідомлював неймовірність того, що угорська назва села Угринів й українське прізвище Ідзьо можуть мати спільне мовне джерело. Я схилився до думки, що однаковість назви села Угринів й українського прізвища - просто випадковий фонетичний збіг, оскільки в селі Угринів, де прадавніх часів проживає рід Ідзьо і де, як засвідчують документи, народився прадід - Михайло Ідзьо (кінець XVIII - перша чверть XIX ст.), дід - Іван Ідзьо (XX ст.)[7, с.159], батько - Святослав Ідзьо (XX - перше десятиліття XXI ст.) і сьогодні проживає рід Ідзьо (близько 50 осіб різної статі) і всі вони є родичами академіка Віктора Святославовича Ідзьо”[16, с.17 - 24].

Як наголошує в своїх дослідженнях академік В.В. Грабовецький, завідувач кафедри історії України Прикарпатського національного університету, село Угринів після гіпотетичних чи легендарних згадок з часу переселення угрів IX - X століть, та їх проживання на території Угриніва в XII - XIII ст. згадується в джерелах у XV столітті в 1440 році, є туманні згадки польських джерел про Угринів і в 1380 роках, що дає право припускати поступове зростання села починаючи з IX - X - XII - XIII ст., де реально, воно стає відоме, згідно письмових джерел, в кінці XIV поч. XV століття. За дослідженнями та легендарними переказами в IX - X століття через територію Угриніва у 896 році проходили чи перебували на постої один місяць, чи за іншими твердженнями до пів року чи рік угорські племена, у XII ст. галицький князь Володимир розгромив угорські полки і осоромлений угорський вельможа, родич угорського короля, з роду Арпада, який втратив все угорське військо, не побажав повертатися з соромом в

Угорщину і оселився під Галичем, можливо в Угриніві, зобов'язавшись вірно служити галицькому князю та виконувати всі військові повинності. Князь Володимир Галицький, об'єднувач та засновник Галицького князівства, подарував йому місцевість та село яке ще й сьогодні старі житері називають старогалицькою назвою - "Рогізне", яке з XII століття почало носити назву Угринів, що за 10 км. від стародавнього Галича, якому, як столичному центру Галицької землі в 2006 році виповнюється 1700 років від часу першої письмової згадки в 246 р.н.е. готського літописця Йордана 246 р.(за науковими висновками академіка В.С.Ідзьо). У місцевих жителів зберігся про село стародавній вислів: "Чий погіст (погост) - гостинний двір, село - Угринів, де наголос падає на перший склад, зокрема букву "У"! - григів"[16, с.17 - 24].

Як засвідчено в стародавній легендах перший "Угрин", лицарі "Угрини", власники села "Угринів" та навколишніх земель у XII - XIV ст. добре вели господарство, були багатими господарями та добрими галицькими рицарями та князівськими боярами.

Таким чином дослідження прізвища Ідзьо та назви села Угринів почалася з серцевини Галичини, передмістя стародавнього Галича - Угриніва, який з XVII століття став підгороддям нового центру землі Станіславова, а з 1961 року Угринів перше село під обласним містом Івано - Франківськом.

Слід наголосити, що в стародавній історичній традиції Угринів по "гостинцю", дорозі, що веде від стольного Галича, є друге за Ямницею, а отже Угринів в своїй стародавній історичній традиції було підгороддям (селом - супутником) стародавнього столичного центру Галичини - міста Галича [16, с.17 - 24].

Дальше київський дослідник Степан Наливайко, розвиває своє дослідження вивченням виникнення топоніму села Угринів у наступній праці "Князівське ім'я Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо - арійсько - угорському тлі" в науковому журналі "Українознавство": " село Угринів, як зазначено в попередній праці, недвозначно засвідчує причетність її до етноніма угри - угрини - угорці."

Тому з'ясуємо проблему :

Угри, Угринів в українській ономастиці.

Зрозуміло, що назва Угринів утворена від іменника угрин і присвійного суфікса ів, активного в українському назвотворенні. Тож Угринів означає "Місто угринів (угорців)", "Угринське (Угорське) місто". Два потоки Угорських є на Закарпатті (Тячівський і Рахівський р-ни) і один - на Івано - Франківщині (Верховинський р-н). В останньому й гора Угорська та потік Угорська Поточина. На Закарпатті ж (Хустський р-н) і потік Угринів. Потік Угорці є на Львівщині (Самбірський р-н), там і річка Угриня (Нестерівський р-н). Річка Угор (Угар, Угра), притока Десни - на Чернігівщині, Угринка - на Берестейщині, притока Мухавця, який є частиною Дніпро - Бузького лиману .

Тож лише Угор (Угар, Угра), притока Десни - у басейні Дніпра. Інші 8 річок і потоків - із басейнів Дунаю, Дністра, Бугу та Вісли, а найбільше їх – у водозборі Дунаю[29]. Гідронім і топонім Угринів - у басейні Тиси, лівої притоки Дунаю. Отож ареал найбільшого поширення гідронімів і топонімів на Угр, Угринів є - Закарпаття, Львівщина й Івано - Франківщина.

Історична топогеографія не менш цікава. Сучасні Карпати називалися Угорські гори, а за містом Санок були Угорські ворота. Вважається, що обидві назви постали в IX ст., коли угорці через Східну Європу й Карпати прийшли на терени сучасної Угорщини, свою другу батьківщину. За Геродотом, кімерійці після битви між собою біля нижнього Тірасу - Дністра тікали від скіфів, що йшли зі сходу, вздовж Чорного моря, "а скіфи переслідували їх, маючи праворуч Кавказ". Якщо це справді так, то Кавказом тут іще в V ст. до н.е. названі Карпати [17, с. 178 - 179].

Між старим Києвом і Печерським монастирем було урочище й гора Угорське, нині в межах Києва. Цей район у літописні часи був заселений, мав систему укріплень, вічову площу і входив до так званого Берестівського "урядового центру" (навіть чи випадковий перегук їх із середньовічним Берестям та її річкою Угринкою). Тут теж були Угорські ворота, бо сюди від Дніпра піднімався узвіз, що замикався брамою. Вони згадуються під 1151 роком, коли Київ обложили ковуї, торки й печеніги. Прикметно, що саме на горі в урочищі Угорське похований

Аскольд - тут нині парк Аскольдова могила. Що може свідчити про якусь глибшу, досі ще не зовсім зрозумілу й збагнуту причетність Аскольда до угрів [18, с.34 - 48].

Сама назва Угорське постала нібито тому, що тут зупинялися угорські купці. Перша літописна згадка про неї - 882 рік: "І погребли його на горі, яка нині зветься Угорською". Під 898 роком мовиться, що "йшли угри мимо Києва горою, яка нині зветься Угорське" і "...поховали Аскольда на горі, яку нині Угорське називають". Дехто ідентифікує цю гору з горою Хоревиця і навіть твердить, що вони похідні від спільного кореня. Та все ж імовірніше, що назва Угорське сходиться до етноніма угри.

Іпатіївський літопис під 1204 роком згадує у Волинській землі місто Угровеск, ототожнюване з селищем Угруйськ на річці Буг біля Верещина. Назву Угровеск виводять від угр, причому літописи знають угрів білих і угрів чорних. Проміжною формою назви Угровеск вважається Угров - із суфіксом приналежності - ов, до якого додався ще один типовий суфікс - еськ [17, с.179]. Проте, схоже, Угровеськ утворене від первісного Угровезьк, а везьк - від вежа. Тобто Угровезьк похідне від ранішого "Угорська Вежа", "Угорська Фортеця". Назва спершу могла мати форму Угровеж, Угровіж, як від Біла Вежа - Біловеж, Біловіж. Візантійський імператор та історик Костянтин Багрянородний у творі "Про управління імперією" (X ст.) серед 6 печенізьких фортець на Дністрі називає Аспрон, про яку мовить: "печеніги називають її Аспрон, бо її каміння видається зовсім білим" [8, с.298]. Між Ялтою і Алупкою (південний берег Криму), є селище Гаспра, назву якого пояснюють від грец. aspra "білий", нібито за відшарування тут світлих гірських порід.

Наступні за Аспроном 5 фортець подані в оригінальному звучанні і в усіх них наявний компонент ката (Тунгата, Кракнаката, Салмаката, Сакаката, Гіеуката), якому відповідає санскр. kota "укріплення, фортеця" [21, с.174] й укр. хата (пор. крилатий вираз: мій дім - моя фортеця). Але назву першої фортеці візантійський автор подає грецькою - Аспрон, що й означає Біла Фортеця, Біла Вежа. Очевидно, оригінальна назва першої фортеці теж містила ката, як і назви інших п'яти фортець. Біла Вежа була в історичній Половецькій волості на Берестейщині, де й Берестя з його річкою Угринкою. Волость була в складі Великого Князівства Литовського й Речі Посполитої (XIII - XIX ст.), до неї входили села Голя (Половці) й Піщатка (Половецька) - тепер у Кам'янецькому районі, який на заході межує з Підляшшям і повністю український, а на півночі займає Біловезьку пущу. Місто -райцентр Кам'янець (давнє каменец "фортеця"), за 40 км від Берестя, засноване, як вважається, 1276 року з волі князя Володимира Васильовича. Тоді ж у місті споруджена й Біла Вежа [12, с.146, с.250].

У світлі цього привертає увагу давній Сугров - половецьке місто, яке згадує Суздальський літопис під 1112 роком, де мовиться, що Ярополк "дійшов до міст Оусенева і Сугрова, узяв вежі половецькі і бився з половцями". Тут якраз згадуються вежі, хоч і половецькі, що до певної міри підтверджує слушність нашого тлумачення літописного Угровеск як Угровезьк. А під 1116 роком літопис каже, що "Ярополк ходив у землю половецьку до ріки назвою Дон та взяв полон великий і міста половецькі - Галин, Чешуїв і Сугров". Ці три назви не мають певного пояснення і зводяться до якогось іномовного (найчастіше тюркського) джерела. Назва Сугров, зокрема, нібито сходиться до тюркських (печенізької чи половецької) мов й утворена від іномовної топооснови Сугр нез'ясованого значення і присвійного суфікса - ов [17, с.164]. Але насправді все виглядає дещо інакше.

2. Укр. угра й санскр. ugra

На означення угорця українська мова знає кілька історичних термінів - угра, угор, угрин, угринчук, а угорської жінки - угорка й угринка. Слово угрин складають угр+ин, де ин - суфікс приналежності або наділеності, властивий слов'янським мовам (полянин, древлянин, сіверянин, печеніжин, тугарин, чудин, ятвяжин) і індійським: йог і йогін, раджа "цар" і раджін, мантрі "міністр" і мантрін (звідки й китайське мандарин), ваджра "громова стріла" і Ваджрін "Наділений ваджрою" - Індра, трішула (укр. тришило) "тривістря" і Трішулін "Наділений тризубцем" - Шіва, чакра "диск, колесо" (грец. киклос, лат. циклос) і Чакрін "Наділений диском - чакрою" - Вішну. Суфікс - ин активний і в творенні українських назв: Малин, Батурин, Деятин, Снятин, Чигрин - Чигирин тощо. Останнє, до речі, якраз і тотожне індійському Чакрін.

У санскриті *ugra* (хінді *ugr*) означає “дужий, сильний, могутній”, “великий, високий, шляхетний”, “суворий, грізний, гнівний”, “силач, велетень, богатир, герой” [20, с.112].

В всі ці значення якнайкраще підходять для етноніма - самоназви. Ім'я Угра, окрім Шіви - Вріши - Рудри, тотожного нашому Родові - Влесові - Стрибогові, мають персонажі індійської міфології та епосу. Угра входить першим елементом у численні двоосновні чоловічі й жіночі імена, так звані імена - композити. Найбільше їх знову - таки має Шіва, який уособлює в тризубі середнє вістря і зображається з тризубцем: Уграретас “Грізнострілий”, Угратеджас “Грізносилий”, Уградганван “Грізнолукий”, Угреша “Грізнобог” тощо. Індра - цар богів і ватажок небесного воїнства у ведах - теж Уградганван “Грізнолукий”. Що ж до Угреша, то Карамзін під Москвою фіксує назву Угреша, а в самій Москві - Угрешський двір [6, с.411].

У давній Тірі (суч. Білгород - Дністровський) знайдено напис II - III ст. з іменем Шіви - Махадава “Великий бог”, а на Молдаванці в Одесі - Бутанат (інд. Бгунатх) “Владика бгунів”. Де бгути - добрі й злі духи, почит Шіви.

Дружина Шіви - Рудри - Влеса, відома в Північнопричорномор'ї під іменами Дія, Діва, Дурга, Опіда (у Геродота), Діва - Обида (у “Слові о полку Ігоревім”), Обідоносиця (у “Влес - книзі”), Мокоша (в Києві), Партенос, Артеміда і Тавропола (всі в таврів), має імена Угракалі “Грізночорна”, Уграчанда “Могутньогрізна”, Уграчаріні “Грізнокрока. Ім'я Дургадеві (в грецькій передачі Тіргатао) “Дурга - богиня”, яке й нині побутує в індійців, у Давній Україні зафіксоване аж у IV ст. до н.е. - тут його мала дружина сіндського царя Гекатея, виходяця з меотського племені іксоматів біля Азовського моря, давньої Меотиди. Дурга - ще одне ім'я Деві - Діви з Херсонесу Таврійського - Корсуня, звідки в X ст. князь Володимир приніс до Києва християнство (сам Корсунь - Херсонес прийняв християнство у V ст.). У язичницькому пантеоні Володимира Дурга - Деві - Діва виступала під іменем Мокоша (санскр. Махеші “Велика богиня”) і була Захисницею, Покровою і Матір'ю стольного Києва й усіх міст руських.

Ім'я Уграпутра “Син Угри (Шіви)” має Сканди - бог війни в індійській міфології. Путра “син” (путрі “дочка”) відбите в українських прізвищах Путра, Путря, Путро, Путрин, Путрак, Путрик, Путренко, Путриченко й назвах Путрівка (село) на Київщині й Путреда (річка) на Закарпатті. Уграшекхара “Корона Угри - Шіви” - назва священної для індійців ріки Ганги, яка, за міфами, спершу текла в небесах, а потім Шіва спуститив її на землю. Санскр. шекхара “вінець, корона” споріднене з українськими прізвищами Шекера, Шекеря, Чекеда, Секера, Шекеренко й назвами потоків на Закарпатті - Шекерянка та Шекирінський.

Інша назва Ганги - Апага, відома ще в “Рігведі”, де арага - “ріка, потік”, від санскр. ара “вода”+га “текти, плинути” [20, с.94].

У цьому плані показові українські гідроніми на Закарпатті: ріка Апшиця (притока Тиси), що тече з - під гори Апецький Плаєць біля села Водиця (Рахівський р-н). В цьому ж ареалі й полонина Апецька, населені пункти Апшиця (суч. Водиця), Вишня Апша (суч. Верхнє Водяне), Середня Апша (суч. Середнє Водяне), Нижня Апша (суч. Діброва), варіанти яких Апса, Апсиця, Апсавиця. Там же потічок Апшинець, гребля Апшинець, гора Апшенеска [24, с.23]. Як бачимо, Апшиця - Апсиця = Водиця, Апша-Апса = Водяне, тож пов'язування їх із санскр. *aras*, *arsu* “вода, ріка” слушне і вмотивоване [15, с.175 - 177].

У “Махабхараті” річка Апага тече в Аратті (давня назва Пенджабу). А в Україні маємо річки Апока в Криму, Апака в басейні Сейму, Апажа - Десни, Опічна (Опочна) - Південного Бугу, Опака (Опока) - Дністра, де й ліс Опачка й населений пункт Опака (Львівщина). У басейні Сіверського Дінця - яр Опаківський, Опук гора в Криму, де збереглися руїни античного міста Кімеріка, Опачичі - село на Київщині, де виявлено поселення і могильник доби бронзи, річка й село Опішня на Полтавщині тощо. Річка Опака є в Середньому Пооччі (Росія) [27, с.78 - 80].

Ім'я Апагея “Син Апаги (Ганги)” в індійському епосі має могутній воїн Бгішма, який у 18 - денній війні між двоюрідними братами пандавами й кауравами, яким доводився дідом, очолював військо кауравів. На 10 - й день битви Бгішму смертельно поранив пандав Арджун, підступно пустивши в нього стрілу з - за спини дівчини, в яку Бгішма відмовився стріляти. Бгішма прожив іще 58 днів і встиг викласти мудрі настанови, які склали “Шанті - парву” (“Книгу Миру”), 12 - ту книгу “Махабхарати” (всіх книг 18). Ці настанови мають сумлінно вивчати царі, якщо хочуть досконало осягти науку управління державою. Бгішма і автор кодексу честі воїна, особливо

властивий раджпутам - індійським “козакам”, тож і половцям. В угорців побутує прізвище Шанта, а Шантану “Миролюбний” ім’я батька Бгішми.

Могутній воїн Арджун в індійському епосі вважається втіленням бога - воїна Індри, він був одружений із сестрою Крішні, сам Крішна був у нього колісничим за 18 - денної війни, саме Арджуні виклав Крішна своє філософське бачення світу, яке склало знамениту “Багавадгіту” у складі “Махабгарати”. Прикметно й те, що у вірменській легенді про трьох братів Куара, Мелтея і Хореана з області Палунь, яку дослідники співвідносять з літописною легендою про полянських князів Кия, Щека й Хорива, діє верховний жрець Ардзан, який у III ст. очолив опір індійських громад у Тароні (зараз у Туреччині) насильницькому наверненню до християнства. З іменем Арджун - Ардзан (споріднене з латин. *argentum* “срібло”, у зв’язку з чим згадується Князь Серебряний у східнослов’янських середньовічних переказах), пов’язане й прізвище Ардзінба, що його має, зокрема, відомий учений - хеттолог і недавній президент Абхазії - Віталій Ардзінба.

Саме ім’я Бгішма воїнське, означає “Грізний, Кого бояться вороги” й тотожне українському прізвищу Бушма. Тобто Бгішма - Бушма значеннєвий двійник імені Угра. Їм відповідає і ім’я Бгішмака у батька царівни Рукміні, дружини Крішні, український відповідник якому - прізвище Бушмака. Причому парі Бгішма - Бгішмака відповідає пара Угра - Уграка. Діда Бгішми звали Пар’яшравас, а це ім’я тотожне слов’янському Переяслав, відбитому в Україні і як ім’я (його літопис пояснює від переяти славу), і як назва Переяслав (після 1943 р. з додатком Хмельницький) на Київщині та в інших слов’янських ареалах. Санскр. *raṇa* “багато, дуже, вкрай” відповідає слов’янським префіксам пере, пре, а *shravas* те саме, що й слав у численних слов’янських іменах і назвах. Так що індійське Пар’яшравас і слов’янське Переяслав насправді означають “Багатославний”, “Преславний”.

Старшого брата Шантану й дядька Бгішми звали Бахліка, а внука Бахліки - Бгурішравас, теж “Преславний”, бо в санскриті й *bhūṛi* – “дуже, багато”. Це ім’я, в свою чергу, відповідає слов’янському Борислав, теж відбитому в українців і як ім’я (поет Борислав Степанюк), і як назва міста (Борислав на Львівщині). Бгурі також імена Брахми, Вішну й Шіви, які й уособлюють тризуб. Санскритсько - слов’янським парам Пар’яшравас - Переяслав і Бгурішравас - Борислав значеннєво тотожна й пара Багушравас - Богуслав (в Україні теж місто).

Імена з Угра мають і Вішну й Крішна, у “Влес –книзі” Вишень та Кришень: Угранарасімха “Грізний людинолев” означає аватару Вішну в подібні людинолева, ім’я Уграсенані “Могутньоосилий” має Крішна - восьме земне втілення Вішну, бога - захисника землі і людей, що уособлює в тризубі ліве вістря. Уграсена “Грізноосилий” звали царя, столиця якого - Матхура, де народилися Крішна і його старший брат Баладева - Білобог. Канса, син Уграсени й брат матері Крішні, одібрав трон у батька, за що Крішна покарав його і повернув трон своєму дідові по матері.

3. Іще деякі найбільш цікаві імена з Угра [26, с.450 - 451].

Уграбаху - “Могутньоосилий”. Є індійські воїнські імена Діргхабаху, Діргхахаста, Діргхабгуджа “Довгорукий”, де санскр. *dirgha* споріднене з рос. *долгий* та укр. *довгий*, а Діргха - ще одне ім’я Шіви. Пор. Князі Довгоруки [25, с.34 - 69].

Уграбгата - “Могутній воїн”, “Грізний богатир”. У запорожців часте прізвище Бут, яке може споріднюватися з санскр. *bhata*, хінді *bhat* “воїн”.

Угравіра - “Могутній герой”. Слово *вір* або *бір*, винятково активне в індійському іменотворенні, наявне і в низці українських прізвищ, зокрема, в запорожців - Бальвір, Балбір, Балбиренко, Банбір, Банбиренко, Шалбір тощо [15, с.185 - 196, с.397 - 425].

Уграданда - “Грізножезлий, Могутньооскипетрий, Могутньокий”. Санскр. *danda* “кий, жезл, скипетр” на теренах України відбите в етнонімі дандарії “жезлодержці”, що його мало індоарійське плем’я на Південному Бузі й Кубані й назві Дандака біля колишнього Херсонеса Таврійського (літописного Корсуня і нинішнього Севастополя), причому Дандака виявляється семантичним двійником назви Київ [17, с.18 - 27].

Уградева - “Могутній бог”, “Грізнобог”. Ім’я Шіви. Дева, дев “бог” як дей відбите в боспорських іменах III ст. Балодей, Сакдей, Хардей, Гармодей і сучасних українських прізвищах

Дей і Матирдей. Балодей відбите в запорозьких козаків (XVII ст.) як Болудей і Білдей, а в сучасних українських прізвищах як Бельдій, Більдій, Більдієнко тощо[15, с.106 - 125].

В індійській міфології Бальдев (санскр. Баладева) “Могутній бог”, “Білобог” - старший брат Крішни, землеробське божество, атрибут і зброя якого - рало, плуг. Інше його ім'я Балвір (санскр. Балавіра) “Могутній герой” теж рясно відбите в українських прізвищах (див. Угравіра).

Уградухитар - “Дочка Угри (Шіви)”. Інд. duhitar, слов. дщерь та іран. духт тотожні. Останнє наявне в імені Гурандухт, яке мала половчанка, дружина грузинського царя Давида Будівничого й бабуся цариці Тамари. Ім'я Гурандухт означає “Дочка Гуран”, де Гуран - різновид імені Гаурі, яке мала богиня-воїтелька й дружина Шіви, відома під іменами Діва - Деві, Дурга, Партенос, Махеші - Мокоша тощо. Дот в імені відомої принцеси Турандот теж сходиться до духт, дохт “дочка, дівчина”, а саме ім'я означає “Туранська дочка”, “Туранська діва”[15, с.71 - 80].

Уграка - “Хоробрий”, “Мужній”.

Угракалі - “Грізночорна”. Ім'я Дургі. У Криму засвідчені назви Кала - міта, Кала - рас, Калі - ера “Чорногора”, Калі - стана, Калі - тіра, Калі - варді, де перший компонент означає “чорний” або “чорна”. Він же наявний і в гідронімах Калка, Калець, Кальчик, Калище, Калигірка, Кальна, Кальник, Кальнівка, Кальничка, Кальновець, Калуш, Кальміус, Кальниболотка[20, с.228 - 232].

Сюди стають і українські прізвища Калакура, Калатура, Калнавіл, Кальміус, Калниш, які означають “Чорновіл”, “Чорнотур”. А на Закарпатті рясно саме “чорних” назв: урочище Калатура на Косівщині, історичне Чорне Місто, Калуш і Чернівці, Чорна Тиса й Чорний Черемош, Чорногора та ін. [15, с.29 - 42].

Уграва - “Могутньоровий (від ревти)”, “Грізноровий”. Пор. означення Дніпра - Ревучий, а також ім'я Раван “Ревун” у демона з “Рамаяни”, який викрав Сіту, дружину царевича Рами зі священного лісу Дандака (про Дандаку, одне з трьох найбільших міст у Криму, пишуть у II й IV ст. Птолемей і Амміан Марцеллін). “Рамаяна” виявляє багато спільного з українським фольклором, обрядами й звичаями[17, с.210 - 221].

У “Влес - книзі” згадується руський князь Болорев, ім'я якого може відповідати індійському Баларева “Сильноровий” (санскр. bala “сила”).

Уграшакті - “Грізносилий”, “Могутньосилий”, “Грізномогутній”. Із санскр. шакті “сила, можуть” споріднені етнонім шаки (іран. саки) “скіфи”, печенізька фортеця Сакаката на Дністрі (X ст.), назви Саки й Сквиря, українські прізвища Сакович, Скварук, кімерійське ім'я Сакіта. Шакті - ім'я Дургі - Деві, шакті також термін, що означає жіночу творчу енергію, зображається як трикутник вершиною вниз, тоді як чоловіча шакті - вершиною вгору. Накладання їх один на один творить шестикутник, що символізує єднання двох могутніх енергій і творення нового життя; така емблема й нині ужиткова в Індії на святах та весіллях[15, с.133 - 135].

В наступному своєму дослідженні “Князівське ім'я Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо - арійсько - угорському тлі”, яке було опубліковане в науковому журналі “Українознавство”. - К., 2006., С. Наливайко наголошує: “Таким чином село Угринів поблизу стародавнього Галича (III - XIII ст.) та середньовічного Станіслава з 1961 року міста Івано - Франківська (XVII - XXI ст.), є цікаким, з мовознавчої точки зору, населеним пунктом, з давньою історичною та етимологічною традицією. Його назва Угринів, яка постала після міграції Угрів у 896 році, спонукає до подальшого етимологічного та мовно - етнічного дослідження”[18, с.161 - 168].

Виникнення етноназви села Угринів Тисминецького району Івано - Франківської області, дослідник Степан Наливайко з'ясовує також у великій монографії “Українська індоаріка”, яку видало київське видавництво “Євшан зілля” у 2007 році[19, с.492 - 508].

Дослідник наголошує, що: “зустріч на українознавчій ниві з Віктором Святославовичем Ідзьо, доктором історичних наук, професором, академіком, ректором Українського університету в Москві, родом з села Угриніва Тисминецького району Івано - Франківської області, була не випадковою”. Власне вона, на його прохання: “розпочала моє дослідження топонімів Угринів, Угрин, з села Угриніва Тисминецького району, що на Івано Франківщині, звідки родом академік Віктор Святославович Ідзьо. Ця стародавня назва села Угринів, недвозначно засвідчує причетність її до етноніма угринів, угрів - угорців... Найбільший ареал поширення топоніму

та гідроніму Угр - Угринів в Закарпатській, Івано - Франківській та Львівській областях”[19, с. 492 - 492; с.503, с.507].

У розділі “Угри в українській ономастиці” завідувач відділу порівняльних досліджень Науково - дослідного Інституту Українознавства МОН України, Степан Наливайко наголошує: “Назва села Угринів утворена від іменника угрин і присвійного суфікса - ів, активного в українському назвотворенні. Тож Угринів, Тисминецького району Івано - Франківської області - означає “Місто угринів (угорців), “Угринське (Угорське) місто чи місце”. Історична топографія наголошує, що Карпати називалися гори Угорські в IX столітті, коли угорці через Прикарпаття і Капрати йшли на свою другу батьківщину, територію сучасної Угорщини”. Таким чином, наголошує дослідник С.Наливайко у обширній монографії “Українська індоаріка”.:” українська назва Угринів говорить і про давні індоарійські - угорські зв’язки”[19, с.507],

Наголошуючи на індо - угорському походженні назви села Угринів Тисминецького району Івано - Франківської області, дослідник зауважує:” переселенці Угри цілком реально проходили по території Галичини у 986 році на якому виникло село Угринів Тисминецького району Івано - Франківського району, що знаходиться в передмісті стародавнього Галича. Проведені великі пошукові роботи та знайдені на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом старожитності угорських переселенців IX століття, кандидатом історичних наук, археологом Вадимом Артюхом, ось факт, який яскраво підтверджує нашу гіпотезу”[1, с.194 - 195; с. 151 - 152; 19, с.508].

Хоча ці старожитності є малочисельними, а звідки, як вважає археолог В.Артюх, вони можуть бути багаточисельними, оскільки тут Угри у 896 році зупинялися короткочасно і могли стояти на цьому угринівському полі, на якому в подальшому постав населений пункт Угринів, відсили до пів року рік. Однак ці угорські старожитності є реальними і це дає підстави наголошувати, що наша гіпотеза, яка ще потребує подальшого археологічного підтвердження, є вірна[19, с.492 - 493, с. 501, с. - 503 - 508; 1, с. 198 - 199; с.151 - 152].

У наступному дослідженні “Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ на індоарійському матеріалі”, яка вийшла в 2008 році, київський дослідник С.Наливайко (завідувач сектору українознавчих досліджень науково - дослідного Інституту українознавства МОН України, сходознавець, індолог, випускник індійського відділення факультету східних мов Ташкентського університету та Лакхнауського університету, що в Індії), на основі нових порівняльних дослідженнях, пояснює назву села Угринів, топонімів та гідронімів з однойменними назвами: “Так, назву **“угорські”** річки слід кваліфікувати як низку гідронімів пов’язаних з етнонімом угри. Це потік Угорці на Львівщині, дей річка Угриня, два потоки Угорських і потік Угорській на Івано - Франківщині, де річка та село Угринів, потік Угорська поточина і гора Угорська, а також потік Угринів на Закарпатті. Річка Угра (Угар, Угор), притока Десни, що на Чернігівщині, Угринка на Берестейщині. Тож лишк річка Угра в басейні Дніпра, інші вісім пісок і потоків у басейні Дунаю, Дністра, Бугу та Вісли, причому в водозборі Дунаю їх п’ять.

Ареал найбільшого поширення **“угорських гідронімів”** та топонімів типу **Угринів** на Закарпатті Львівщині та Івано - Франківщині. Карпати колись називались Угорські гори, за містом Сяном були Угорські ворота. Між старим містом і Печерським монастирем у Києві було уричище й гора Угорське. Цей район у літописні часи мав систему укріплень, візову площу і входив до так званого Берестівського “урядового центру” (пор. Середньовічне Берестя та її річку Угринку). Тут були й Угорські ворота, бо від Дніпра піднімався узвіз, що замикався брамою. На горі Угорське похований київський князь Аскольд (тут нині парк Аскольдова могила). Іпатівський літопис під 1204 роком у Волинській землі згадує місто Угровеськ. Назва від первісного Угровезьк, а везьк від вежа. Тобто Угровезьк - “Угорська вежа”, “Угорська фортеця” Назва спершу могла мати форму Угровеж, Угровіж. Оскільки переселенці угри ставили вежі, тобто свої шатри при переселенні проходячи через Україну, то місце Угровська у первісному значенні, на нашу думку, могло означати місце, укріплений табір з “угорських вкж”, де вони стояли під час переселення в Паннонію. Скріплена фортеця, місце тимчасового фортепікаційної стоянки угрів могла в майбутньому перерости в місто Угровеськ, яке згадується і Іпатівському літописі під 1204 роком.

Щодо “ угорських річок” , то вони не тільки пов’язуються з етнонімом угри, алей можуть означати “могутня, велика, грізна (ріка)” (пор. Відоме Угрюм -ріка, дослідвно Огрім - ріка), оскільки санскрит - ugra має всі ці значення притаманні для етноназви Угри та топоніму Угринів.

Що ж до етно - назви **Угри** - то це літописне плем’я, яке вчені відносять до фіно - угорських племен.

Проте серед так званих сіндо - метських племен Приазов’я (давня Меотида), засвідчені агри (огри, оугри), які мають індоарійську приналежність й споріднені з половцями й печенігами.

У санскриті **Ugra** (хінді **ugr**) означає “дужий, сильний, могутній”, “силач, велетень, богатир, герой” - усі ці значення якнайкраще підходять для етноніма-самоназви.

Таким чином, етнонім угри - угрини - угорці означає “силшні - великі - могутні - грізні (богатирі - герої)”. Таке саме значення мають і найдавніший писемно засвідчений етнонім на теренах України - кімери - кімерійці, індійський етнонім сувіри - саувіри й український сівери - сіверяни.

Ім’я Угра має Шіва - Рудра, тотожний наршому Родові - Велесові - Стрибогу, його мають персонажі індійської міфології та епосу, воно входить космпонентом у численні двоосновні імена, яких знову-таки найбільше у Шіви, атрибут якого - тризубець. Імена з Угра мають Вішну й Клішна - Вишень і Кришень, як наголошує “Велесова Книга”.

Імена всіх цих божеств, спільних для індійців та українців, широко відбиті в українських прізвищах і назвах.

Прикметно й те, що в ретельно розробленій становій і кастовій класифікації давньоіндійського суспільства терміном **ugra** означається нащадок батька - кшатрія (воїна) й матері - шудрянки (селянки). А давній соціальний термін шкдра широко відбитий навіть у сучасних прізвищах - Шудря, Шудра, Шудряк, Шудрик, Шудренко, Шудраченко, як і термін угра в назвах: Угорські, Угринів[27, s.78].

Що стосується терміну **Угринів**, то цим йменням зовється ряд населених пунктів на Івано - Франківщині, Львівщині та Закарпаттю. Ця назва, робить висновок у своєму дослідженні “Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ (на індоарійському матеріалі) завідувач сектору порівняльних досліджень науково - дослідного Інституту українознавства МОН України, сходознавець індолг, випускник індійського відділення факультету східних мов Ташкентського університету та Лакхнауського університету (Індія) Степан Іванович Наливайко, засвідчує причетність до етноніму **угри - угрини**, де слово угрин складають угр+ин, де ин суфікс приналежності, наділеності, угорських племен. Тож нава **Угринів** означає “ Місто Угринів ” , “Місце Угринів” (перше поселення, тимчасове місцестояння, отже Угринів, Угринське, Угорське місто, де стояли угорські племена в 896 році під Галичем, своїми вежами, очевидно по колу створюючи табір, стоянку, поселення, місто в час переселення. Найбільше таких назв дійсно є на території України в місцях тимчасових стоянок під час переселення угорських племен, що відтворено слов’янським означенням цього племені Угрин, Угринів і т. д.

Так наприклад Ужгород (угорська назва Угварі) - місто на Закарпатті на ріці Уж. В угорській назві **вар** означає “ місто”, **первісно “ укріплення, фортеця, рясно відбите в давньоукраїнських** в давньоукраїнських назвах (Вара, Варин, Варовичі, Заворичі, Пустоварівка, Сквиря).

До цього етно - топонімічного ареалу, відноситься слов’янське означення племен “Мадьярів” - “Угри”, та пов’язаних з їх місцями перебування у 986 році поселень типу “Угринів” Тисминецького району Івано - Франківської області”[20, с.287 - 289].

У висновок дослідження наголосимо, що філологічна реконструкція розвитку села Угринів Тисминецького району Івано - Франківської області є не повна і потребує апробації нових мовних, лінгвістичних та тографічних джерел, як і досліджень вчених по вищезначеній проблемі, що є предметом нашого подальшого дослідження...

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Артюх В.Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998 - 2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
Артюх В. Пошуково-ареологічні дослідження в с.Угринів у 2010 році. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
 - 2.Білецький - Носенко П.П.Словник української мови. - К., "Наукова думка", 1966.
 - 3.Грінченко Б.Д.Словник української мови. - К., 1909. - Т. IV.
 - 4.Горпинич В.О. Словник географічних назв України. - К., "Довіра", 2001.
 - 5.Даль В.Толковый словарь живого великорусского языка.-М., "Русский язык", 1982.- Т.IV.
 6. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. - К., 1985. - Т.IV
 - 7.Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменецького району Івано - Франківської області. Науково - методичний центр "Українська етнопедagogіка і народознавство Академії педагогічних наук України і Прикарпатського університету ім. В.Стефаника. За редакцією В.Костіва. - Івано - Франківськ "Плай", 2000.
 - 8.Карамзин Н.М. История государства Российского. - М., 1989. - Т. I - IV.
 - 9.Карпів Й. Таємниця місцевих назв. - Тисмениця, 1995.
 - 10.Кобилух В. Праісторія топоніму Угринів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
Кобилух В.Праісторія топоніму Угринів. Грегiт. Історико - краєзнавчо - туристичний часопис Регіонального об'єднання дослідників Гуцульщини. - Львів, 2009. - Ч.5.
Кобилух В. Праісторія топоніму Угринів. Дзвін. - Львів, 2010. - Число 9 - 10.
 - 11.Кобилух В.О.Українські козацькі назви у санскриті. - Львів - Київ - Донецьк. - ППШ: "Наука і освіта", 2003.
 - 12.Константин Багрянородный. Об управлении империей//Развитие этнического самосознания славянских народов в эпоху раннего средневековья. - М., 1982.
 - 13.Кочергина В.А. Санскритско - русский словарь. - М., "Русский язык", 1987.
 - 14.Кузич - Березовський І. "Оріяна". - Мічиган, 1980.- Т. I.
 - 15.Леонюк В. Словник Берестейщини. - Львів, 1996.
 - 16.Наливайко С. Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійському - угорському тлі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2005. - Т.XII.
 - 17.Наливайко С.І. Індоарійські таємниці України. - К., 2004.
 - 18.Наливайко С. Князівське ім'я Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо - арійсько - угорському тлі. Українознавство. - К., 2006. - №2.
 19. Наливайко С. Українська індоаріка. - Київ - Видавництво "Євшан - зілля", 2007. - С.492 - 493. - С. 501. - С. 503 - 508.
 - 20.Наливайко С. "Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ (на індоарійському матеріалі).- Київ - Видавництво "Євшан - зілля", 2008.
 - 21.Нерознак В.П. Названия древнерусских городов. - М., 1983.
 - 22.Процак Р.Угринів - село моє: історія, минуле і сучасність. - Івано - Франківськ, 2000.
Процак Р. Нарис історії села Угринів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XVI.
 - 23.Пушик С. Клузів чи Ключів? // Тижневик Галичини. 1994.- 4 листопада.
Пушик С.Дохристиянський Галич. // Галичина, 1994.
 - 24.Руський літопис.- К., 1989.
 - 25.Санскритско - русский словарь. - М., 1978.
 - 26.Янко М.П. Топонімічний словник України. - К., 1998.
 - 27.Myllus Klaus. Worterbuch Sanskrit – Deutsch. Langenscheidt-Verlag Enzyklopadie.- Leipzig - Berlin - Munchen-Wien-Zurich-New-York, 1975.
 - 28.Pasternak J. A krylosi (Galicia) maguar sirleletek. - АН. Budapest (Бр.), 1937.
 - 29.Tanovic Llijas. Rusko - srpsko - hrvatski i srpsko - hrvatski - ruski rjecnik. - Sarajevo, 1988.
-

Розділ IV
Архівні документи села Угринів XIX - XX століть

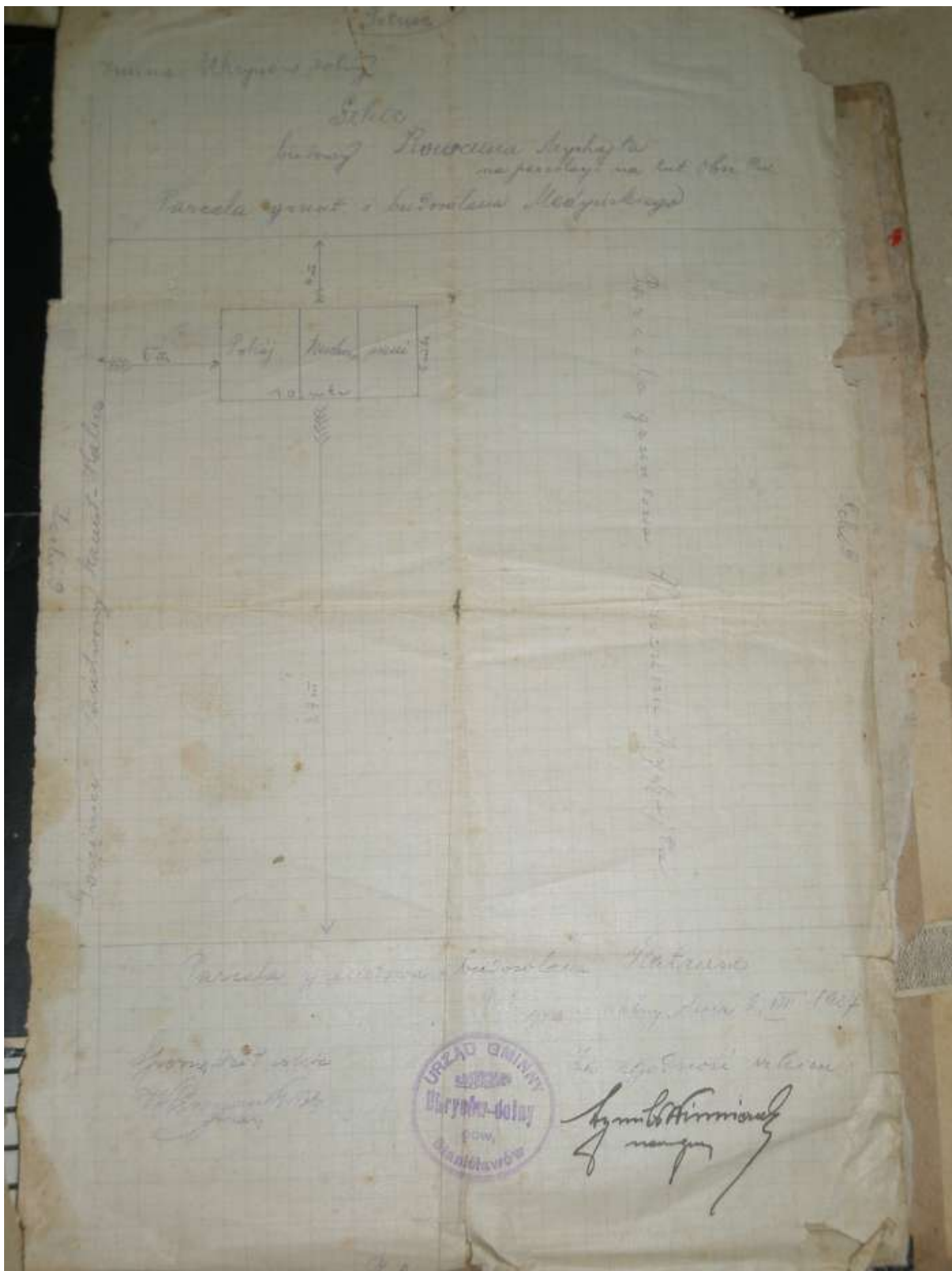
1. Титулка Податкової книги села Угриніва XIX ст.. з Львівського архіву.

2. Фото церковно-прихідська школа в Угриніві на чолі з священником. XIX поч. XX ст.

3. Фото кінця XIX поч. XX ст. Мешканець села Угринів М. Ковцун

2. Затверджений сільським урядом села Угрініва-долішнього план побудови будинку в 20 роках XX століття.

ODDZIAŁ PARCELACYJNY
ZIEMSKIEGO BANKU KREDYTOWEGO
WE LWOWIE.

2408
zgłoszono w Urzędzie Skarbowym w Stanisławowie dnia 30. stycznia 1928

Urząd Skarbowy i Podatkowy

1. Opłat

2. Inne

R. W. D.

P. d. B.

I. W.

1. W.

Lh. 2642/28.

2. W.

3. W.

4. W.

5. W.

6. W.

7. W.

8. W.

9. W.

10. W.

Kontrakt kupna-sprzedaży

zawarty między *MP. Mariją Heller hr. Dunin Borkowską*
działającą przez pełnomocnika Hermana Linder
jako stroną sprzedającą z jednej, a *Michałem Kocogun: Uhry*
nowa dol i tego i nowa Paulina Kocogun
z Uhrynowa dolnego

jako stroną kupującą z drugiej strony na dniu dzisiejszym w następującej osnowie:

I. *Strona sprzedająca*

jako hipoteczny właściciel majątności *Uhrynowa dolny*

objętej wykazem hipotecznym L. *92*

ks. gr. dla większych posiadłości Sądu okręgowego w *Stanisławowie*
sprzedaje niniejszem w drodze parcelacji, prowadzonej przez Ziemski Bank Kredytowy To-
warzystwo akcyjne we Lwowie, jako Instytucję upoważnioną w myśl rozporządzenia Prezesa
Głównego Urzędu Ziemskiego w Warszawie z dnia 24 października 1919 r. (Monitor Polski
Nr. 231) z kompleksu rzeczonych dóbr parcele gruntowe L. kat. *1956/8*

o łącznym obszarze — ha *28* a *78* m² czyli — morgów *800*
skw. wraz z wszelkimi do sprzedanych parcel przywiązanymi prawami, służebnościami i przy-
należnościami w granicach, jak strona sprzedająca dotąd je posiadała i posiadać miała prawo

p. *Michałowi Krowcom i Paulinie Krowcom*
po połonie

na *legor* wyłączną własność, za dobrowolnie i obopólnie omówioną cenę kupna i sprzedaży w sumie *150 dolarów*, wyraźnie *sto pięćdziesiąt dolarów amerykańskich*

którą to cenę kupna strona Kupująca w całości gotówką przed podpisaniem tego kontraktu stronie Sprzedającej zapłaciła i z zapłaty tejże przez nią pokwitowaną zostaje.

II. Fizyczne posiadanie parcel sprzedanych tym kontraktem zostało już oddanem stronie Kupującej na miejscu, a oddanie to następuje także symbolicznie przez podpisanie tego kontraktu, przyczem obydwie strony stwierdzają, że objęte tym kontraktem parcele zostały już na miejscu przez inżyniera przy pomiarach odmierzane i stronie Kupującej na miejscu wskazane, strona Kupująca nabywa powyższe parcele w tych granicach, jak te parcele na miejscu jej wskazane zostały i na planie sytuacyjnym są wyrysowane, a obydwie strony uznają przeprowadzony przez tegoż inżyniera pomiar za je obowiązujący i zrzekają się podnoszenia jakichkolwiek pretensji z tytułu stwierdzonej tym pomiarem przestrzeni.

III. Wszelkie podatki i daniny od sprzedanego gruntu po dzień *1926* *Styczeń* należne płaci strona Sprzedająca, odtąd zaś obowiązek ten przechodzi na stronę Kupującą.

IV. Sprzedany niniejszem przedmiot obejmuje strona Kupująca w stanie zupełnie wolnym od wszelkich długów, lub też zaległych podatków, za co strona Sprzedająca ręczy, wszelkie zatem długi jakie na sprzedanym niniejszem przedmiocie ciążyą lub jakieby na takowy aż do zaintabulowania prawa własności na rzecz strony Kupującej do ksiąg gruntowych weszły, obowiązana jest strona Sprzedająca natychmiast sama zapłacić i własnym kosztem wyekstabulować, względnie stronę Kupującą w zupełności odszkodować.

V. Obie strony zrzekają się prawa odwołania lub unieważnienia tego kontraktu z powodu niezachodzącego tu zresztą pokrzywdzenia ponad połowę rzeczywistej wartości.

VI. Wszelkie koszty połączone ze sporządzeniem umowy i intabulacją praw z niej wynikających, jakoto: koszty stemplowe, wygotowania kontraktu, podania hipoteczne, uzyskanie wymaganego potwierdzenia przez Urząd Ziemski, koszty pomiarów sprzedanych tym kontraktem gruntów, sporządzenia planu sytuacyjnego, koszty legalizacji i należność przenośną od tego kontraktu wymierzyć się mającą ponosi strona Kupująca z własnych funduszy bez regresu do strony Sprzedającej.

VII. Strona Kupująca przyjmuje do wiadomości, że w myśl art. 33. ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. Dz. u. Rz. P. Nr. 7. poz. 462 o wykonaniu reformy rolnej, gospodarstwo nabyte tym kontraktem nie może być przed upływem 25 lat od dnia kontraktu dzielone aktami prawnymi, czy między żyjącymi, czy też na wypadek śmierci pod tytułem darmym, czy obciążającym, oraz że przeniesienie własności, obciążanie lub wydzierżawianie tej realności przed upływem 25 lat od dnia kontraktu może nastąpić tylko za zezwoleniem Urzędów Ziemskich, a wreszcie, że wszelkie umowy, wbrew tym postanowieniom są nieważne, a orzeczenie nieważności uzasadnia na rzecz Państwa Polskiego prawo odkupu gospodarstwa po cenie nabycia go przez parcelanta z doliczeniem koniecznych i pożytecznych wkładów.

VIII. Strony działające zezwalają niniejszem wyraźnie, aby na podstawie niniejszego kontraktu, który do ksiąg gruntowych ma być wpisany:

1) wydzielono ze składu majątności tabularnej *Uhrzynów dolny* objętej wykazem hipotecznym *1092* ks. gr. dla większych posiadłości Sądu Okręgowego w *Stanisławowie, sprzedanej* własnej par. gr. I. kat. *1956/8.*

tudzież, by z tych parcel stworzono nowe ciało hipoteczne w księdze gruntowej dla gminy katastralnej *Uhrzynów dolny*

Sądu Powiatowego w *Stanisławowie* prowadzonej,

a prawo własności tego nowego ciała hipotecznego na rzecz: *Michała Kowalczyka i Pauliny Kowalczyk po potnie*

wpisano, względnie zainstalowano, oraz by równocześnie

2) zanotowano na kartach B. C. tego nowego ciała hipotecznego w myśl art. 1-go utworzonego, że realność ta w myśl art. 33. ustawy z dnia 15 lipca 1920. Dz. u. Rz. P. Nr. 70. poz. 462, o wykonaniu reformy rolnej nie może być przed upływem 25 lat od dnia kontraktu dzielona aktami prawnymi czy to między żyjącymi, czy też na wypadek śmierci pod tytułem darmym czy obciążającym, oraz że przeniesienie własności, obciążanie lub wydzierżawianie tej realności przed upływem 25 lat od dnia kontraktu może nastąpić tylko za zezwoleniem Urzędów Ziemskich, a to pod rygorem przewidzianym w powołanym artykule 33. ustawy o wykonaniu reformy rolnej.

IX. Stosownie do żądania Okręgowego Urzędu Ziemskiego we Lwowie, zobowiązuje się strona Kupująca w razie zarządzenia komasacji gminy Uhrynów dolny nabytą tym kontraktem parcelę bez jakiegokolwiek protestu i ociągania oraz bez względu na warunki wcielić do obszaru poddanego komasacji. Zobowiązanie to przechodzi na wszystkich prawonabywców strony Kupującej.

X. W końcu stwierdzają kontrahenci, że transakcja o kupno-sprzedaż wewnątrz wymienionych parcel została decyzją Okręgowego Urzędu Ziemskiego we Lwowie, z dnia 27 stycznika 1927 Nr. R. 8023/27 zatwierdzona.

XI. Obie strony kontraktujące oświadczają, że na ich obopólną zgodę, określono z tego kontraktu ustęp VII w całości a z ustępu VIII ostatnie słowa punktu 1-go "oraz by równocześnie" i cały punkt 2-gi.

Nr. 1272

Stanisławów, dnia 27. stycznia 1928.-
Okręgowy Urząd Ziemski w Stanisławowie działając na zasadzie art. 10, lit. a, ustawy z dn. 11/8 1923 o organizacji Urzędów Ziemskich Dziennik Ustaw Nr. 90, poz. 706, sezwala na przeniesienie prawu własności zgodnie z treścią niniejszego dokumentu.

W Stanisławowie, dnia 28 stycznia 1928

Przesz:

[Signature]

L. rep. 20

Herman Linder
Konstant Michaj
Konstant Pawlina

Stwierdzam, że znany mi osobiście Wład Herman Linder, dyrektor dóbr w Uhrynowie dolnym zamieszkały, jako pełnomocnictwem z daty Lwów, dnia 10. marca 1926 notarialnie do l. rep. 101697 legalizowanym wykasany pełnomocnik Marii Stelli hr. Dunin Borkowskiej, kontrakt niniejszy w mojej obecności własnoręcznie podpisał. -----
W Stanisławowie, dnia dwudziestego siódmego stycznia roku tysiąc dwieście dwudziestego drugiego, -----

[Signature]

W. D. I. 1025 27
Wymiar: 13 40 40
Data: 28. 10. 28
a. 1285 1 (art. 282)
b. 13 40 40

42.

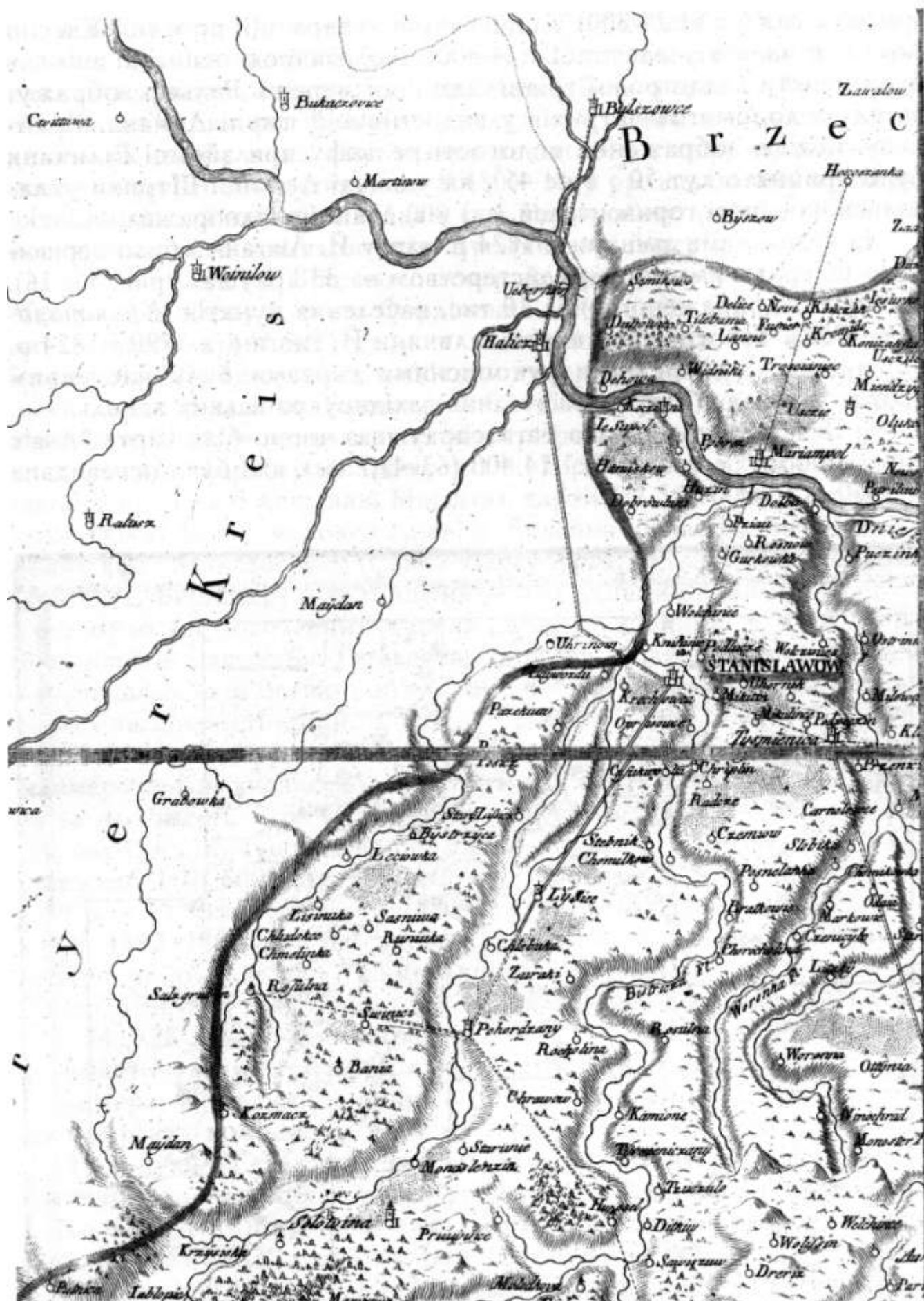
28

[Signature]
[Signature]

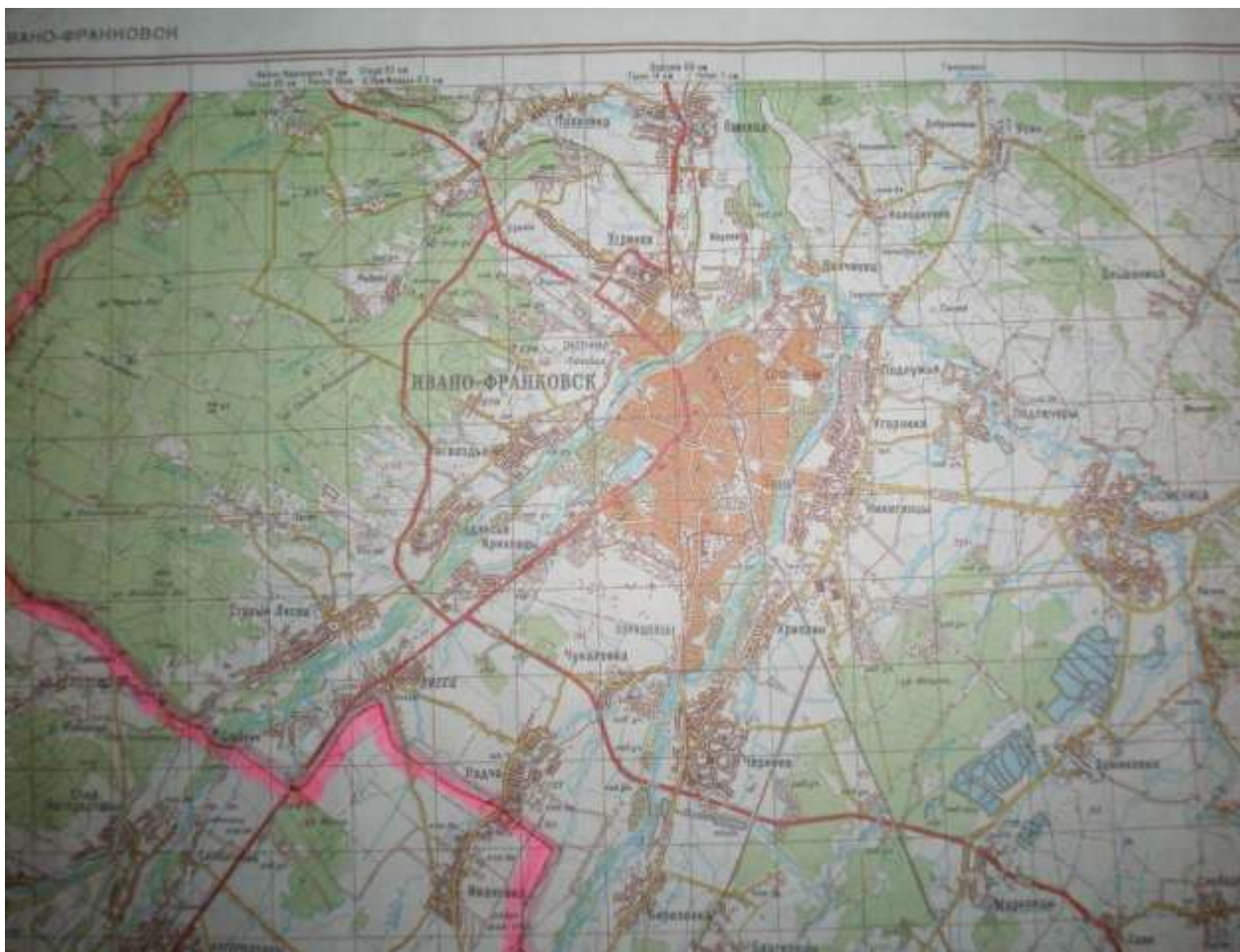
Розділ V
Карти на яких зафіксоване село Угринів

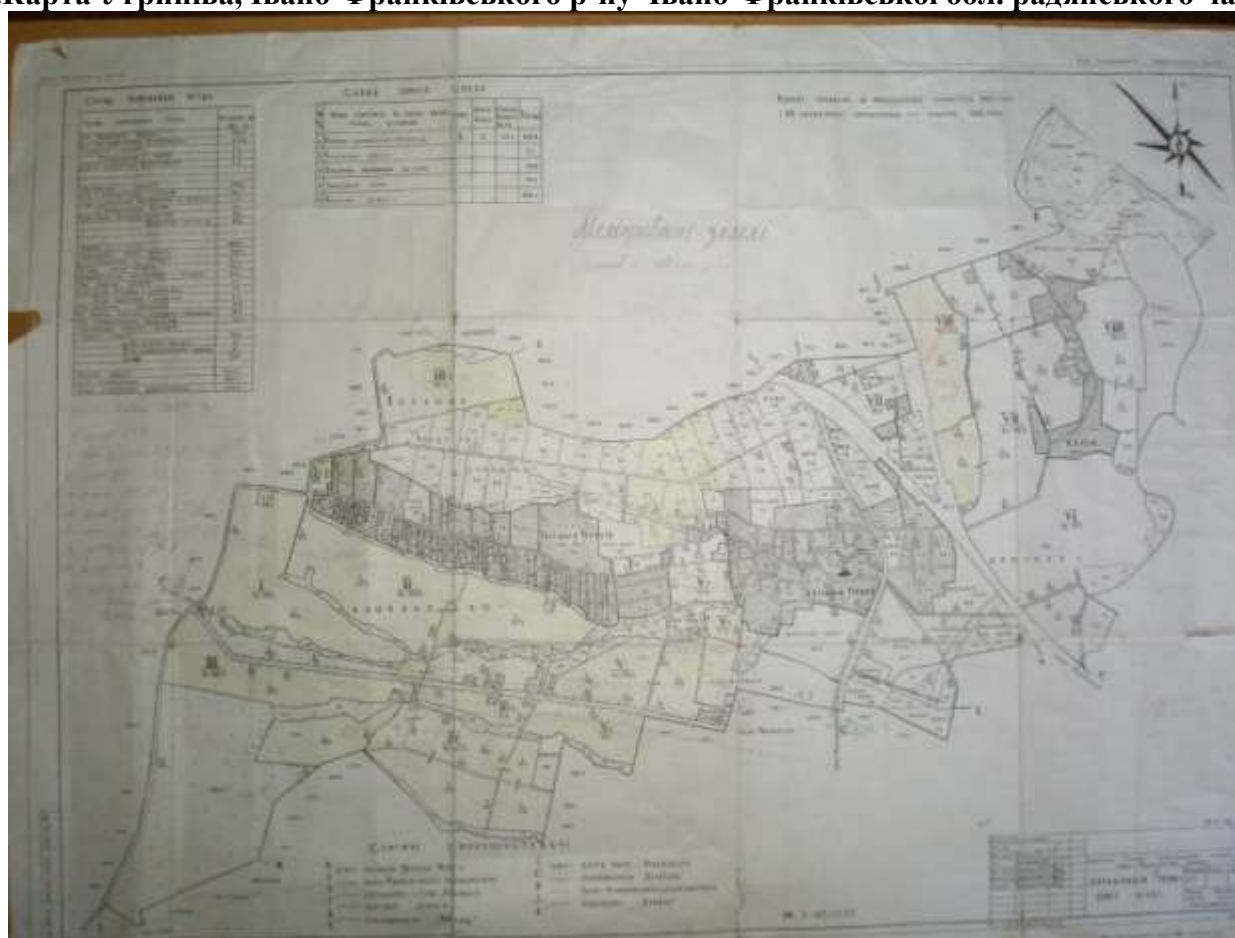
1.Карта Галичини XV ст. Картограф М. Гаталевич

2.Карта Станіського округу із “Атласу Королівства Галичини і Лодомерії”(Відень 1790р.)

3.Карта Угриніва, Івано-Франківського р-ну Івано-Франківської обл. радянського часу.

4.Карта Угриніва Тисминецького р-ну Івано-Франківської обл. України.

Розділ VI
Стародані герби та печатки села Угриніва.

1. Герб – печатка села Угринів XIX століття з книги Р. Процака.

2. Печатка села Угринів початку XX століття.

Розділ VII
Фото - документи регіонів археологічних досліджень у 2007- 2010 роках
на території села Угринів

Фото 1. Пошуково-археологічні дослідження між Нижнім та Верхнім Угринівом у сторону нової церкви у 2007 р.

Фото 2. Пошуково-археологічні дослідження між Нижнім та Верхнім Угринівом у сторону старої церкви у 2007 р.

Фото 3. Пошуково-археологічні дослідження між Нижнім та Верхнім Угринівом у 2007 р.

Фото 4. Пошуково-археологічні дослідження біля нової церкви у 2008 р.

Фото 5. Пошуково-археологічні дослідження між Нижнім і Верхнім Угринівом у 2009 р.

Фото 6. Пошуково–археологічні дослідження на території в сторону цвинтаря у 2008 р.

Фото 7. Пошуково-археологічні дослідження в сторону Церкви від дороги у 2009р.

Фото 8. Пошуково-археологічні дослідження в сторону цвинтаря у 2009 р.

Фото 9. Пошуково-археологічні дослідження в сторону Потоку у 2009 р.

Фото 10. Пошуково археологічні дослідження в сторону Верхнього Угрініва в 2009 р.

Фото 11. Пошуково-археологічні дослідження з обох сторін Потоку в 2010р.

Фото 12. Пошуково-археологічні дослідження від старої церкви до нової в 2010р.

Фото 13. Пошуково-археологічні дослідження від дороги в сторону старої церкви у 2010 р.

Фото 14. Пошуково-археологічні дослідження від дороги між церквами в 2010 р.

Висновок

У висновок наукової праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” слід наголосити, що проаналізований розвиток села Угринів на археологічних, історичних та філологічних джерелах та наукових працях вчених та краєзнавців послужить для подальшого проведення археологічних, історичних та філологічних досліджень та залучення нових джерел для написання більш детальної історії села Угриніва.

Кожний мешканець села Угринів прочитавши працю “Село Угринів Тименицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” не зможе бути байдужим як до славного історичного минулого села, що знаходиться в самому серці Галицької землі, так і сьогодення та майбутнього Угриніва в якому йому жити і творити його подальшу історію в ХХІІ столітті.

Все науково-історичне, археологічне та мовознавче підґрунтя для подальшої роботи закладено у праці “Село Угринів Тименицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та філологічній традиції” в якій автор, враховуючи велику роботу своїх попередників, які провели велику роботу і опублікували свої дослідження з археології, історії та мовознавства села Угриніва, автор провів власну реконструкцію, за сукупністю всіх наявних у його розпорядженні джерел, які відтворюють розвиток населення, з часу заснування та утвердження села з назвою Угринів до сьогодення.

Бажання автора праці “Село Угринів Тименицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції” не дублювати та повторювати напрацювання авторів попередніх праць про Угринів, а творити нові засади на новій джерельній базі та наукових працях українських та іноземних вчених, заставили автора проаналізувати всі версії назви села Угринів з епохи переселенців угорських племен у ІХ столітті, Української держави ІХ-ХІV століть, та першої письмової згадки ХV століття - 1440 р., що ще раніше була виявлена вченими яка пов'язується з епохою Польсько - Литовської держави ХV-ХVІІІ століть.

Зупинившись на одній, угорській версії походження села Угринів, яку детально за допомогою напрацювань вчених та сукупності проаналізованих джерел, автор прийшов до висновку, що першу дату виникнення та назви села Угринів Тименицького району Івано-Франківської області слід пов'язати з 896 роком, часом потопу угрів під Галичем, що засвідчено Повістю Минулих Літ, Анонімом Угорським та археологічними знахідками угорських переселенців під Галичем і в Угриніві. Власне цю епоху і конкретну дату 896 рік, що проаналізовано вище і слід пов'язувати з заснування і історичним виникненням села Угринів. Автору вдалося запросити до співпраці для з'ясування поставленого завдання відомих українських вчених, передусім істориків, археологів, мовознавців, за що складаю, за їхні незалежні фахово обґрунтовані наукові дослідження велику подяку.

Окрім вище визначеної дати виникнення села Угринів, автор намагався знайти більш ранішу письмову дату заснування Угриніва, однак пошук такого авторитетного документу у Москві, Варшаві, Кракові, Києві та Львові поки що не увінчався успіхом, тому основний акцент було зроблено на археологічні дослідження та фахові апробації археологічних джерел з історичної території села Угриніва.

Все вище виложене дає право у висновку наголосити, що Угринів, який знаходиться в передмісті стародавнього Галича (246р.) та в регіоні ще одного стародавнього міста Тисмениці (ІХ - ХІІ ст.) більш яскраво проглядається вже в ІХ столітті, хоча важко повірити в те, щобив епоху складення карти К.Птолемея на межі тисячоліть(ІІ ст. до н.е . - ІІ ст. н.е.) на ріці Бистриця не функціонувало широко розвинене життя...

Угринів у (ІХ - ХVІІ ст.), а з ХVІІ століття по ХХ в передмісті нового центру Галицької землі міста Станіслава з 1964 року Івано - Франківська, в час відновлення незалежності Української держави у 1991 р., в Тисменицькому районі Івано - Франківської області, не міг не бути сфері стародавнього політичного, економічного та господарського розвитку.

По крайній мірі, з IX століття, що засвідчують багаточисельні історичні, археологічні та філолооічні джерела, слід проглядати його землеробське, господарське та ремісниче становлення Угриніва. Тому у праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та філолочній традиції” під таким кутом зору, відтворені невідомі, а то й призабуті сторінки історії села Угринів, як складової галицького передмістя, яке у своєму торгово - економічному, ремісничому та землеробському поступі було поєднане з містом Галичем з часом його розвитку та становлення, по крайній мірі не пізніше IX століття н.е. По “Галицькому Гостинцю” та водному шляху басейну ріки Бистриця з села Угриніва в Галич везлись різноманітні сільськогосподарські та ремісничі товари, предмети рибальства та мисливства, що сприяло економічному та адміністративному розвитку села, що й засвідчено вивченими та проаналізованими у праці джерелами.

Окрім вивчених історичних, археологічних та філолоічних джерел при написанні у праці “Село Угринів Тименицького району Івано - Франківської області в археологічній, історичній та філолочній традиції” було використано велику історично - джерелознавчу та наукову базу сконцентровану в Російській Державній Бібліотеці міста Москви, які слугуватимуть не тільки для вивчення історичного становлення та розвитку села Угринів, але й сусідніх сіл галицького підгороддя, таких як: Пасічна, Клузів, Павлівка, Ямниця, Тязів, Крилос та інших.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

**Село Угринів
Тисменицького району
Івано-Франківської області
в археологічній, історичній та мовознавчій традиції**

Видання II, 2015р.

Подано до друку 4.06.2015р. Підпис. до друку 26.06.2015 р.
Формат видання 60/ 84 1/16. Папір офсетний. Умовн.друк.арк.10,25

Зам.56. Тираж 300 екз.

Видавництво “СІМІК”

76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а

тел. (0342) 78-91-26, 78-91-29

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи серія
ІФ №11 від 27.03.2001 року.

Віддруковано в друкарні видавництва ПП «СІМІК»

76000, м.Івано-Франківськ, вул. Т. Цюклера, 9а,

тел. (0342) 78-91-29

Угринівська Церква загальний вигляд. Фото 2010р.